

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ІНІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>денна</i>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Лугового Данила Сергійовича

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему **Страховий ринок України на сучасному етапі та перспективи його розвитку в умовах сталого розвитку**

(повна назва теми)

за матеріалами **Страхового ринку України**

(повна назва бази дослідження)

науковий керівник **к.е.н., доцент**

(наук. ступінь, вчене звання)

(підпис)

Супрун А.А

(прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 18 червня 2026р. № 13

Завідувач кафедри

(підпис)

к.е.н., доцент
Наук. ступінь, вчене звання

О.В.Неізнєсна
Ініціали, прізвище

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>денна</i>

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____ *О.В.Неізнєстна*
(підпис) (Прізвище, ініціали)
« 06 » квітня 2026 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

1. Тема роботи Страховий ринок України на сучасному етапі та перспективи його розвитку в умовах сталого розвитку

Керівник роботи А.А. Супрун., к.е.н., доцент

затверджені наказом закладу вищої освіти від « 06 » квітня 2026 р. № 223-ст

2. Строк подання здобувачем роботи до «05» червня 2026 р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Зміст і складові страхового ринку України, етапи його розвитку.

Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України в умовах воєного стану, глобальної цифровізації, регуляторної трансформації і зростанні конкуренції.

Розділ 2. Оцінка функціонування страхового ринку під час війни.

Аналіз основних параметрів розвитку страхового ринку у 2022-2025 роках.

Оцінка впливу на страховий ринок обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

Оцінка концентрації на страховому ринку України

Розділ 3. Удосконалення роботи страхового ринку України як інструмента сталого

розвитку. Формування гіпотези розвитку страхового ринку України під фактором

тривалої війни. Концепція державно-приватного партнерства к сфері страхового бізнесу та шляхи її реалізації. Розвиток об'єднань страховиків на ринку.

Об'єкт дослідження: Процес функціонування і розвитку страхового ринку України.

Предмет дослідження: дослідження виступають економічні відносини, що виникають у процесі формування та розвитку страхового ринку України в умовах сучасних економічних трансформацій та переходу до моделі сталого розвитку.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження сучасного стану страхового ринку України, визначення основних тенденцій його розвитку та обґрунтування перспектив викликів. функціонування страхового сектору в умовах сталого розвитку та сучасних економічних викликів.

5. Дата видачі завдання « 06 » квітня 2026р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Затвердження плану КБР	до 25.03.2026	виконано
2	Підготовка розділу 1	до 15.04.2026	виконано
3.	Підготовка розділу 2	до 06.05.2026	виконано
4	Підготовка розділу 3	до 27.05.2026	виконано
5	Написання вступу та висновків до КБР, оформлення супровідних документів	до 01.05.2026	виконано
6	Подання електронного варіанту КБР керівнику для перевірки дотримання академічної доброчесності	до 05.06.2026	виконано
7	Перевірка тексту КБР на дотримання академічної доброчесності	08.06-16.06.2026	виконано
8	Отримання відгуку від наукового керівника	до 10.06.2026	виконано
9	Отримання рецензії	до 12.06.2026	виконано
10	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 15.06.2026	виконано
11	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 17.06.2026	Реєстраційний № « 17 » червня 2026 р.
12	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 18.06.2026	виконано
13	Підготовка до захисту в ЕК	до 19.06.2026	виконано

Завдання підготував науковий керівник

_____ (підпис)

А.А. Супрун
(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

_____ (підпис)

Д.С. Луговий
(прізвище та ініціали)

Декларація
про дотримання академічної доброчесності під час написання
кваліфікаційної бакалаврської роботи
здобувачем вищої освіти
Державного університету економіки і технологій

Я, Луговий Данило Сергійович, студент 3 курсу, групи ФБС-23ск Державного університету економіки і технологій розумію і підтримую політику закладу із академічної доброчесності. Я не надавав і не одержував заборонену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

(підпис)

09.06.2026
(дата)

Данило ЛУГОВИЙ
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

АНОТАЦІЯ

Луговий Д. С. Страховий ринок України на сучасному етапі та перспективи його розвитку в умовах сталого розвитку (за матеріалами страхового ринку України). – Рукопис.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню сучасного стану, тенденцій розвитку та перспектив функціонування страхового ринку України в умовах воєнного стану, економічної нестабільності та реалізації концепції сталого розвитку.

У роботі досліджено теоретичні засади функціонування страхового ринку, його економічну сутність, структуру та роль у забезпеченні фінансової стабільності держави. Розглянуто вплив страхування на досягнення Цілей сталого розвитку, підвищення рівня соціального захисту населення, стимулювання інвестиційної активності та забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Проведено аналіз сучасного стану страхового ринку України, досліджено динаміку основних показників його розвитку, зокрема обсягів страхових премій, страхових виплат, активів страховиків, страхових резервів та фінансових результатів діяльності страхових компаній. Оцінено вплив воєнного стану, інфляційних процесів, цифровізації та регуляторних змін на розвиток вітчизняного страхового ринку. Особливу увагу приділено дослідженню діяльності провідних страхових компаній України та тенденціям розвитку окремих сегментів страхування.

У роботі визначено ключові проблеми функціонування страхового ринку України, пов'язані зі скороченням кількості страховиків, недостатнім рівнем проникнення страхування, низькою страховою культурою населення та впливом воєнних ризиків. На основі проведеного аналізу розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування страхового ринку, розвитку цифрових страхових технологій, удосконалення системи

регулювання та нагляду, розширення страхового захисту населення і бізнесу, а також адаптації страхової діяльності до вимог сталого розвитку та післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: страховий ринок, страхування, страхова компанія, сталий розвиток, фінансова стабільність, фінансова стійкість, страхові премії, страхові виплати, страхові резерви, цифровізація, InsurTech, воєнний стан, воєнні ризики, платоспроможність, державне регулювання, післявоєнне відновлення.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЙОГО РОЛІ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	12
1.1. Економічна сутність страхового ринку та особливості його функціонування в сучасних умовах	12
1.2. Основні тенденції розвитку страхового сектору в умовах воєнного стану, цифровізації та євроінтеграційних процесів	15
1.3. Роль страхового ринку України у досягненні цілей сталого розвитку	24
Висновки до розділу 1	28
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ	30
2.1. Аналіз основних параметрів розвитку страхового ринку України у 2022-2025 роках	30
2.2. Оцінка концентрації на страховому ринку України	43
2.3. Оцінка впливу на страховий ринок страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів	52
Висновки до розділу 2	64
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	67
3.1. Формування гіпотези розвитку страхового ринку України з врахуванням фактору тривалої війни	67

3.2. Концепція державно-приватного партнерства у сфері страхування та шляхи її реалізації	77
3.3. Об'єднання страховиків України та оцінка їх діяльності (на прикладі МТСБУ)	88
Висновки до розділу 3	99
ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	108
ДОДАТКИ	112

ВСТУП

Страховий ринок України є важливою складовою фінансової системи держави та відіграє значну роль у забезпеченні економічної стабільності, управлінні ризиками та соціальному захисті населення. У сучасних умовах його розвиток відбувається під впливом глибоких трансформацій економічного середовища, пов'язаних із цифровізацією економіки, глобалізаційними процесами, інтеграцією України до європейського економічного простору, а також викликами, спричиненими повномасштабною війною та необхідністю післявоєнного відновлення країни.

Особливої актуальності дослідження страхового ринку України набуває в контексті реалізації концепції сталого розвитку, яка передбачає збалансоване поєднання економічних, соціальних та екологічних цілей. У сучасних умовах розвитку світової економіки страхові компанії дедалі активніше розглядаються не лише як інститути управління ризиками, але й як важливі учасники фінансової системи, здатні сприяти реалізації концепції сталого розвитку. Завдяки акумулюванню значних фінансових ресурсів, формуванню страхових резервів та інвестиційних портфелів страховики виступають важливими інституційними інвесторами, які можуть спрямовувати капітал у довгострокові інфраструктурні, соціальні та екологічні проєкти. Водночас розвиток страхового ринку України супроводжується рядом системних проблем, зокрема недостатнім рівнем страхової культури населення, низьким рівнем проникнення страхових послуг, недосконалістю нормативно-правового регулювання, а також обмеженими можливостями інвестиційної діяльності страховиків. У сучасних умовах значного значення набуває впровадження інноваційних фінансових інструментів, розвиток цифрових страхових продуктів (insurtech),

підвищення прозорості діяльності страхових компаній та посилення державного регулювання ринку.

Питання розвитку страхового ринку України досліджували багато вітчизняних і зарубіжних науковців, серед яких значний внесок зробили В. Д. Базилевич, О. І. Барановський, Н. М. Внукова, О. Д. Вовчак, Т. А. Говорушко, А. М. Залєтов, М. С. Клапків, М. В. Мних, Р. В. Пікус, С. С. Осадець, В. Й. Плиса, Т. А. Ротова, В. М. Фурман, Я. П. Шумелда та інші. Їхні наукові праці присвячені дослідженню теоретичних засад функціонування страхового ринку, механізмів державного регулювання, розвитку страхових послуг та підвищення ефективності діяльності страхових компаній.

Метою роботи є дослідження сучасного стану страхового ринку України, визначення основних тенденцій його розвитку та обґрунтування перспектив функціонування страхового сектору в умовах сталого розвитку та сучасних економічних викликів.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачено вирішення таких завдань:

розкрити економічну сутність страхового ринку та особливості його функціонування;

дослідити сучасний стан і структуру страхового ринку України;

проаналізувати основні тенденції розвитку страхового сектору в умовах цифровізації та євроінтеграційних процесів;

оцінити вплив сучасних соціально-економічних викликів на розвиток страхового ринку;

визначити перспективи розвитку страхових компаній України в умовах сталого розвитку;

розробити рекомендації щодо підвищення ефективності функціонування страхового ринку України;

обґрунтовано необхідність розвитку об'єднань страховиків на ринку.

Об'єктом дослідження є процес функціонування та розвитку страхового ринку України.

Предметом дослідження виступають економічні відносини, що виникають у процесі формування та розвитку страхового ринку України в умовах сучасних економічних трансформацій та переходу до моделі сталого розвитку.

Практичне значення роботи полягає у формуванні рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування страхового ринку України, розвитку нових страхових продуктів, впровадження цифрових технологій та удосконалення механізмів управління ризиками в умовах сучасних економічних викликів.

У процесі дослідження використано наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, статистичні матеріали, аналітичні звіти, законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють діяльність страхового ринку.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЙОГО РОЛІ ДЛЯ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

1.1. Економічна сутність страхового ринку та особливості його функціонування в сучасних умовах

Страховий ринок є невід'ємною складовою ринкової економіки і зараз його значення зростає, оскільки глобальний світ переживає епоху зростання кількості і складності ризиків в умовах тотальної невизначеності.

Традиційно страховим ринком вважають частину фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на страхові послуги та механізм компенсацій страхового захисту суспільства через управління страховими фондами.

Об'єктивна необхідність виникнення та розвитку страхового ринку зумовлюється наявністю суспільної потреби на страхові послуги та наявністю страховика, здатного їх задовольнити. Під страховою послугою в сучасному діловому середовищі прийнято розуміти товар, який надає страхова компанія страхувальнику за певну плату [1, с. 28].

Від початку отримання Україною незалежності страховий ринок як економічна категорія досліджувався багатьма вченими. Проаналізуємо визначення і зміст страхового ринку, що надаються в їх працях.

Базилевич В.Д. надавав визначення страхового ринку як частини фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція на нього. Головною функцією страхового ринку є акумуляція та розподіл страхового фонду з метою страхового захисту суспільства [2, с. 31]. Базово страховий ринок позиціонується у цьому визначенні як частина фінансового ринку і ця думка домінує сьогодні у теорії

фінансів. Цей же автор вважає, що страховий ринок являє собою цілісну систему економічних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу специфічного товару - страхового захисту - і в межах якого виникає попит та пропозиція, встановлюється ціна на зазначений товар [2, с. 33]. В даному визначенні відсутні суб'єкти ринку, що робить його недостатньо повним.

Вітлинський В.В. визначав страховий ринок як сукупність його суб'єктів (страховиків, страхувальників, посередників) і страхових послуг, які є предметом купівлі-продажу [3, с. 145]. На нашу думку, в даному визначенні є дещо некоректна побудова (нечітко розділено суб'єкт і об'єкт).

На думку Загороднього А.Г., страховий ринок – система економічних відносин, які становлять діяльність страховиків і перестраховиків у певній країні, групі країн чи міжнародному масштабі [4, с. 402]. Це визначення, на нашу думку, є неточним, оскільки в ньому фігурують лише два суб'єкти процесу – страховики і перестраховики, і не згадуються споживачі страхових послуг – страхувальники.

Гаманкова О.О. визначає страховий ринок як сферу економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється акт їх купівлі і продажу [5, с. 27]. Як і у визначенні Базилевича В.Д. не названі суб'єкти, що функціонують на ринку. На думку Гаманкової О.О. страховий ринок не можна розглядати відокремлено, а треба розглядати у системі інших ринків. Зокрема, автор відділила як окремі економічні категорії, які працюють у єдиній системі - фінансовий ринок, страховий ринок та ринок страхових послуг, що у пропонованій автором візуалізації виглядає так (рис.1.1).

У баченні Гаманкової О.О. страховий ринок одночасно є складовою як фінансового ринку (ринку грошей і капіталу – оскільки на цих ринках розміщують свої капітали, використовуючи певні фінансові інструменти), так і ринку фінансових послуг, оскільки страхові компанії як фінансові посередники залучають кошти страхувальників, продаючи страхові послуги [5, с. 52].

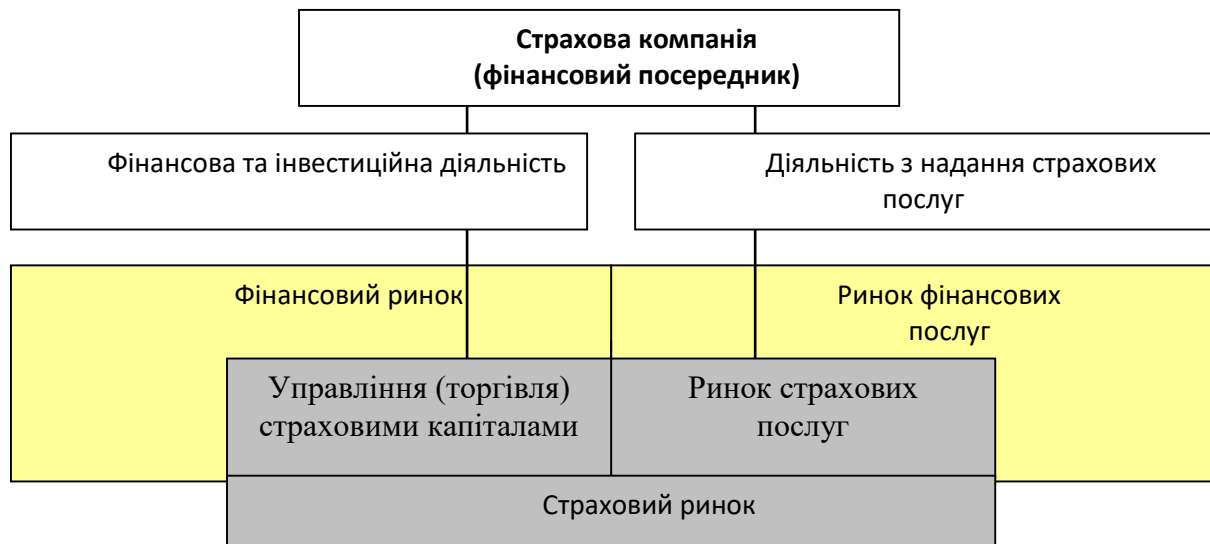

Рис. 1.1. Місце страхового ринку у системі фінансових ринків України

Джерело: [5, с. 51]

З баченням Гаманкової О.О. як з базово правильним погоджується Ширінян Л., хоча і дещо додає до нього сферу мікрострахування, яке на сьогодні в Україні існує тільки у теорії [6].

Страховий ринок – це складна економічна система взаємозв’язків між страховиками, страхувальниками та іншими учасниками, у межах якої формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється їх купівля-продаж [8].

Страховий ринок розглядається як сфера економічних відносин, у якій відбувається купівля та продаж страхового захисту, а попит і пропозиція формуються між страховиками та страхувальниками [9].

Страховий ринок – це система економічних, фінансових та договірних відносин між суб’єктами страхування, що забезпечує соціальний захист та економічну безпеку через механізм страхових послуг [12].

Представлені визначення зроблені засновниками теорії страхування в Україні і часто переписуються сучасниками, що свідчить про певну кризу у теорії досліджень страхового ринку.

Дослідження теоретичних джерел дозволяє сформулювати висновок про надмірну теоретизацію питання – теорія від початку виникнення страхового

ринку і до 2020 років випереджала практику. А зараз навпаки – практичні рішення страхових компаній, що формуються під впливом тотальної цифровізації і в умовах масштабної війни, випереджають сформовані теоретичні концепції.

Напевне можна погодитися з думкою більшості авторів безвідносно до часу стосовно того, що український страховий ринок ще не набув статусу впливового соціально-економічного чинника. Його розвиток в Україні стримується багатьма об'єктивними та суб'єктивними чинниками, головні серед яких — продовження війни і руйнації української економіки, низький платоспроможний попит на страхові послуги, фінансова нестабільність і неможливість робити економічні прогнози.

Також детального вивчення потребує оцінка впливу на страховий ринок України широкомасштабної війни, приєднання України до формату сталого розвитку, євроінтеграційних процесів, відбудови України, глобальної цифровізації.

1.2. Основні тенденції розвитку страхового сектору в умовах воєнного стану, цифровізації та євроінтеграційних процесів

Сучасний етап розвитку страхового сектору України характеризується впливом комплексу факторів, серед яких визначальними є воєнний стан, процеси цифровізації та євроінтеграційні трансформації. Дані чинники формують нові умови функціонування страхового ринку, змінюють структуру попиту на страхові послуги, підходи до управління ризиками та стратегічні орієнтири розвитку страхових компаній.

В умовах воєнного стану страховий сектор зазнав суттєвих змін, пов'язаних із підвищенням рівня ризиків, зниженням ділової активності та трансформацією структури страхового портфеля. Значною мірою скоротився

попит на окремі види добровільного страхування, зокрема страхування майна та довгострокового страхування життя, водночас зросла актуальність страхування ризиків, пов'язаних із воєнними діями, логістикою, аграрним сектором та критичною інфраструктурою. Страхові компанії змушені адаптувати свої бізнес-моделі до умов підвищеної невизначеності, посилювати системи ризик-менеджменту, активніше використовувати перестрахування та диверсифікувати страхові портфелі.

Сучасні страхові компанії в Україні мають справу з рядом викликів, серед яких найбільш впливовими є (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Сучасні виклики в діяльності страхових компаній

Сфери викликів	Зміст
1	2
Робота в умовах війни	Вже п'ятий рік страховики працюють в умовах економічної, демографічної і фінансової кризи викликаній війною. Фактично вибудована нова поведінка на ринку, коли менеджмент є антикризовим апріорі, а компанії шукають моделі функціонування і розвитку під постійним тиском війни.
Динаміка ринку та конкурентне середовище	З 2020 року кількість страховиків на ринку скоротилася з 215 до 57. З ринку зникають слабкі, неплатоспроможні компанії. Натомість через відтік клієнтів конкуренція між тими компаніями, що залишилися суттєво зросла.
Цифрова трансформація	Інтеграція сучасних технологій в усі бізнес-процеси страхових компаній, зокрема використання аналітики даних, штучного інтелекту та автоматизації, набуває вирішального значення для ефективного залучення нових клієнтів, підвищення якості страхових послуг та рівня їх утримання.
Зміна споживчого попиту і поведінки клієнтів	Потреби клієнтів постійно змінюються як і їх поведінка. Зростає попит на віддалене обслуговування, персоналізацію. Це вимагає від страховиків постійного вдосконалення ринкових стратегій, збільшення асортименту послуг, удосконаленню страхової логістики.

Продовж. табл. 1.1

1	2
Важливість бренду та комунікації	Брендинг і ефективна комунікація з клієнтами відіграють визначальну роль у процесі вибору страхових продуктів, формуючи довіру та впливаючи на споживчі рішення.
Кадрова політика	Страхова галузь відчуває дефіцит кадрів, особливо у таких сферах, як збут, аналітика, цифрове обслуговування. Ситуація ускладнюється впливом воєнних дій, які спричинили міграцію кваліфікованих спеціалістів, мобілізацію частини працездатного населення та загальне скорочення трудових ресурсів. У цих умовах компаніям необхідно активніше інвестувати у пошук талантів, розвиток внутрішнього кадрового потенціалу та впровадження ефективних стратегій утримання висококваліфікованих працівників.

Джерело: сформовано авторами на основі [14],[15],[16]

Базово, вже після початку широкомасштабного вторгнення, було продовжено роботу над оновленням профільного законодавства, зокрема щодо імплементації Закону України «Про страхування» у редакції 2021 року [13], який передбачає:

повноцінне впровадження європейських стандартів регулювання;

перехід до ризик-орієнтованої моделі регулювання;

підвищення рівня захисту прав страхувальників;

створення умов для інтеграції українського страхового ринку до єдиного фінансового простору ЄС.

Радикальна реформа на ринку у такий складний час потребувала серйозних зусиль і мобілізації внутрішніх ресурсів, у тому числі і фінансових, оскільки інвестиційний процес на ринку від початку широкомасштабної війни фактично був зупинений. Але зараз, у 2026 році, можна констатувати, що позитивний результат для страхового ринку досягнутий.

У сукупності впроваджені заходи сприяли не лише «очищенню» ринку від слабких і непрозорих гравців, а й формуванню якісно нової моделі функціонування страхового сектору — більш стійкої до ризиків, прозорої, конкурентної та орієнтованої на європейські стандарти розвитку.

У 2023 році Національний банк України продовжив активну трансформацію страхового ринку, орієнтуючись на поступову гармонізацію національного законодавства із нормами Європейського Союзу. Ключові заходи регулятора були спрямовані на підвищення фінансової стійкості страховиків, прозорості їх діяльності та впровадження ризик-орієнтованого нагляду. Передусім, було суттєво оновлено підходи до оцінки платоспроможності страховиків. Регулятор почав імплементацію принципів, наближених до Solvency II, що передбачає комплексний підхід до оцінки фінансового стану страховика з урахуванням усіх ключових ризиків його діяльності. Зокрема (табл. 1.2.).

Таблиця 1.2

Концептуальні зміни в оцінці фінансового стану страхових компаній

Параметри	Зміни
Капітал	було посилено вимоги до мінімального та регулятивного капіталу страхових компаній із урахуванням масштабів їх діяльності та профілю ризиків; впроваджено підходи до розрахунку капіталу на основі ризиків (risk-based capital), що передбачає диференціацію вимог залежно від кредитного, ринкового, страхового та операційного ризиків; розпочато адаптацію до концепції SCR (Solvency Capital Requirement) та MCR (Minimum Capital Requirement), що є базовими елементами європейської моделі платоспроможності; підвищено вимоги до якості капіталу, зокрема щодо частки власних коштів високої надійності (Tier 1).
Ризики	запроваджено обов'язковість формування внутрішніх процедур оцінки ризиків і платоспроможності (ORSA — Own Risk and Solvency Assessment), що дозволяє страховикам самостійно оцінювати свою стійкість до можливих шоків.
Активи	удосконалено підхід до формування структури активів, якими покриваються страхові резерви. Було встановлено чіткіші вимоги до якості, ліквідності та диверсифікації активів, що відповідає європейській практиці захисту прав страхувальників. Зокрема, обмежено концентрацію активів у пов'язаних особах, підвищено вимоги до надійності фінансових інструментів та запроваджено регулярний моніторинг відповідності активів зобов'язанням (asset-liability matching).

Складено автором

Сукупний вплив воєнного стану, цифровізації та євроінтеграційних процесів формує нову модель розвитку страхового сектору, що характеризується підвищеною адаптивністю, інноваційністю та орієнтацією на довгострокову фінансову стійкість. У цих умовах ключовими напрямками розвитку страхового ринку стають удосконалення систем управління ризиками, цифрова трансформація, підвищення рівня довіри до страхових послуг та інтеграція у міжнародний фінансовий простір.

Окрім зміни концепції управління платоспроможністю і фінансовою надійністю, НБУ посилив вимоги до корпоративного управління в страхових компаніях. Зокрема (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Впровадження змін до корпоративного управління страховиків

Параметри	Зміни
Вимоги до ділової репутації посадових осіб	Впроваджено у дію європейський наглядний принцип (fit and proper requirements), який включає оцінку досвіду, освіти та бездоганної ділової історії.
Роль наглядових рад	Суттєво підвищено, а саме щодо контролю за діяльністю виконавчих органів.
Контроль	Законодавством визначено вимоги до функціонування ключових контрольних функцій відповідно до стандартів ЄС — внутрішнього аудиту, управління ризиками та комплаєнсу.
Відповідальність	Впроваджено на законодавчому рівні принцип «трьох ліній захисту», який є стандартом корпоративного управління у країнах ЄС.

Складено автором

У 2023 році, під час важких бойових дій і складної ситуації в економіці і на фінансовому ринку, відбулися суттєві зміни у корпоративному управлінні страхових компаній, спрямовані на наближення до сучасних європейських стандартів. Ці зміни були закладені у новій редакції Закону України «Про страхування» у редакції 2021 року. Ключові трансформації охопили посилення вимог до ділової репутації та професійної придатності керівництва, підвищення ролі наглядових рад, а також розвиток систем внутрішнього контролю через впровадження функцій ризик-менеджменту, комплаєнсу та внутрішнього аудиту.

Особливо важливим досягненням стало впровадження принципу «трьох ліній захисту», який передбачає чіткий розподіл відповідальності за управління ризиками між операційним рівнем, контрольними функціями та внутрішнім аудитом. Це забезпечило підвищення ефективності контролю, прозорості діяльності страховиків і мінімізацію внутрішніх ризиків.

Загалом, за оцінками експертів, рівень корпоративного управління на страховому ринку України значно наблизився до європейських практик, причому відповідні реформи були реалізовані у стислі терміни навіть в умовах воєнного стану.

Паралельно було досягнуто суттєвого прогресу у підвищенні прозорості діяльності страховиків: розширено обсяги звітності, уніфіковано її подання, впроваджено вимоги до розкриття інформації відповідно до стандартів IFRS та посилено відкритість даних щодо структури власності й фінансових результатів.

Також регулятор удосконалив систему нагляду, запровадивши ризик-орієнтований підхід, що передбачає концентрацію на найбільш ризикових компаніях, раннє виявлення проблем та застосування превентивних заходів впливу.

Водночас важливою тенденцією розвитку страхового ринку стала цифровізація: впровадження електронних полісів, онлайн-продажів, дистанційного врегулювання страхових випадків і використання Big Data. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності страховиків, зниженню витрат та покращенню якості обслуговування клієнтів, а також стимулює розвиток інноваційних InsurTech-рішень.

Слід зазначити, що провідні компанії у сфері інноваційного страхування активно використовують можливості цифровізації, прискорюючи свій розвиток завдяки широкомасштабному впровадженню сучасних технологій, що дозволяє їм суттєво випереджати традиційних страховиків (рис. 1.2).

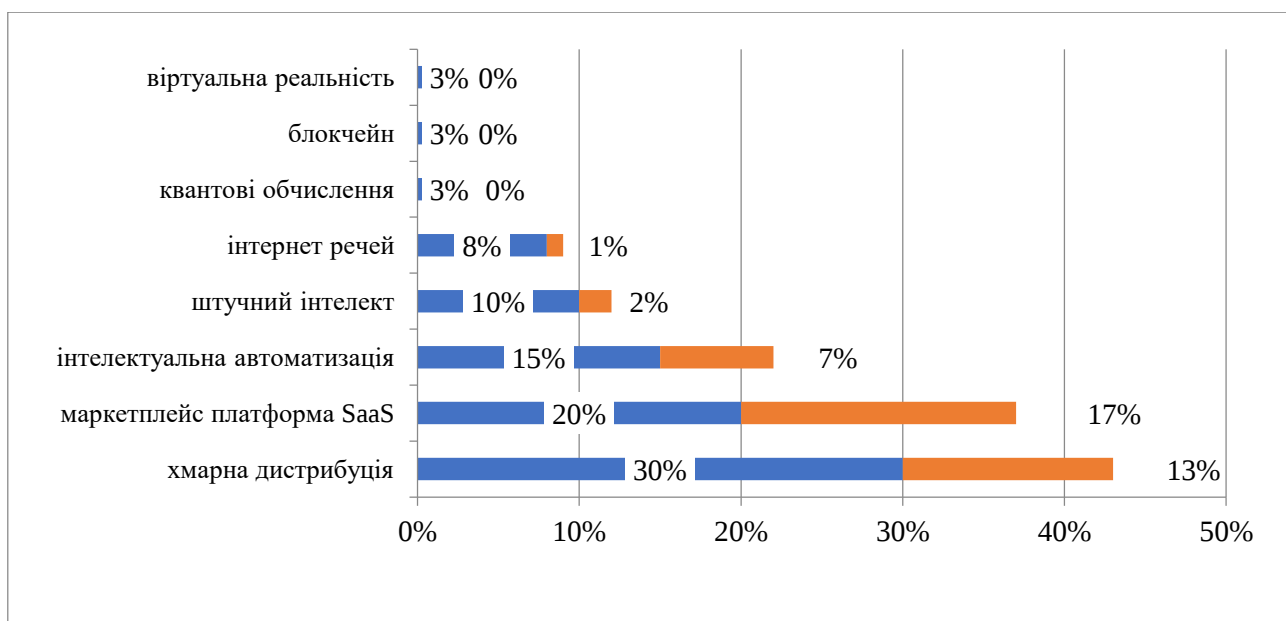

Рис.1.2. Впровадження новітніх технологій на глобальному страховому ринку

Джерело: [16], [17]

Цифрові технології формують вагому конкурентну перевагу таких компаній, забезпечуючи більш ефективне використання цифрових каналів взаємодії з клієнтами, покращення клієнтського досвіду та накопичення цінних аналітичних даних. Зокрема, за результатами дослідження KPMG, близько 50% цифрових лідерів демонструють високий рівень ефективності, тоді як серед традиційних страхових компаній цей показник становить лише 12%. Це свідчить про суттєвий розрив у результативності між інноваційними та консервативними моделями ведення страхового бізнесу.

В Україні стрімкий розвиток цифрових технологій на страховому ринку України був у першу чергу пов'язаний з пандемією коронавірусу у 2020 році. Саме під час пандемії з'явилися нові види страхування і цілі моделі дистанційного обслуговування, які стали в нагоді і після початку широкомасштабної війни. Наприклад, звичайний формат КАСКО тепер функціонує у відділеному обслуговуванні плюс покриття військових ризиків.

Бізнес-процеси страховика, які перш за все піддаються процесам цифровізації, включають у себе: продаж страхових послуг, врегулювання страхових випадків, ведення бухгалтерського обліку, андеррайтинг (табл.1.4).

Таблиця 1.4

Інструменти діджиталізації основних бізнес-процесів страховиків

Бізнес-процеси	Цифрові інструменти та технології	Ефект від впровадження
Надання страхових послуг	Цифрові платформи та мобільні застосунки; блокчейн і SMART-контракти для автоматизації укладання договорів	Спрощення доступу до послуг, скорочення часу укладання договорів, підвищення зручності для клієнтів
Андеррайтинг (оцінка ризиків)	Телематика, фітнес-трекери, медичні пристрої; Інтернет речей (IoT); аналіз великих даних (Big Data)	Підвищення точності оцінки ризиків, індивідуалізація тарифів, зниження рівня збитковості
Документообіг	Електронний документообіг; цифровий підпис; електронна ідентифікація; блокчейн для захисту даних	Зменшення паперового документообігу, підвищення безпеки даних, прискорення обробки інформації
Врегулювання страхових випадків	Онлайн-подання заяв; мобільні додатки; блокчейн для історії виплат; роботизована автоматизація процесів (RPA)	Скорочення строків врегулювання, підвищення прозорості, зниження операційних витрат
Бухгалтерський облік і звітність	Програми електронного обліку; автоматизація звітності; дистанційні сервіси подання фінансових документів	Підвищення точності обліку, зменшення людського фактору, оптимізація витрат і часу на звітність

Джерело: сформовано автором на основі [16], [17], [18]

Ще донедавна страховий сектор вважався однією з найбільш консервативних галузей економіки. Важко було уявити укладання страхових договорів без значного обсягу паперової документації, а процес врегулювання страхових випадків традиційно займав тривалий час — іноді дні або навіть тижні (особливо в українських реаліях).

Однак глобальні процеси цифровізації охопили й страхову сферу. Починаючи приблизно з 2018 року, Insurance Technology (InsurTech) став одним із найбільш динамічних сегментів цифрової економіки.

Обсяг світового ринку InsurTech у 2021 році оцінювався у 8,8 млрд/дол. США, і, за прогнозами, до 2030 року він може зрости до 166,4 млрд дол., демонструючи середньорічний темп зростання на рівні 39,1% у період 2022–2030 рр. Таке стрімке зростання зумовлене насамперед підвищенням попиту на цифрові страхові послуги як серед населення, так і серед бізнесу.

Зокрема, протягом останнього десятиліття спостерігається суттєве

розширення використання цифрових каналів взаємодії зі страховиками — частка таких споживачів у світі фактично подвоїлася. Відповідно до цієї тенденції, активізується і інвестиційна діяльність у сфері InsurTech, що підтверджується стабільним зростанням обсягів фінансування страхових інновацій (рис. 1.3).

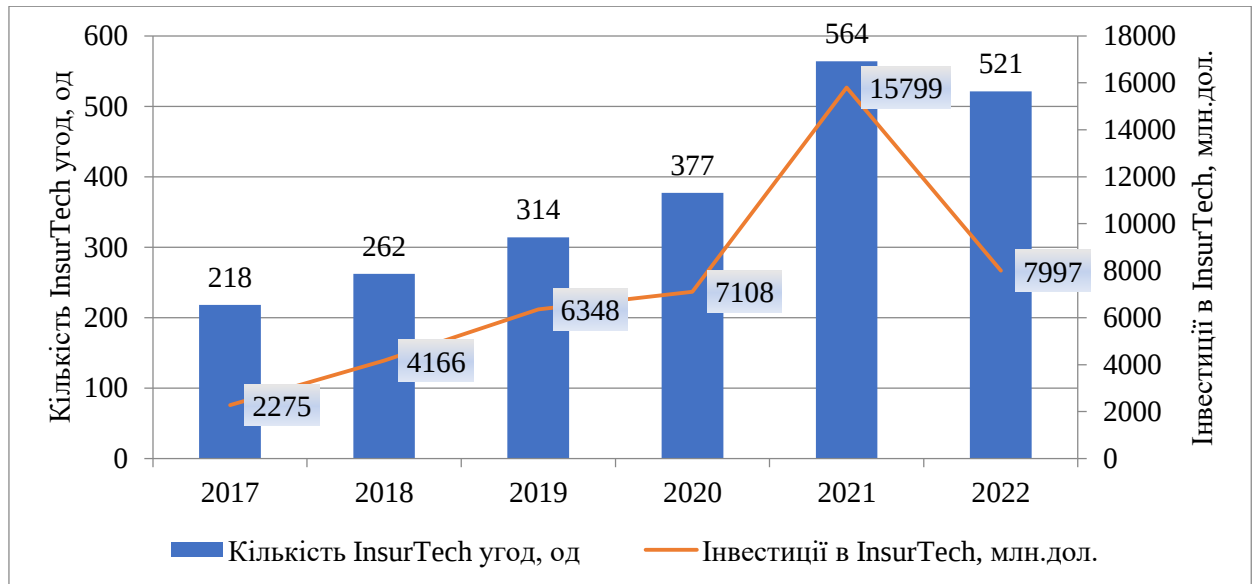

Рис.1.3. Динаміка світових інвестицій та угод в InsurTech протягом 2017–2022 років

Джерело: сформовано автором на основі [17], [18]

В Україні страхові компанії також розширюють кількість різноманітних цифрових сервісів. Усе більше стандартизованих страхових послуг стають доступні споживачам у цифровому форматі. Стимує процес подальшої, більш глибокої цифровізації, зокрема щодо впровадження у бізнес-процеси штучного інтелекту, великих даних, хмарних обчислень у аналітиці, обмежена кількість інвестицій. Українські страхові компанії тривалий вже час працюють в умовах самофінансування, зовнішніх фінансових впливів немає і до кінця війни не очікується.

1.3. Роль страхового ринку України у досягненні цілей сталого розвитку

Концепція сталого розвитку сформувалася в результаті усвідомлення необхідності поєднання економічного зростання, соціального розвитку та охорони довкілля. Її сучасне трактування було сформульовано у доповіді Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє» (Brundtland Report) у 1987 році, де сталий розвиток визначено як розвиток, що задовольняє потреби сучасного покоління, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби. Подальший розвиток ця концепція отримала у Порядку денному сталого розвитку до 2030 року (Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development), ухваленому Генеральною Асамблеєю ООН у 2015 році, який визначив 17 глобальних Цілей сталого розвитку та систему відповідних завдань для держав світу [20].

В Україні стратегічні орієнтири переходу до моделі сталого розвитку визначені Указом Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» [21]. Цим документом офіційно імplementовано глобальні Цілі сталого розвитку ООН (Sustainable Development Goals) у систему державної політики та визначено основні напрями соціально-економічного розвитку держави до 2030 року. Указ передбачає інтеграцію принципів сталого розвитку в економічну, соціальну та екологічну політику, розвиток інноваційної економіки, підвищення ефективності використання ресурсів, забезпечення соціальної стабільності та екологічної безпеки. Для фінансового сектору, зокрема страхового ринку, реалізація цього указу означає необхідність розвитку сучасних механізмів управління ризиками, впровадження принципів відповідального фінансування, підтримку інвестицій у сталу інфраструктуру, а також формування нових страхових продуктів, спрямованих на захист економіки та суспільства від соціально-економічних і кліматичних ризиків.

У сучасних умовах розвиток страхового ринку України доцільно розглядати у ширшому контексті реалізації Цілей сталого розвитку ООН (Sustainable Development Goals, SDGs), які визначають стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держав до 2030 року. Страховий сектор відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності, управлінні ризиками та формуванні інвестиційних ресурсів для сталого розвитку економіки.

Кваліфікаційна робота бакалавра виконується у 2026 році, в Україні, де 5 рік триває визвольна війна проти зазіхання російської федерації на незалежність і територіальну цілісність нашої держави. У контексті дослідження треба зазначити наступне:

цілі сталого розвитку і взагалі концепція були оприлюднені і узяті до виконання державами у 2015 році, коли росія вже анексувала український Крим і почала війну в Донецькій і Луганській області;

багато держав, у тому числі США і Китай, фактично не приєдналися до них, оскільки проігнорували багато аспектів боротьби з викидами CO₂, а Пекін фактично ігнорує і інші положення SDG;

країни ізгої, такі як росія, північна корея та іран – взагалі ігнорують будь які положення співіснування у цивілізованому світі і при цьому масштаби цих країн та їх вплив на глобальні процеси продовжують залишатися дуже великими.

Зазначене вище ставить під сумнів ефективність концепції сталого розвитку в цілому але оскільки більша частина світу (у тому числі і Україна) усе ж таки взяла її на озброєння, то розгляд економічних категорій в контексті цієї концепції має сенс.

Функціонал страхового ринку в багатьох аспектах відповідає цілям сталого розвитку, допомагає їх реалізації (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Відповідність функціоналу страхового ринку цілям сталого розвитку, SDG

Цілі SDG	Відповідність
SDG 8 – Гідна праця та економічне зростання	Підціль 8.3. Підтримка продуктивної діяльності, підприємництва та інновацій - страховий ринок забезпечує фінансовий захист підприємств від виробничих, комерційних і фінансових ризиків, що дозволяє підвищити стабільність функціонування бізнесу та сприяє розвитку малого і середнього підприємництва. Підціль 8.10. Розвиток фінансових установ і доступу до фінансових послуг - підвищення доступності страхових послуг сприяє формуванню фінансової культури населення, розширенню фінансової інклюзії та зменшенню соціально-економічної вразливості домогосподарств.
SDG 9 – Індустріалізація, інновації та інфраструктура,	Підціль 9.3. Розширення доступу підприємств до фінансових ресурсів - страхування сприяє підвищенню фінансової стабільності бізнесу та створює додаткові можливості для залучення інвестицій у розвиток виробництва та інноваційних проєктів.
SDG 8 – Гідна праця та економічне зростання	Підціль 8.1. Сприяння сталому економічному зростанню. Досягається через зменшення економічних втрат від ризиків та забезпечити безперервність діяльності підприємств, що позитивно впливає на економічне зростання. Підціль 8.2. Підвищення продуктивності економіки. Завдяки страхуванню підприємства можуть працювати стабільніше, впроваджувати інновації та підвищувати ефективність виробництва. Підціль 8.3. Підтримка підприємництва та малого бізнесу. Наявність страхування зменшує ризики підприємницької діяльності та стимулює розвиток бізнесу. Підціль 8.5. Повна та продуктивна зайнятість і гідна праця. Страхування сприяє гідним умовам праці та соціальному захисту працівників.
SDG 13 – Боротьба зі зміною клімату	Підціль 13.1. Зміцнення стійкості та адаптації до кліматичних ризиків - страхові компанії можуть відігравати ключову роль у формуванні системи фінансового захисту від природних катастроф, страхуванні аграрних ризиків, страхуванні інфраструктурних об'єктів та розвитку системи катастрофічного страхування.

Побудована автором за [20], [21]

Таким чином, страховий ринок відіграє важливу роль у забезпеченні сталого розвитку економіки та досягненні Цілей сталого розвитку.

Страхування забезпечує економічну стабільність підприємств і домогосподарств, сприяє розвитку підприємництва, створенню робочих місць, підвищенню продуктивності праці та соціальному захисту населення. Через механізм страхового захисту зменшуються економічні втрати від ризиків, забезпечується безперервність діяльності підприємств та підвищується інвестиційна привабливість економіки.

Страхові компанії, виступаючи інституційними інвесторами, акумулюють значні фінансові ресурси та спрямовують їх у державні цінні папери, інфраструктурні проєкти, енергетику, будівництво та інші галузі економіки, тим самим сприяючи економічному зростанню та розвитку фінансового ринку. Крім того, страхування забезпечує соціальний захист населення через страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасних випадків та пенсійне страхування, що відповідає принципам гідної праці та соціальної безпеки.

У контексті сталого розвитку страховий ринок виконує не лише функцію перерозподілу ризиків, але й виступає важливим елементом фінансової системи, який забезпечує стабільність економічного середовища, підтримує інвестиційну діяльність, сприяє розвитку підприємництва та підвищує стійкість економіки до кризових явищ. Особливо зростає роль страхування в умовах економічної нестабільності, воєнних ризиків та турбулентності зовнішнього середовища, коли страхування стає інструментом відновлення економіки та забезпечення її сталого розвитку.

Страховий ринок є важливим елементом фінансової інфраструктури економіки, що забезпечує стабільність підприємницької діяльності та захист економічних агентів від різноманітних ризиків. Розвиток страхування сприяє формуванню сприятливого бізнес-середовища, підвищенню інвестиційної активності та стимулюванню економічного зростання. Крім того, страховий сектор відіграє важливу роль у страхуванні інфраструктурних проєктів, транспортної системи, енергетики та інших галузей економіки, що є важливим елементом модернізації економіки України.

Страхові компанії відіграють важливу роль у фінансуванні інвестиційних проєктів та розвитку інфраструктури, акумулюючи значні фінансові ресурси у вигляді страхових резервів та інвестиційних активів. Завдяки цьому страховий сектор може виступати інституційним інвестором у розвиток інфраструктури, інноваційних технологій та промисловості. Особливого значення набуває розвиток цифрових технологій у страховому секторі (insurtech), використання великих даних (Big Data), штучного інтелекту, блокчейн-технологій та автоматизованих систем управління ризиками. Цифровізація страхового ринку дозволяє підвищити ефективність діяльності страхових компаній, покращити якість страхових послуг та розширити доступ до них для населення.

Одним із важливих напрямів сучасного розвитку страхового ринку є формування механізмів управління ризиками, пов'язаними зі зміною клімату. Підвищення частоти природних катастроф, екологічних ризиків та техногенних загроз потребує розвитку спеціалізованих страхових продуктів, спрямованих на компенсацію збитків від стихійних лих та екологічних катастроф.

Розвиток екологічного страхування, страхування від природних катастроф та страхування відповідальності за екологічні збитки сприяє підвищенню рівня екологічної безпеки та формуванню економічних механізмів адаптації до кліматичних змін.

Крім того, страхові компанії можуть стимулювати інвестування у «зелені» проєкти, відновлювану енергетику та екологічно відповідальні технології, що відповідає концепції сталого фінансування.

Висновки до розділу 1

Страховий ринок доцільно розглядати як складну систему економічних відносин між страховиками, страхувальниками та іншими учасниками, у межах якої формується попит і пропозиція на страхові послуги та

забезпечується фінансовий захист від ризиків через управління страховими фондами.

Трансформація страхового ринку України, зокрема його адаптація до європейських вимог у сфері корпоративного управління, платоспроможності та прозорості, відбувалася в умовах воєнного стану і в основному є завершеною. Співпраця регулятора та страховиків у формуванні сучасної системи корпоративного управління має вагоме значення для розвитку ринку.

Важливим напрямом розвитку страхового сектору є впровадження принципів ESG (Environmental, Social, Governance), що передбачає врахування екологічних, соціальних і управлінських факторів поряд із фінансовими ризиками для забезпечення довгострокової стійкості.

Значну роль відіграє інвестиційна діяльність страховиків, оскільки страхові резерви можуть бути джерелом фінансування довгострокових проєктів у різних галузях економіки. У світовій практиці страхові компанії виступають важливими інвесторами економічного розвитку.

Для України розвиток страхового ринку є особливо актуальним у контексті післявоєнного відновлення, модернізації інфраструктури та євроінтеграції. Страхові механізми сприяють фінансовій стабільності інвестицій, підтримці бізнесу та ефективному управлінню ризиками.

Загалом розвиток страхового сектору підвищує економічну стійкість країни, сприяє зайнятості та стабільності підприємств. Через страхування, інвестиції та інновації страховий ринок може стати важливим чинником економічного зростання та досягнення цілей сталого розвитку.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

2.1. Аналіз основних параметрів розвитку страхового ринку України у 2022-2025 роках

Попередній теоретичний аналіз, аналіз думок експертів дозволяє виділити три основних фактори, що впливали на розвиток страхового ринку України у останні 5 років. Перший і на сьогодні головний – тривала широкомасштабна війна росії проти України, яка повністю змінила економічний ландшафт, демографію і поведінку споживачів страхових послуг. Другий – трансформація страхового ринку у руслі реформування законодавчого поля, впровадження вимог ЄС до учасників ринку, яка проводилася у важких умовах. Третій – нарощення цифрових трендів і пов’язані з цим зміни в бізнес-процесах страховиків.

Підсумки розвитку страхового ринку України у 2025 році свідчать про наявність суперечливих тенденцій, що поєднують зростання обсягів діяльності зі скороченням кількості його учасників. Така ситуація відображає процеси структурної трансформації ринку, спрямовані на підвищення його стійкості, прозорості та відповідності сучасним регуляторним вимогам.

Зокрема, протягом 2025 року кількість зареєстрованих страхових компаній скоротилася з 63 у першому кварталі до 57 на кінець року, що відповідає зменшенню на 9,5%. Водночас сегмент страхування життя залишався відносно стабільним: кількість компаній, що здійснюють діяльність у цьому секторі, протягом року не змінювалася і становила 10 установ. Це свідчить про більшу стійкість даного сегмента порівняно з ринком загального страхування.

Аналогічна тенденція простежується і щодо кількості страховиків, які фактично здійснювали діяльність та подавали звітність: їх кількість також зменшилася з 63 до 57. Це вказує не лише на формальне скорочення кількості суб'єктів господарювання, але й на реальне звуження активної частини ринку.

Протягом року відбувалося поступове виключення страхових компаній із Державного реєстру фінансових установ. Загалом було виключено 6 страховиків, причому цей процес мав поетапний характер: дві компанії були виключені у першому кварталі, одна — за підсумками першого півріччя, ще дві — за результатами дев'яти місяців, і три — у четвертому кварталі. Така динаміка свідчить про послідовне очищення ринку від фінансово нестійких або неактивних учасників. Процес зменшення кількості страховиків почався не у 2025 році, а набагато раніше і в останні роки скоріше ми є свідками його завершення (рис.2.1).

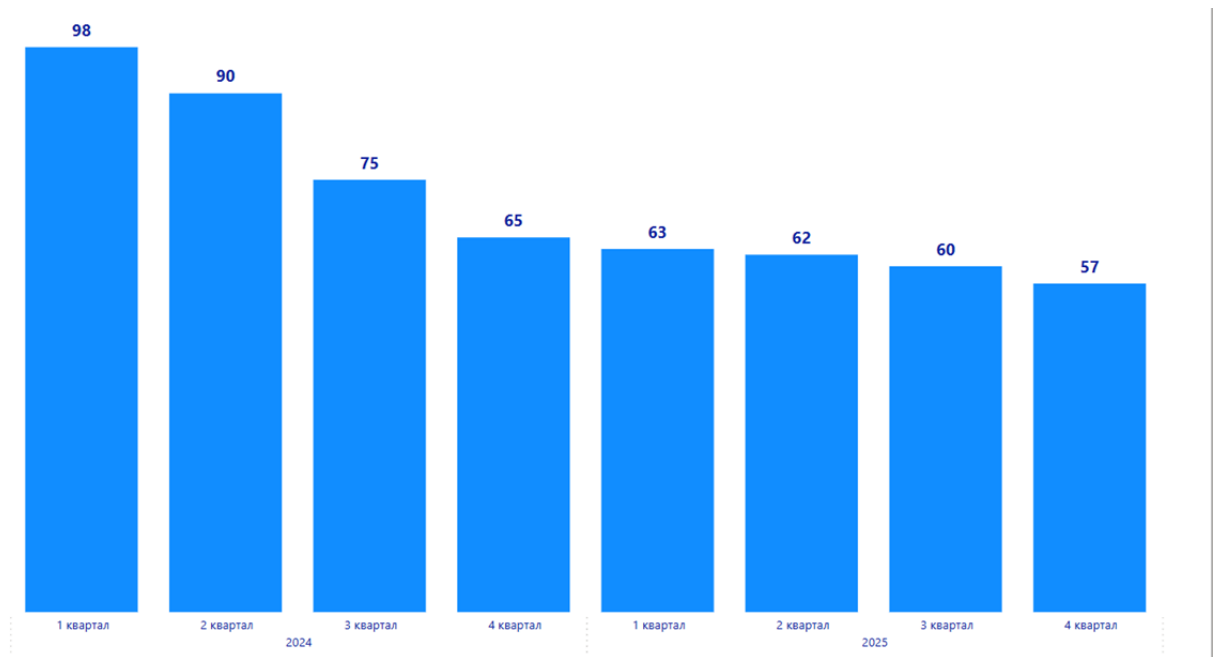

Рис.2.1. Динаміка кількості СК у 2024-2025 роках (станом на кінець періоду)

Джерело [22]

На сьогодні зменшення кількості страховиків є ознакою не скорочення ділової активності, а зростання якості процесів, що відбуваються на страховому ринку. З ринку йдуть компанії, які не можуть адаптуватися до нових вимог до забезпечення платоспроможності і корпоративного управління. Отже, варто очікувати зменшення невиконання зобов'язань перед страхувальниками, покращення якості їх обслуговування, збільшення асортименту страхових послуг.

Страховий ринок України у 2022–2025 роках функціонував в умовах безпрецедентних викликів, пов'язаних із повномасштабною війною, макроекономічною нестабільністю та трансформацією фінансової системи держави. Попри складну ситуацію, цей сегмент фінансового ринку продемонстрував відносну стійкість, адаптивність та здатність до поступового відновлення.

У 2022 році ключовим фактором впливу на страхову діяльність стала повномасштабна агресія Росії проти України, яка спричинила різке скорочення економічної активності, зниження платоспроможного попиту населення та бізнесу, а також підвищення рівня страхових ризиків. Значна частина страхових компаній була змушена переглянути свої бізнес-моделі, оптимізувати витрати та зосередитися на найбільш затребуваних видах страхування, зокрема автострахуванні та медичному страхуванні.

У 2023 році ринок почав демонструвати ознаки стабілізації. Завдяки заходам, впровадженим Національним банком України як регулятором небанківського фінансового сектору, було посилено вимоги до платоспроможності страховиків, підвищено прозорість їх діяльності та вдосконалено механізми нагляду. Це сприяло очищенню ринку від фінансово слабких учасників і зміцненню довіри споживачів до страхових послуг.

Протягом 2024–2025 років спостерігається поступове відновлення страхового ринку, що супроводжується зростанням страхових премій, розвитком цифрових каналів продажів та впровадженням інноваційних страхових продуктів. Водночас важливу роль відіграє інтеграція українського

страхового ринку до європейського фінансового простору, зокрема через гармонізацію законодавства відповідно до директив ЄС.

Розглянемо визначені тенденції за допомогою аналізу цифрових даних (табл.2.1).

Таблиця 2.1

Фінансові параметри розвитку страхового ринку України у 2018-2024 роках

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Активи, млн. грн.	63493	63866	64920	63622	70338	73374	74861
Кількість, тис. шт.	77495	80271	120577	131562	88102	73353	72361
Валові премії, млн. грн.	49367	53001	45176	49708	39616	34141	36281
Валові виплати, млн. грн.	12863	14338	14854	17958	13001	12027	14256
Рівень виплат, %	26,1	27,1	32,9	36,1	32,8	35,2	39,3

Складено автором за даними НБУ [23]

Представлені дані свідчать про неоднорідну, але загалом позитивну динаміку розвитку страхового ринку України протягом 2018–2024 років. При цьому варто розглядати показники до широкомасштабної війни та після її початку.

Напевне найменше фактор війни вплинув на динаміку активів страхових компаній. Обсяг активів страховиків демонструє стійку тенденцію до зростання, особливо після 2021 року, що пов’язане з прискоренням інфляції після початку війни. У 2024 році активи досягли максимального значення — 74,9 млрд грн.

Валові страхові премії максимальне значення мали у 2019 році і цей рік був найкращим для вітчизняних страховиків, оскільки у 2020 році на діяльності страхового ринку почала відображатися пандемія COVID-19, а після певної стабілізації ринок отримав удар від початку широкомасштабного вторгнення.

Цікавим є співвідношення між страховими преміями, виплатами і кількістю укладених договорів страхування (рис.2.2).

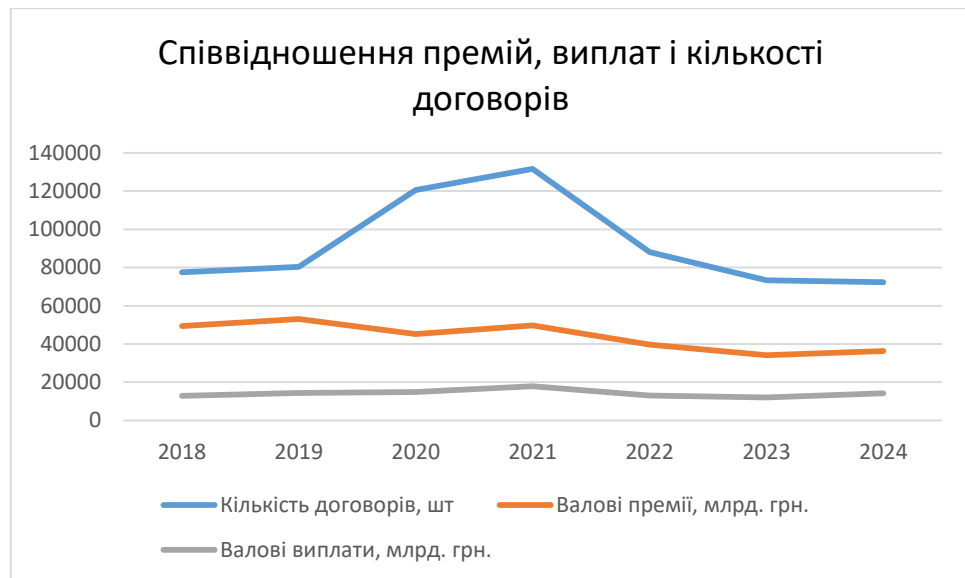

Рис.2.2. Співвідношення між страховими преміями, виплатами і кількістю укладених договорів

Складено автором за даними НБУ [23]

Валові страхові виплати демонструють більш стабільну динаміку, хоча також зазнали зниження у 2022–2023 роках. Водночас у 2024 році виплати знову зросли, що може свідчити як про відновлення страхових випадків, так і про покращення платоспроможності страховиків.

Коефіцієнт кореляції Пірсона між валовими страховими преміями та валовими виплатами за 2018–2024 рр. становить приблизно:

$$r \approx 0,50$$

Це помірний (середній) позитивний кореляційний зв'язок. Це означає, що зростання страхових премій загалом супроводжується зростанням страхових виплат, але цей зв'язок не є дуже тісним. Відставання пов'язане з певною інерційністю і особливо помітно це у перший рік війни.

Значення 0,5 свідчить, що на виплати впливають не лише премії, а й інші фактори:

- структура страхового портфеля,
- рівень збитковості,
- воєнні ризики (особливо після 2022 року),
- зміни в регулюванні та поведінці страхувальників.

Отже, зв'язок між преміями та виплатами є логічно позитивним, однак ринок не є повністю пропорційним, що вказує на його нестабільність і залежність від зовнішніх шоків у досліджуваний період.

Тісний кореляційний зв'язок спостерігаємо між кількістю договорів і сумою страхових премій ($r \approx 0,72$). Збільшення кількості укладених договорів викликає приріст страхових премій. Та найбільш тісний зв'язок відбувається між кількістю укладених договорів і здійснених страхових виплат ($r \approx 0,85$). Це дуже сильно проявилось під час війни, коли зменшення укладених договорів практично не викликало падіння страхових виплат — явище інерційності, коли страховики продовжували виконувати зобов'язання за договорами укладеними до широкомасштабної війни.

Особливої уваги заслуговує показник рівня страхових виплат, який має чітку тенденцію до зростання — з 26,1% у 2018 році до 39,3% у 2024 році. Це свідчить про підвищення рівня страхових виплат відносно премій, що може бути результатом як зростання збитковості страхових операцій, так і покращення якості врегулювання страхових випадків.

Таким чином, страховий ринок України у досліджуваний період характеризується зростанням активів, поступовим відновленням премій та підвищенням рівня виплат, що свідчить про його адаптацію до складних економічних умов, зокрема впливу воєнного стану, та поступове відновлення функціонування.

Результати функціонування страхового ринку України у 2025 році свідчать про позитивну динаміку розвитку, що проявляється у зростанні обсягів активів та підвищенні прибутковості страхових компаній. Важливим досягненням стало те, що загальний обсяг послуг небанківських фінансових установ уперше з початку повномасштабної війни перевищив рівень 2021 року, що свідчить про поступове відновлення фінансового сектору та адаптацію до умов підвищеної економічної турбулентності.

Особливо помітною є динаміка розвитку ризикового сегмента страхування, який продемонстрував значне зростання фінансових

результатів. Зокрема, прибуток у цьому сегменті фактично подвоївся, що вказує на підвищення ефективності діяльності страховиків та зростання попиту на страхові послуги. Водночас спостерігається тенденція до підвищення рівня концентрації ринку, що може свідчити про посилення позицій великих гравців. Разом із цим нормативи достатності капіталу залишаються під тиском, що обумовлено як зовнішніми економічними факторами, так і зростанням ризиків у діяльності страхових компаній.

Ключовим показником розвитку ринку у 2025 році стало суттєве зростання обсягів страхових премій у більшості страховиків, що активно працювали на ринку (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Надходження страхових премій до TOP-10 страховиків України

№	Страхова компанія	Премії 2025, тис. грн.	Зростання, %
1	ТАС СГ	7 817 543	60,15
2	ARX	5 752 734	34,4
3	ВУСО	5 135 884	48,36
4	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	5 060 432	60,31
5	ІНГО	5 054 437	48,18
6	УНІКА	4 805 753	26,92
7	УСГ	4 097 949	36,16
8	КНЯЖА	3 929 493	56,12
9	ОРАНТА	3 726 914	58,23
10	PZU УКРАЇНА	3 390 745	50,84

Джерело [24]

Темп приросту надходження страхових премій був нерівномірним. Для оцінки статистичного розмаху (варіаційного розмаху) використаємо формулу:

$$R = X_{\max} - X_{\min}$$

Дані (темпи зростання, %):

60,15; 34,4; 48,36; 60,31; 48,18; 26,92; 36,16; 56,12; 58,23; 50,84

Максимальне значення: 60,31%

Мінімальне значення: 26,92%

$$R = 60,31 - 26,92 = 33,39\%$$

Статистичний розмах на рівні 33,39% вказує на нерівномірність розподілу премій між страховиками в однакових умовах функціонування на ринку. Варіація вказує на значний розрив між лідерами і страховиками, що розвиваються менш динамічно.

Середнє значення ряду темпу приросту надходження страхових премій дорівнює 47,97%. Стандартне відхилення $\sigma \approx 11,3\%$. Отже, більшість компаній мають високі темпи приросту надходження страхових премій, наближені до середнього значення.

Загальний обсяг валових страхових премій на страховому ринку України за підсумками 2025 року становив 72,3 млрд. грн., що в масштабах економіки України, навіть воєнного часу є величиною невеликою. Формування цього показника відбувалося поступово протягом року: за результатами першого кварталу було акумульовано 15,4 млрд. грн. страхових премій, за підсумками першого півріччя — 33,2 млрд. грн., а за дев'ять місяців — 52,7 млрд. грн. Така динаміка свідчить про поступове відновлення страхової діяльності, підвищення попиту на страхові послуги та активізацію економічних процесів у країні.

Структура страхових премій характеризується значним переважанням ризикових видів страхування. Так, на сегмент страхування іншого, ніж страхування життя, припадало 66,3 млрд. грн., або 91,7% загального обсягу валових премій, тоді як страхування життя забезпечило лише 6,0 млрд. грн., або 8,3%. Подібне співвідношення підтверджує, що український страховий ринок залишається переважно орієнтованим на короткострокові страхові продукти, тоді як довгострокове накопичувальне страхування життя поки що не набуло достатнього розвитку. Глибинні проблеми у страхуванні життя уходять коріннями у далеке минуле ще часів розпаду СРСР і становлення Української Держави.

Аналіз структури страхових премій за категоріями страхувальників свідчить про домінуючу роль фізичних осіб у формуванні попиту на страхові послуги. Населення забезпечило надходження страхових премій у розмірі 46,2 млрд. грн., що становить 63,9% загального обсягу ринку. Юридичні особи та фізичні особи-підприємці сформували 25,8 млрд. грн. премій, або 35,7%. Така структура вказує на поступове зростання значення роздрібного сегмента страхування та посилення ролі населення як основного споживача страхових послуг. Водночас відносно невисока активність корпоративного сектору пояснюється складною економічною ситуацією, впливом воєнного стану, а також недостатнім рівнем розвитку страхової культури серед суб'єктів господарювання [24]. У сфері страхування життя спостерігається ще більш виражена орієнтація на фізичних осіб. Із загального обсягу валових премій у 6 млрд. грн. 5,7 млрд грн, або 94,9%, було сформовано саме за рахунок населення, тоді як частка юридичних осіб та ФОП становила лише 0,3 млрд. грн., або 5,1%. Це підкреслює специфіку ринку страхування життя як переважно індивідуалізованого фінансового продукту.

Частка перестраховальників у загальному обсязі страхових премій залишалася незначною і становила близько 0,26 млрд. грн., або лише 0,4% ринку. Це свідчить про обмежену участь сегменту перестраховування у формуванні премій та вказує на недостатній рівень інтеграції вітчизняного страхового ринку у міжнародну систему перестраховування, незважаючи на поступове розширення співпраці українських страховиків із зарубіжними перестраховими компаніями.

Аналіз структури страхового ринку за видами страхування свідчить про значну концентрацію страхових премій у декількох провідних сегментах. Домінуюче положення займає моторне (транспортне) страхування, частка якого у структурі ризикового страхування у 2025 році досягла 66,9%. Це підтверджує ключову роль автострахування у формуванні доходів страховиків та розвитку всього страхового ринку України. Можна сказати, що страховий ринок у значній мірі тримається завдяки обов'язковому

страхуванню цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Упродовж року обсяг страхових премій за цим видом страхування збільшився майже вдвічі, що значною мірою було обумовлено запровадженням механізму вільного ціноутворення та поступовою лібералізацією ринку. Крім того, лише у четвертому кварталі 2025 року приріст страхових премій за ОСЦПВ склав ще 6,2%. У січні-квітні 2026 року сегмент обов'язкового страхування відповідальності водіїв збільшився за страховими преміями ще на 16% до 7,4 млрд. грн., а за страховими виплатами майже на 100% до 3,8 млрд. грн. За даними МТСБУ, за перші 4 місяці 2026 року страховики уклали 2,315 млн договорів ОСЦПВ, що на 8,71% більше, ніж у січні-квітні 2025 року, коли кількість договорів становила 2,13 млн. [25], що свідчить про подальше розширення попиту та успішну адаптацію учасників ринку до функціонування в умовах воєнного стану і вільного ціноутворення.

У структурі валових страхових премій у 2025 році найбільшу частку займало обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ), обсяг якого досяг 23,3 млрд грн, або 32,3% загального обсягу страхового ринку. Друге місце посідало добровільне страхування наземного транспорту (КАСКО), за яким було зібрано 16,8 млрд грн страхових премій, що становило 23,2% ринку. Таким чином, лише два види автомобільного страхування забезпечили понад 55% усіх страхових надходжень в Україні, що свідчить про надзвичайно високу концентрацію ринку та визначальну роль транспортного страхування у формуванні доходів страховиків.

Інші сегменти страхового ринку розвивалися менш рівномірно. Зокрема, страхування майна та вогневих ризиків продемонструвало приріст на 30,1%, що було обумовлено зростанням попиту на захист майнових інтересів в умовах воєнного стану, а також поступовим відновленням кредитування та страхування заставного майна. Позитивна динаміка

спостерігалася і в сегментах страхування відповідальності та фінансових ризиків, розвиток яких значною мірою пов'язаний із потребою бізнесу в управлінні ризиками та підвищенні рівня фінансової безпеки господарської діяльності (рис.2.3).

Структура страхових премій за видами страхування (Україна, 2025)

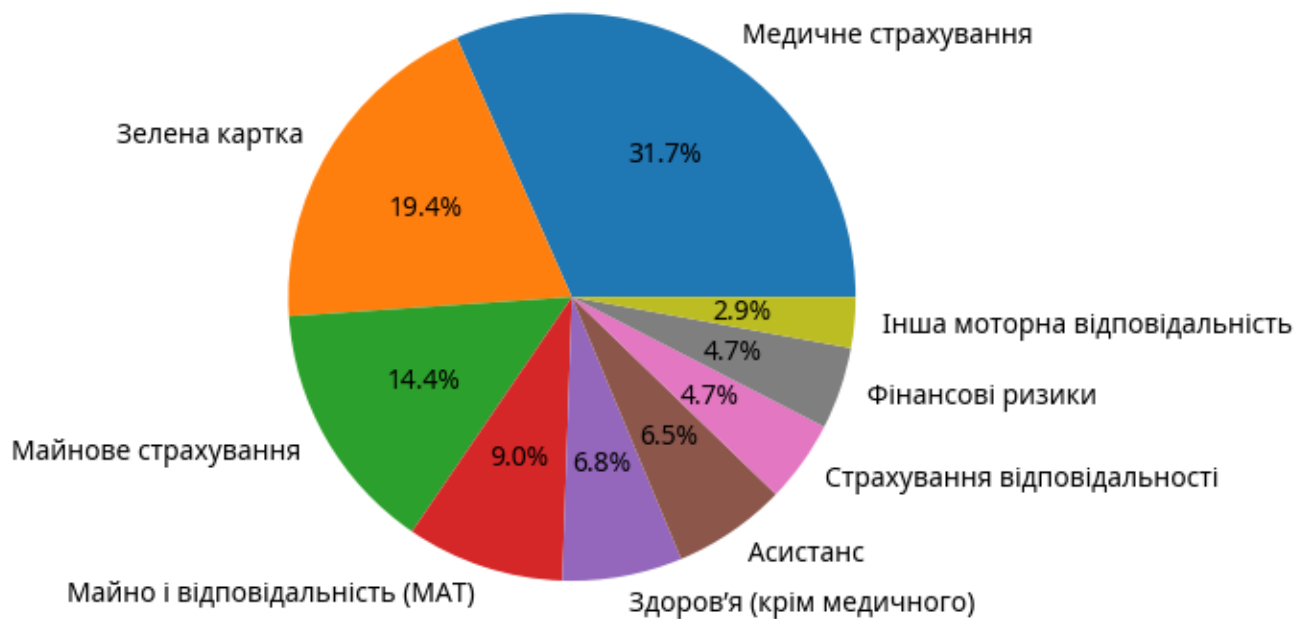

Рис. 2.3 Структура страхових премій за видами страхування в Україні у 2025 році, млрд. грн.

Джерело [24]

Водночас значно повільніше розвивалися окремі види особистого страхування та страхування життя, що свідчить про збереження структурних диспропорцій страхового ринку України. На відміну від розвинених країн, де накопичувальне страхування життя та пенсійне страхування займають вагоме місце у фінансовій системі, український ринок продовжує залишатися переважно ринком ризикового страхування.

2025 рік окрім суттєвого зростання страхування цивільної відповідальності водіїв охарактеризувався і зростанням попиту на медичне

страхування. Медичне страхування є малоприбутковим і характеризується значним рівнем виплат – у 2025 році він досяг 5,4 млрд. грн. Очевидно що попит на медичне страхування зростатиме і надалі зважаючи на зростаючу роль цього сегмента в умовах підвищених соціальних та медичних ризиків. Водночас за міжнародними програмами страхування типу «Зелена картка» було виплачено 2,4 млрд. грн., а у сфері майнового страхування — 1,4 млрд. грн. Таким чином, основні виплати концентруються у сегментах, пов'язаних із транспортними, медичними та майновими ризиками, що відповідає динаміці і структурі страхових премій.

Важливим індикатором ефективності функціонування страхового ринку є співвідношення між обсягами страхових премій та страхових виплат, яке характеризує рівень реалізації страховиками своїх зобов'язань перед клієнтами та загальну збалансованість страхових операцій. За підсумками 2025 року обсяг чистих страхових премій на страховому ринку України досяг 72,0 млрд грн, тоді як чисті страхові виплати становили 26,6 млрд грн. Відповідно, середній рівень чистих страхових виплат склав близько 36,9%.

Отримане значення практично відповідає рівню валових страхових виплат, що свідчить про відносно невеликий вплив перестрахування на перерозподіл страхових ризиків. Іншими словами, значна частина страхових зобов'язань залишається на власному утриманні українських страховиків. З одного боку, це дозволяє компаніям зберігати більшу частину страхових премій у своєму розпорядженні та формувати вищий фінансовий результат. З іншого боку, така ситуація підвищує вимоги до достатності капіталу, обсягу страхових резервів, ліквідності активів та якості системи ризик-менеджменту.

У сегменті страхування іншого ніж страхування життя рівень виплат був дещо вищим і становив близько 37,6%. Це пояснюється специфікою ризикових страхових продуктів, для яких характерні відносно короткі строки дії договорів, висока частота страхових випадків та більш швидке виникнення страхових зобов'язань. Особливо це стосується автомобільного

страхування, добровільного медичного страхування та страхування майна, які традиційно формують найбільший обсяг страхових виплат на українському ринку.

У сегменті страхування життя рівень виплат залишався нижчим і становив близько 30% від обсягу страхових премій. Така ситуація обумовлена особливостями функціонування страхування життя як довгострокового фінансового інструменту. Значна частина отриманих страхових премій накопичується у вигляді страхових резервів та інвестиційних активів, тоді як виплати здійснюються протягом тривалого періоду після укладання договору або при настанні передбачених договором подій. Саме тому для страхування життя характерний нижчий поточний рівень виплат порівняно з ризиковими видами страхування.

Загалом рівень страхових виплат на рівні 36–38% можна вважати помірним та економічно обґрунтованим для сучасного етапу розвитку українського страхового ринку. Він свідчить про здатність страховиків виконувати свої зобов'язання перед клієнтами, одночасно зберігаючи достатній запас фінансової стійкості для формування резервів, здійснення інвестиційної діяльності та забезпечення подальшого розвитку страхового бізнесу в умовах підвищеної економічної та воєнної невизначеності.

Ключові показники ефективності страхового сектору також зазнали певних змін. Зокрема, коефіцієнт нетто-збитковості підвищився до 49,4%, що вказує на зростання частки страхових виплат у структурі отриманих премій. Водночас нетто-комбінований коефіцієнт залишився на рівні 97,6%, наближаючись до межі беззбитковості. Це свідчить про те, що страхова діяльність загалом залишалася прибутковою, хоча запас фінансової стійкості є обмеженим. Додаткову підтримку прибутковості забезпечувала інвестиційна діяльність, рівень рентабельності якої становив близько 8,5%.

Отже, структура страхового ринку України у 2025 році характеризувалася високою концентрацією в сегменті транспортного страхування та домінуванням ризикових видів страхування. З одного боку, це

забезпечує страховикам стабільні потоки страхових премій та підтримує фінансову стійкість ринку. З іншого боку, надмірна залежність від автомобільного страхування підвищує чутливість ринку до змін у транспортній сфері та обмежує рівень його диверсифікації.

2.2. Оцінка концентрації на страховому ринку України

Концентрація страхового ринку характеризує ступінь зосередження страхових премій, активів або страхових виплат у невеликої кількості найбільших страхових компаній. Також концентрація може бути зосереджена за клієнтами компаній. Чим вищою є концентрація, тим більший вплив на ринок мають окремі страховики. Високий рівень концентрації може свідчити як про наявність сильних фінансово стійких компаній, так і про недостатній рівень конкуренції. Натомість низька концентрація зазвичай вказує на більш конкурентне ринкове середовище, проте може супроводжуватися зниженням фінансової стійкості окремих учасників ринку.

Для оцінки рівня конкуренції та ступеня концентрації страхового ринку у міжнародній практиці широко використовується індекс Герфіндаля–Гіршмана (Herfindahl-Hirschman Index, ННІ). Даний показник дозволяє визначити ступінь домінування окремих компаній на ринку шляхом врахування ринкових часток усіх його учасників. На відміну від простих коефіцієнтів концентрації, які аналізують лише найбільші компанії, індекс ННІ враховує внесок кожного учасника ринку, що забезпечує більш точну оцінку конкурентного середовища. Значення індексу зростає зі збільшенням концентрації ринку та наближенням його до монопольної структури. Саме тому ННІ широко застосовується регуляторами, антимонопольними органами, міжнародними фінансовими організаціями та науковцями для оцінки рівня конкуренції у банківському, страховому та інших сегментах фінансового ринку. У межах даного дослідження індекс Герфіндаля–

Гіршмана використовується для оцінки рівня концентрації страхового ринку України за показниками страхових премій, активів та фінансових результатів найбільших страхових компаній.

Переважає більшість вчених, дослідників страхового ринку вказують на те, що українському страховому ринку притаманний високий ступінь концентрації. При цьому концентрацію на ринку необхідно розглядати відокремлено у ризикових компаній і компаній зі страхування життя. Щодо останніх, то можна з впевненістю сказати про домінування однієї страхової компанії (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Надходження страхових премій TOP 5 страхування життя в
Україні у 2025 році**

№	Страхова компанія	Премії 2025, тис. грн.	Зростання, %
1	МЕТЛАЙФ	3 086 443	10,55
2	ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	783 295	13,85
3	PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	408 930	3,61
4	УНІКА ЖИТТЯ	344 286	-13,54
5	ARX LIFE	298 216	-8,86

Джерело [24]

З великим відривом від інших страховиків переважає страхова компанія ПрАТ СК «Метлайф». За інших умов можна було б казати про монополію (її частка у страхових преміях перевищує 35%), але сама послуга зі страхування життя не може бути монополізована. Навіть за такого складу учасників і їх часток в сегменті ціни залишаються конкурентними.

Найбільший обсяг премій традиційно забезпечує класичне накопичувальне страхування життя. Одноразові премії за новими договорами цього виду становили 118,5 млн. грн., а періодичні 636 млн. грн. У класичному ризиковому страхуванні життя відповідні показники були значно меншими, 1 379 тис. грн. одноразових премій та 95 млн. грн. періодичних.

Другий бік концентрації ринку – концентрація за клієнтами. Станом на кінець 2025 року загальна кількість чинних договорів прямого страхування та

вхідного перестраховування на страховому ринку України становила 19,4 млн одиниць. Із загальної кількості договорів 17,6 млн припадало на ризикові види страхування, тоді як сегмент страхування життя налічував лише 1,65 млн договорів. Порівняно з початком року загальна кількість договорів збільшилася на 490,1 тис. одиниць, або на 2,6%, що свідчить про поступове розширення клієнтської бази страхового ринку.

Водночас у секторі страхування життя спостерігалася протилежна тенденція. Кількість договорів скоротилася на 231,3 тис. одиниць, або на 12,3%, що вказує на зниження попиту на довгострокові страхові продукти. Така ситуація є цілком закономірною в умовах воєнного стану та високої економічної невизначеності, коли населення віддає перевагу короткостроковим фінансовим рішенням і менш схильне до формування довгострокових накопичень.

Аналіз кількості застрахованих осіб також підтверджує наявність структурних змін на страховому ринку. За договорами прямого страхування (крім страхування життя) станом на кінець року було застраховано 7,51 млн осіб, що на 1,8% більше порівняно з початком року. Це свідчить про поступове зростання охоплення населення ризиковими страховими продуктами та підвищення попиту на страхування майна, транспорту, здоров'я та відповідальності.

Натомість у сегменті страхування життя кількість застрахованих осіб скоротилася з 1,97 млн. до 1,77 млн. осіб, або на 10,3%. Така динаміка свідчить про подальше звуження ринку страхування життя та підтверджує існування системних проблем у розвитку цього сегмента. На відміну від розвинених країн, де страхування життя є важливим інструментом довгострокового інвестування та пенсійного забезпечення, в Україні воно поки що не стало масовим фінансовим продуктом.

Отже, з позицій клієнтів страхових компаній ринок взагалі не має сильної концентрації. Перевага фізичних осіб над юридичними у значній мірі

робить неможливою концентрацію або монопольне становище одного чи декількох клієнтів. За даним критерієм ринок є повністю конкурентним.

Структура страхових виплат багато у чому повторює структуру страхових премій – більшість виплат здійснено клієнтам фізичним особам. Катастрофічних збитків, які б сформували концентрацію виплат в останні роки не фіксувалося. Навіть виплати за новими опціями військових ризиків є достатньо розпорошеними. Загальний обсяг страхових виплат населенню становив 16 млрд. грн., або 60,6% усіх виплат на ринку. Юридичні особи та фізичні особи-підприємці отримали 10,35 млрд. грн. страхових відшкодувань, що відповідає 38,7% загального обсягу. Така структура є логічним наслідком домінування фізичних осіб у формуванні страхових премій та високої частки транспортного страхування у страховому портфелі українських страховиків. За підсумками 2025 року загальний обсяг валових страхових виплат досяг 26,7 млрд. грн., що свідчить про значну активізацію процесів врегулювання збитків та зростання навантаження на страхові компанії в умовах підвищених ризиків.

Динаміка виплат у 2024-2025 роках представлені у таблиці (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Страхові виплати TOP 10 ризикових компаній України у 2024-2025 роках

№	Страхова компанія	Виплати 2025, тис. грн.	Виплати 2024 , тис. грн.
1	ТАС СГ	2 984 859	1 975 269
2	ІНГО	2 205 370	1 562 648
3	ARX	2 012 478	1 720 080
4	УНІКА	1 940 185	1 693 728
5	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	1 862 858	1 320 233
6	УСГ	1 819 565	1 531 975
7	ВУСО	1 791 131	1 414 312
8	КНЯЖА	1 374 823	1 005 342
9	ОРАНТА	1 154 009	657 304
10	UNIVERSALNA	1 123 409	844 679

Джерело [24]

Загалом структура страхових виплат у 2025 році відображає основні тенденції розвитку сучасного страхового ринку України. Найбільша частка

виплат традиційно припадає на сегмент ризикового страхування, що свідчить про його домінуючу роль у формуванні страхового портфеля вітчизняних страховиків. Водночас основними отримувачами страхових відшкодувань залишаються фізичні особи, що підтверджує соціальну спрямованість більшості страхових продуктів та їх важливе значення для забезпечення фінансового захисту населення.

Аналіз також показує порівняно невисокий рівень участі перестраховиків у покритті страхових збитків, що може свідчити як про достатню фінансову стійкість страхових компаній, так і про обмежене використання механізмів передачі ризиків на зовнішні ринки перестрахування. Разом із тим сформована структура виплат вказує на необхідність подальшого розвитку довгострокових видів страхування, насамперед страхування життя, частка якого в Україні залишається суттєво нижчою, ніж у більшості країн Європейського Союзу.

Крім того, для підвищення стійкості страхового ринку важливим завданням є подальша диверсифікація страхових портфелів компаній, розширення спектра страхових продуктів та збільшення частки накопичувальних і інвестиційно орієнтованих видів страхування. Це сприятиме більш збалансованому розвитку галузі, зниженню залежності від окремих сегментів ринку та підвищенню рівня фінансової безпеки як страховиків, так і страхувальників.

Таблиця 2.5

**Страхові виплати TOP 5 компаній зі страхування життя України у
2024-2025 роках**

№	Страхова компанія	Виплати, тис. грн.	Викупна сума, тис. грн.
1	МЕТЛАЙФ	623 550	173 192
2	ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	365 269	35 676
3	УНІКА ЖИТТЯ	235 717	18 198
4	PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	64 572	29 831
5	ARX LIFE	62 586	10

Джерело [24]

Поглиблений аналіз структури страхових виплат за видами страхування дозволяє більш детально оцінити пріоритетні напрями діяльності страховиків та специфіку розподілу страхових ризиків у 2025 році. Найбільші обсяги страхових виплат (за винятком ануїтетних) були зосереджені у ключових сегментах ризикового страхування. Зокрема, у добровільному страхуванні наземного транспорту (КАСКО) обсяг виплат становив 7,8 млрд. грн., що підтверджує високий рівень збитковості та активність цього сегмента. Значні виплати також зафіксовано у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) — 6,7 млрд. грн. [24].

У сфері страхування життя найбільшу частку страхових премій і виплат формує класичне накопичувальне страхування життя, де обсяг страхових виплат (крім ануїтетів) становив 1,17 млрд. грн. Додатково виплати у формі ануїтетів досягли 230,2 млн. грн., а виплати викупних сум — 320,4 млн. грн. Викупні суми продовжують залишатися на високому рівні, що вказує на нестабільність сфери страхування життя в Україні.

Позитивні зміни відбулися також у формуванні фінансової бази страхового ринку. Зокрема, обсяг прийнятих активів, що використовуються для розрахунку регулятивного капіталу страховиків, суттєво зріс протягом року — з 68,5 млрд. грн. у першому кварталі до 86,3 млрд. грн. на кінець року. Абсолютний приріст становив 17,7 млрд. грн., що відповідає зростанню

на 25,9%. Накопичені активи страховиків за 2025 рік представлені у таблиці (табл.2.6).

Таблиця 2.6

Активи 10 ризикових компаній України у 2024-2025 роках

№	Страхова компанія	Активи, тис .грн.
1	ТАС СГ	6 817 423
2	ARX	6 165 623
3	УНІКА	5 151 211
4	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	5 045 630
5	ІНГО	4 587 120
6	УСГ	4 199 905
7	PZU УКРАЇНА	4 096 259
8	ОРАНТА	3 545 620
9	КНЯЖА	3 519 369
10	ВУСО	3 133 219

Джерело [24]

Сума сформованих технічних резервів збільшилася з 38,2 млрд. грн. на початку року до 49 млрд. грн. на кінець звітного періоду, що відповідає приросту на 10,7 млрд. грн., або 28,1%. Така динаміка відображає як зростання обсягів страхового бізнесу, так і посилення вимог до формування резервів.

Динаміка активів і страхових резервів вказує на зміцнення фінансової стійкості страхових компаній та підвищення їх здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами. При цьому важливим є те, що фінансова база сформована виключно за рахунок прибутку у режимі самофінансування. У цілому результати аналізу страхових виплат та фінансової бази ринку у 2025 році підтверджують наявність позитивних процесів на страховому ринку.

В умовах відсутності зовнішнього фінансування базовою умовою існування будь-якої страхової компанії є прибуткова робота. Попри кризові часи від початку пандемії коронавірусу і до сьогодні – абсолютна більшість страховиків працюють прибутково (табл. 2.7)

Таблиця 2.7

Фінансові результати TOP-10 ризикових компаній України у 2024-2025 роках

№	Страхова компанія	Фінансовий результат, тис. грн.
1	ТАС СГ	592 564
2	ARX	495 237
3	КНЯЖА	465 323
4	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	354 068
5	ІНГО	347 998
6	PZU УКРАЇНА	326 827
7	УНІКА	321 851
8	УСГ	294 986
9	UNIVERSALNA	291 700
10	ВУСО	279 674

Джерело [24]

Фінансові результати страхових компаній у 2025 році свідчать про позитивні тенденції розвитку галузі. Зокрема, чистий прибуток страховиків, що працюють у сегменті ризикового страхування, збільшився вдвічі та досяг 5 млрд. грн. Таке зростання зумовлене як покращенням результатів основної страхової діяльності, так і підвищенням доходів від інвестицій.

У секторі страхування життя також зафіксовано позитивну динаміку: прибуток зріс на 33,2% і становив 1,8 млрд. грн., що свідчить про поступову стабілізацію цього сегмента ринку. Водночас було виявлено порушення нормативів платоспроможності одним із страховиків життя, що акцентує увагу на необхідності посилення контролю за фінансовою надійністю страхових компаній.

Аналіз динаміки страхових резервів і фінансових результатів свідчить про подальше зміцнення позицій страхового ринку України у 2025 році, водночас виявляючи певні ризики та дисбаланси. Щодо останнього, то загальну картину псує значна частка резерву збитків – 24,7%, і тенденція до їх подальшого зростання. В цілому це вказує на повільні виплати або їх затримку і негативно відображається на іміджі страхового ринку в цілому. Більшість затримок пов'язані зі страхуванням цивільної відповідальності

водіїв у внутрішніх і зовнішніх сегментах, зростанням частоти страхових випадків і обсягом зобов'язань страховиків за цими видами страхування.

Найбільш поширеним міжнародним показником концентрації є індекс Герфіндаля–Гіршмана (Herfindahl-Hirschman Index, ННІ):

Отримані значення даного показника за зібраними даними:

ТОР 10 компаній зі страхування іншого, ніж страхування життя, за страховими преміями – 1061;

усі компанії, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, за страховими преміями – 609;

ТОР 10 компаній зі страхування іншого, ніж страхування життя, за фінансовим результатом – 1069,4;

усі компанії, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, за фінансовим результатом – 611;

ТОР 10 компаній зі страхування іншого, ніж страхування життя, за активами – 1069;

усі компанії, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, за активами – 426.

За критеріями значення показника:

$\text{ННІ} < 1500$ — низька концентрація;

$1500 \leq \text{ННІ} < 2500$ — помірна концентрація;

$\text{ННІ} \geq 2500$ — висока концентрація.

Отже, увесь проведений аналіз показує, що попри наявності на ринку явних лідерів ринок є конкурентним і концентрації, яка б привела ринок до монополії не спостерігається.

2.3. Оцінка впливу на страховий ринок страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів

Страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) є одним із найважливіших сегментів страхового ринку України, який виконує важливу соціальну та економічну функцію. Його основне призначення полягає у відшкодуванні шкоди, заподіяної третім особам унаслідок дорожньо-транспортних пригод, за рахунок страхової компанії. ОСЦПВ забезпечує захист майнових інтересів як потерпілих осіб, так і власників транспортних засобів, знижує фінансові ризики учасників дорожнього руху та сприяє підвищенню рівня страхового захисту населення.

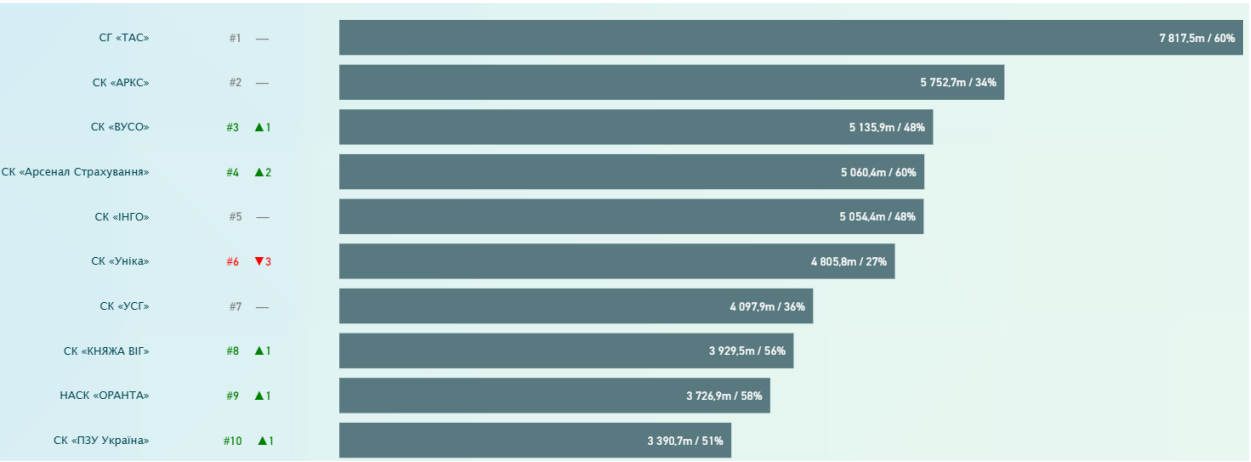
Україна, на відміну від багатьох країн Східної Європи або країн Балтії впроваджувала даний вид страхування як обов'язковий дуже довго, що було обумовлене у першу чергу політичними причинами і високим рівнем корупції. Навіть після прийняття базового Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [27] у 2004 році, реальне впровадження відбулося у кінці 2008 року.

Для страхового ринку цей вид страхування має стратегічне значення, оскільки формує значний обсяг страхових премій, забезпечує стабільний приплив грошових коштів та сприяє розширенню клієнтської бази страховиків. У багатьох випадках саме поліс ОСЦПВ стає першим страховим продуктом, з яким взаємодіє споживач страхових послуг.

Особливого значення ОСЦПВ набуло під час фінансової кризи 2008–2009 років, коли через скорочення попиту на добровільні види страхування саме обов'язкові страхові продукти забезпечили страховикам необхідний рівень надходжень для підтримання ліквідності та стабільності діяльності. Завдяки цьому сегмент ОСЦПВ фактично виконав роль одного з ключових

стабілізаторів страхового ринку. Ситуація повторилася і у 2022 році під час широкомасштабного вторгнення.

Новим етапом розвитку цього виду страхування стало запровадження вільного ціноутворення у 2025 році. Лібералізація тарифної політики дозволила страховим компаніям більш точно враховувати індивідуальні характеристики ризику, удосконалювати процедури андеррайтингу та підвищувати ефективність управління страховими портфелями. Крім того, перехід до ринкового ціноутворення сприяв посиленню конкуренції між страховиками, покращенню якості страхових послуг та підвищенню фінансової стійкості учасників ринку.

**Рис. 2.4 Рейтинг страхових компаній за преміями за 2025 р.
(сума/зміна до 2024 року)**

Джерело: [23]

Страхування цивільної відповідальності водіїв безумовно стало драйвером розвитку страхового ринку України у 2025 році. Ті компанії, які мали розгалужену систему філій і представництв та якісний цифровий сервіс безумовно отримали значні конкурентні переваги. Так, за представленими даними бачимо, що за обсягом надходження страхових премій суттєво відірвалася від інших страховиків ПрАТ СГ «ТАС». Аналіз діяльності цієї компанії дозволяє зробити чіткий висновок – визначальним фактором успіху стала більша присутність компанії у сегменті страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Так склалося, що

і до введення законодавчих змін щодо можливості вільного ціноутворення у сегменті страхування цивільної відповідальності водіїв СГ «ТАС» фактично зробила ставку на цей напрям і домоглася значних успіхів завдяки присутності у всіх регіонах, bancassurance та кваліфікованому персоналу. Bancassurance model достатньо добре реалізується ПрАТ СГ «ТАС» саме у цьому напрямку. Поліс страхування цивільної відповідальності водіїв можна придбати безпосередньо в офісі страхової компанії, офісі банків групи «ТАС», відомому і популярному в Україні додатку monobank.

Динаміка страхових виплат в принципі повторює динаміку страхових премій. Рівень виплат у даному виді страхування достатньо високий – у середньому 35%.

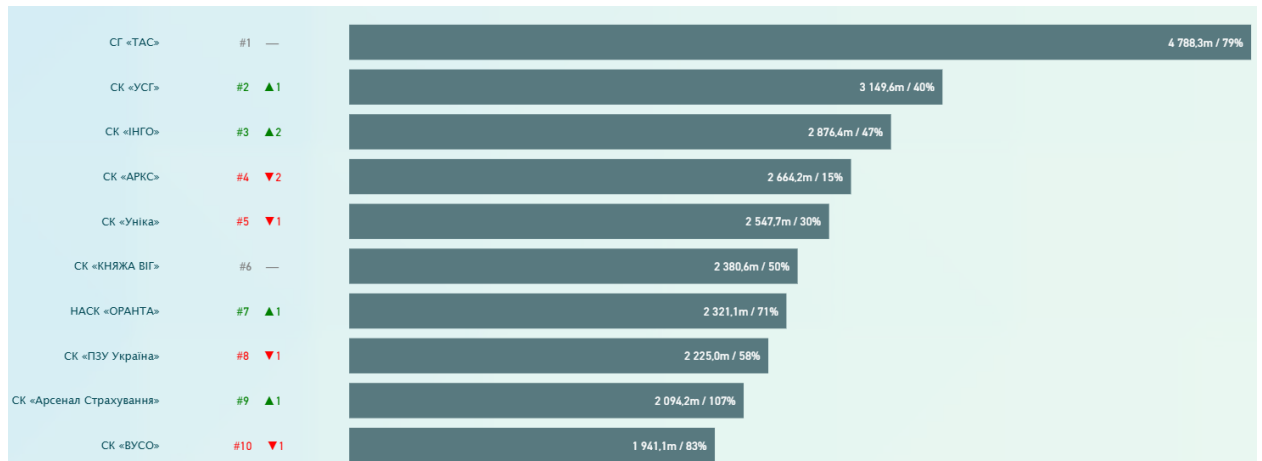

Рис. 2.5 Рейтинг страхових компаній за сформованими резервами за 2025 р. (сума/зміна до 2024 року)

Джерело: [23]

За даними НАСУ (рис.2.6) також видно, що два види страхування – страхування цивільної відповідальності водіїв і КАСКО забезпечують більшу половину надходження страхових премій по ринку. Ринок є залежним від автострахування у повній мірі. Страхування цивільної відповідальності водіїв є обов'язковим і стосується усіх без винятку автомобілів. Страхування КАСКО є добровільним і набирає характеру обов'язкового лише при реалізації автомобілів у кредит. Після початку війни продаж автомобілів у кредит зменшився, але вартість страховки зростає. Та і у середньому вартість

страховки за КАСКО у три-чотири рази вище ніж поліс страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Отже, склалася ситуація за якої з одного боку автотранспортне страхування в умовах війни підтримує страховий ринок, а з іншого боку не розвиваються інші види страхування. Винятком може стати хіба що медичне страхування обсяги якого також збільшилися під час війни. Об’єктивно постає питання чи така ситуація є невинуватою чи можливо страховики не застосовують достатньо активних підходів щодо розвитку інших напрямів страхування.

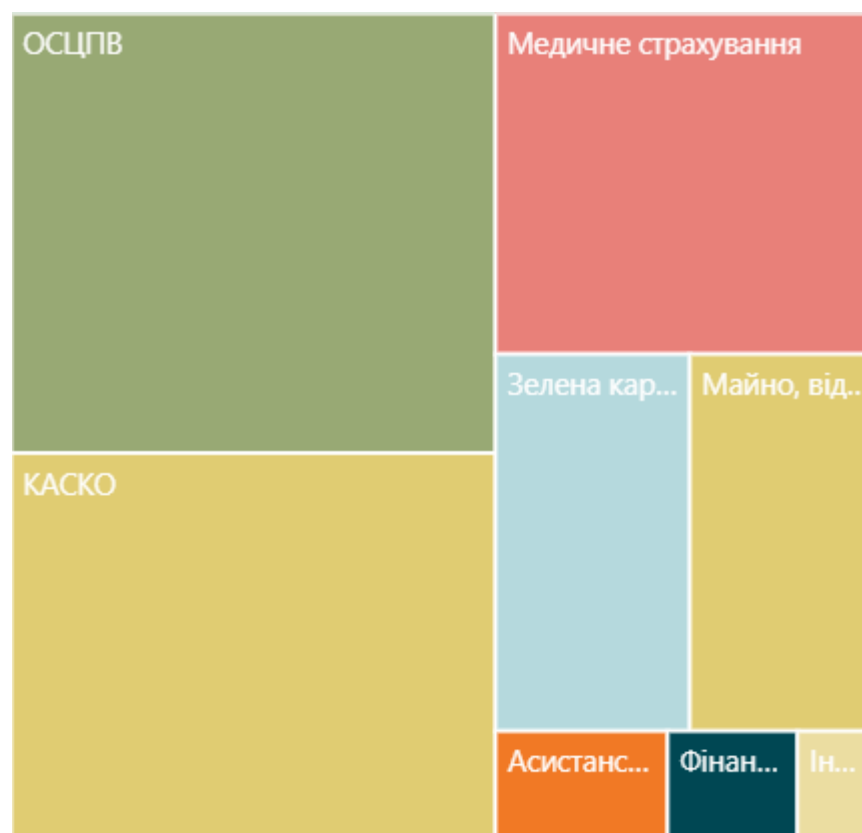

Рис. 2.6. Страховий портфель за видами страхування в 2025 р.,%

Джерело: [28]

Окремої уваги заслуговує маркетинг страхових послуг і канали їх збуту (рис.2.7). Попри значний рівень цифровізації статистика свідчить про те, що головним каналом реалізації страхових послуг залишається агентський. Зараз на ринку триває трансформація агентського каналу відповідно до адаптації до вимог функціонування страхових агентів на ринках ЄС. Передбачається, що усі страхові агенти мають бути у державних реєстрах, вимоги до їх

кваліфікації і навчання. У останні роки змінився і профіль страхового агента – сьогодні це фахівець здатний здійснювати супровід цифрових страхових послуг, яких стає усе більше. Ще нещодавно, на початку 20х років, на ринку домінувала теза, що цифрові страхові послуги витіснять з ринку більшість страхових агентів. Але зараз вже зрозуміло, що це не є так. Попит на страхові послуги залишається пасивним і низьким. Дуже небагато потенційних клієнтів будуть самотійно шукати страхові послуги в мережі і самотійно їх покупати за допомогою смартфона або комп'ютера. Як і раніше страховий агент має донести корисність послуги, її споживчу вартість, а потім допомогти укласти угоду, у тому числі і за допомогою цифрових ресурсів. І це у сфері автострахування де умови страхування є стандартними (особливо в страхуванні цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів). У страхуванні життя страховий агент (фінансовий консультант) окрім володіння складним продуктом, цифровими сервісами повинен мати і знання з маркетингу та психології.

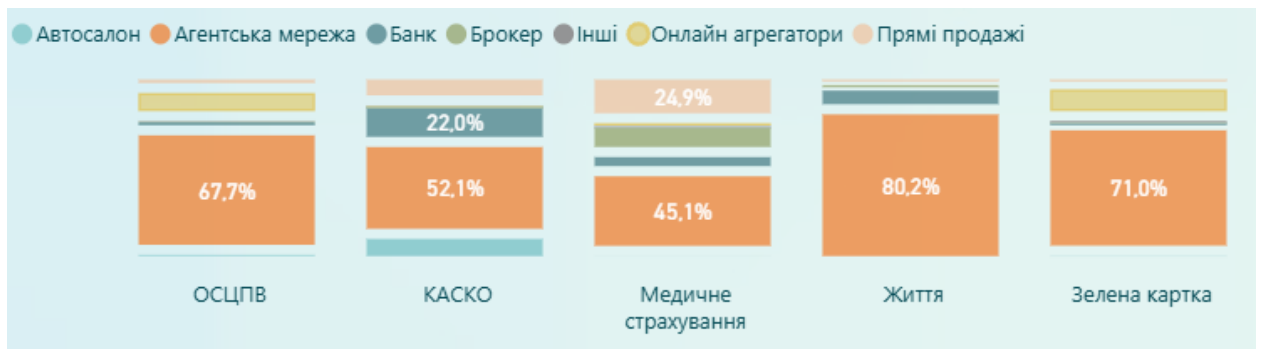

Рис. 2.7 Структура премій за каналами продажу в 2025 р.,%

Джерело: [28]

Бізнес-модель ПрАТ СГ «ТАС» забезпечила їй суттєві конкурентні переваги і у 2026 році (рис.2.8).

На друге місце у сегменті вирвалася НАСК «Оранта». Корпоративна історія цієї компанії є надцікавою і її інакше як «втрату можливостей» охарактеризувати важко. Справа у тому, що НАСК «Оранта» була правонаступницею колишнього республіканського Держстраху. Це давало компанії суттєві конкурентні переваги на страховому ринку незалежної

держави, що тільки но починав формуватися. У першу чергу це клієнти (від самого початку майже 100% від загалу) та об'єкти власної нерухомості у всіх без винятку регіонах України. І до сьогодні жодна страхова компанія не має у власності скільки нерухомості скільки НАСК «Оранта». Але менеджмент компанії залишався «радянським» і усі потенційні можливості були втрачені. Клієнти поступово переходили до нових приватних страхових компаній. Криза у компанії тривала десятиріччями і від 2005 року супроводжувалася зміною власників.

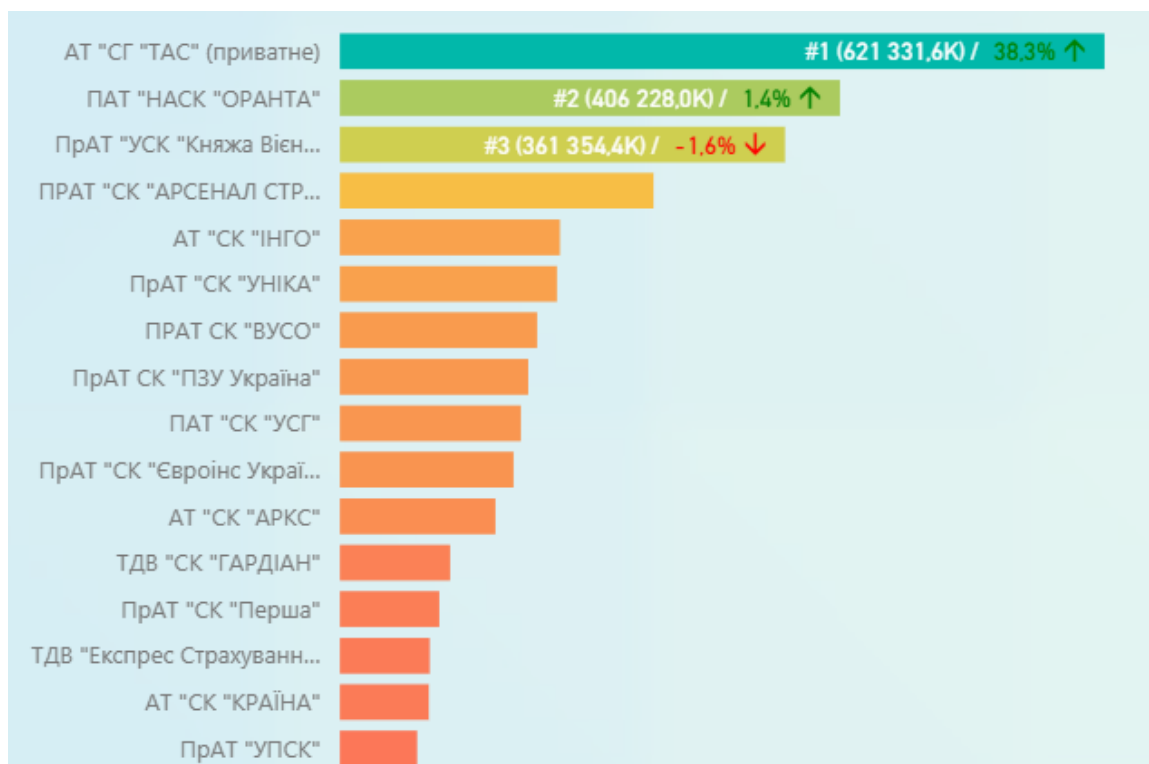

Рис. 2.8 Рейтинг за преміями з ОСЦПВ за 2 міс. 2026 р. (тис. грн.)

Джерело: [28]

Сьогоднішнє покращення ситуації у компанії і її вихід на друге місце у найбільш важливому сегменті страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів пов'язане також зі зміною власника. З 2021 року компанія увійшла у страхову групу «ІНГО», яка була придбана у росіян ще до початку широкомасштабного вторгнення власником «ДСН» О. Ярославцевим. НАСК «Оранта» спромоглася зберегти присутність у всіх регіонах і у складі групи сконцентрувалася саме на страхуванні цивільної

відповідальності водіїв. АТ СК «ІНГО», яка також входить до страхових активів Ярославцева перебуває за обсягом премій на п'ятому місці, а за обсягом виплат на четвертому. Ця компанія страхується на страхуванні цивільної відповідальності водіїв у корпоративному секторі і здебільшого зосереджена на моделі B2B.

На третьому місці у сегменті за отриманими преміями і здійсненими страховими виплатами перебуває ПрАТ УСК «Княжа», що належить австрійським акціонерам.

Взагалі перші 10 компаній у сегменті страхування цивільної відповідальності водіїв у більшості випадків і є ТОП 10 страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя.

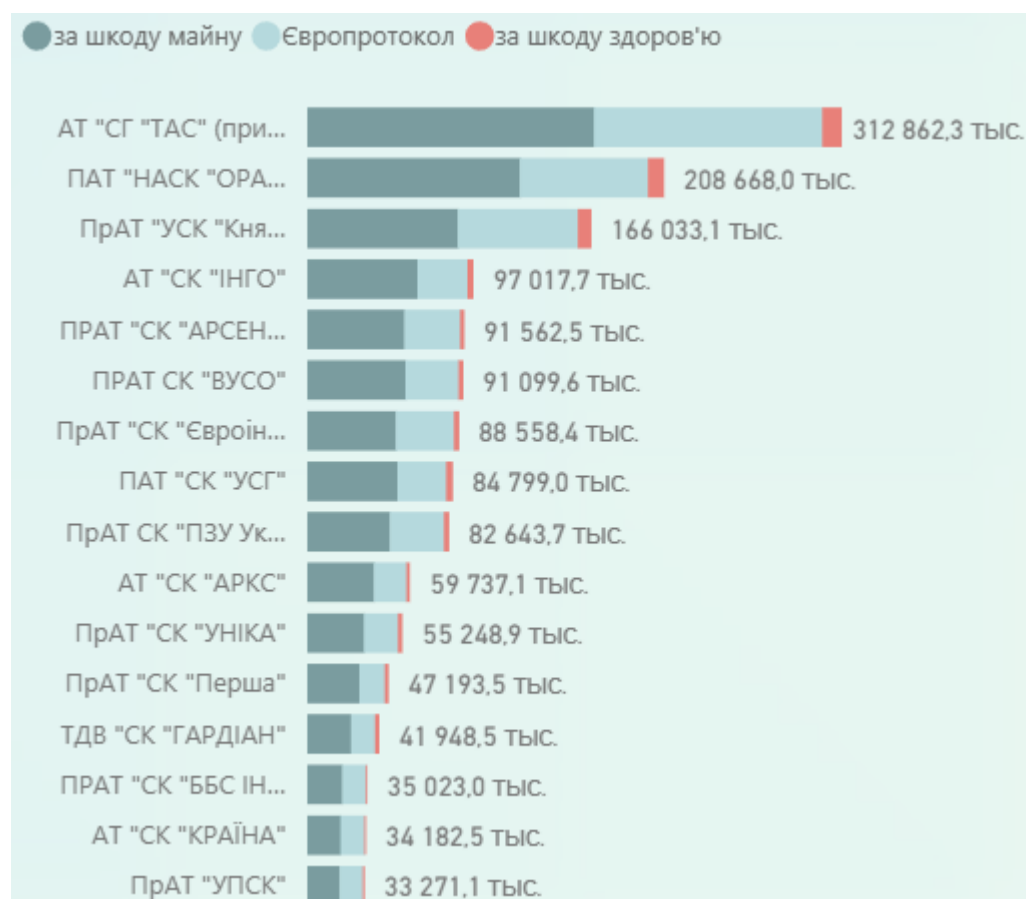

Рис. 2.9. Рейтинг за виплатами з ОСЦПВ за 2 міс. 2026 р. (тис. грн.)

Джерело: [33]

Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів має надвисокий рівень цифровізації (рис.2.10)

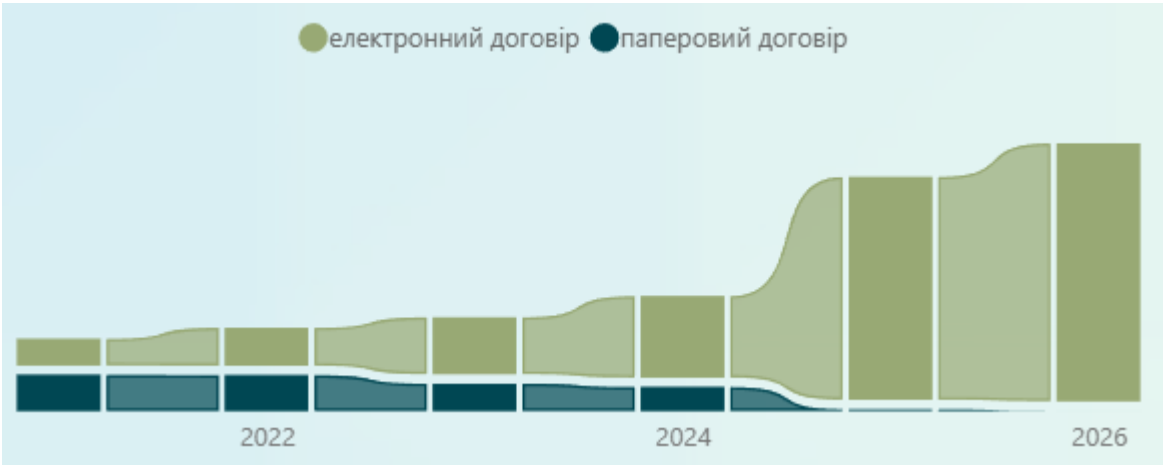

Рис. 2.10. Співвідношення електронних і паперових договорів з ОСЦПВ у 2022-2026 рр.

Джерело: [33]

Від 2021 року кількість премій отриманих з укладанням цифрових договорів невідмінно зростала, а паперових зменшувалася. З 2026 року в обігу передбачені лише цифрові договори страхування цивільної відповідальності водіїв.

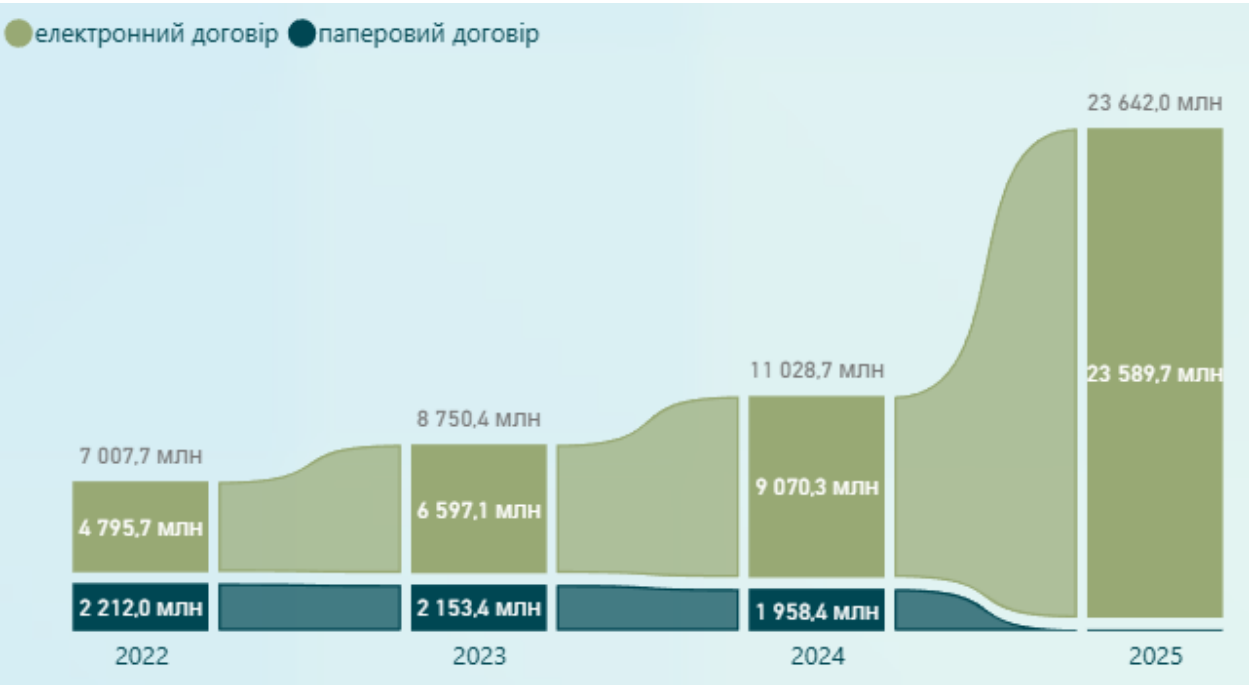

Рис. 2.11. Динаміка страхових премій з ОСЦПВ у 2022-2025 рр., грн.

Джерело: [33]

У 2025 році кількість договорів у паперовому форматі вже була мінімальною, але діяло правило за яким водій мав за потреби пред'являти паперовий дублікат договору поліції. З 2026 року водій взагалі може не мати жодного підтвердження укладеного ним договору. Працівник поліції має перевіряти укладення/неукладення договору через електронні ресурси МТСБУ.

За підсумками 2025 року спостерігаємо зменшення кількості укладених договорів (рис.2.) і одночасне суттєве збільшення обсягів отриманих страхових премій за ними. Через вільне ціноутворення первинні доходи страховиків у сегменті збільшилися у середньому на 40%. Свого часу, у 2008 році, дійсне впровадження страхування цивільної відповідальності водіїв у обов'язковому форматі (формально профільний закон був прийнятий у 2004 році) фактично врятувало страховий ринок України від наслідків глобальної фінансової кризи, забезпечивши не зменшення, а приріст надходження страхових премій.

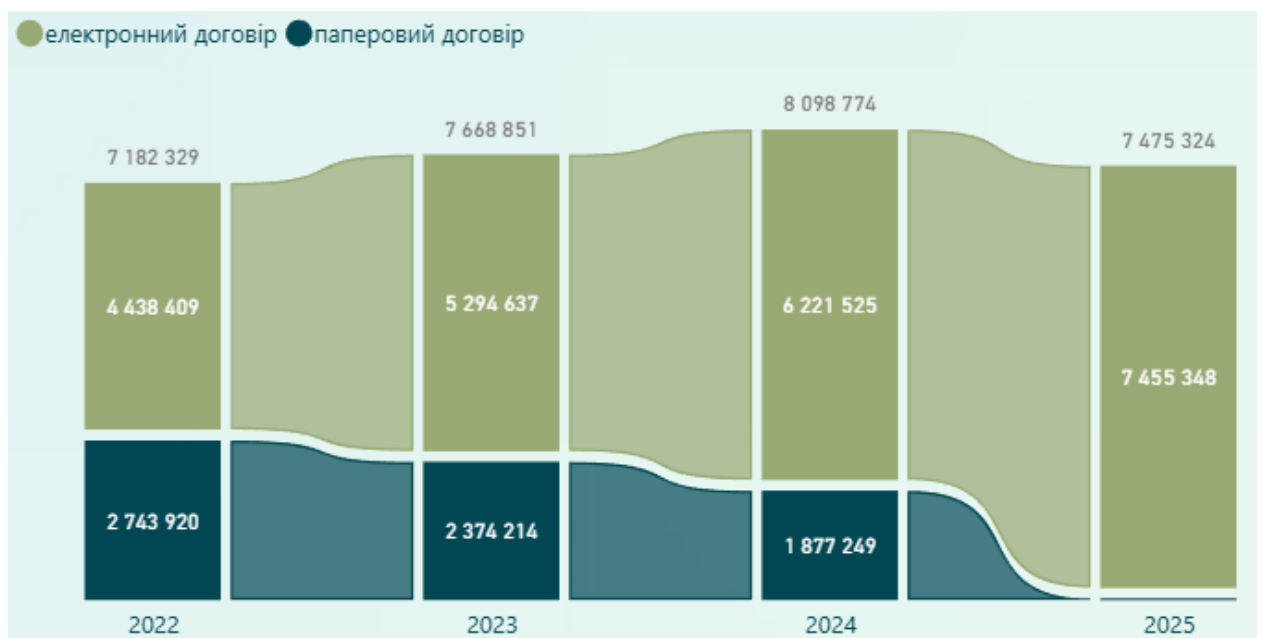

Рис. 2.12. Динаміка кількості договорів з ОСЦПВ, що розпочали дію за 12 міс. у 2022-2025 рр., шт.

Джерело: [33]

Фактично повторення історії, але вже в інших, більш трагічних умовах, спостерігаємо у 2025-2026 роках. Тривала війна виснажує людські і матеріальні ресурси. Кількість населення зменшується, знижується ділова активність і це пояснює зменшення кількості укладених договорів страхування цивільної відповідальності водіїв. За інших рівних умов це призвело б до зменшення обсягів страхового ринку у цілому. Але впровадження вільного ціноутворення збільшило надходження страхових премій у сегменті і у цілому позитивно вплинуло на страховий ринок України.

Сегмент страхування цивільної відповідальності водіїв безумовно є найбільш важливим сегментом сьогоденного страхового ринку України і безумовно залишатиметься таким упродовж найближчого часу. Окрім зростання обсягів надходження страхових премій є і не менш важливий фактор зростання обсягу страхових виплат і рівня виплат (рис. 2.13).

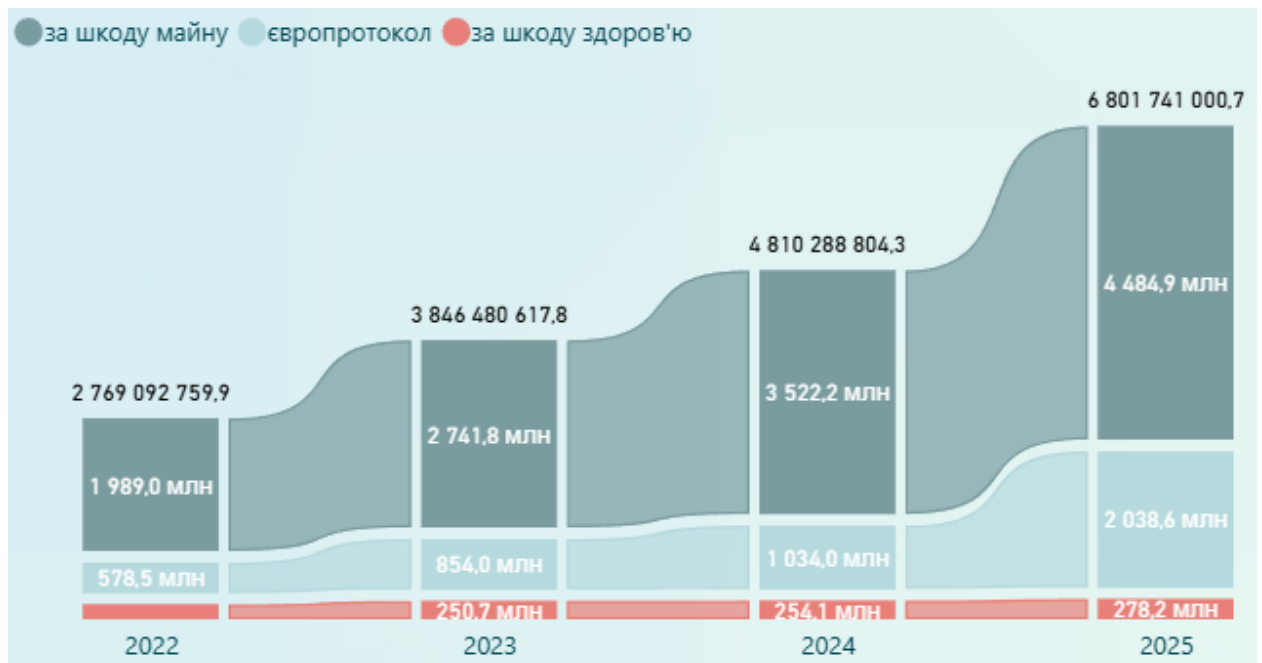

Рис. 2.13. Динаміка страхових виплат з ОСЦПВ у 2022-2025 рр., грн.

Джерело: [33]

Найбільша частка страхових виплат пов'язана з майном і з врегулюванням за допомогою звичайної процедури (без оформлення європротоколу). Порівняно невеликою часткою страхових виплат є виплати

за нанесення шкоди життю і здоров'ю третіх осіб і це відповідає статистиці ДТП (понад 80% ДТП не призводять до відповідних втрат). Важливим є зростання обсягу страхових виплат де ДТП оформлювалося за допомогою європротоколу без участі представників страхових компаній. Практика європротоколу була впроваджена у 2015 році і від початку не дуже схвально сприймалася страховиками і їх клієнтами. Але поступово обсяги використання цього інструменту почали збільшуватися, що позитивно вплинуло на імідж страхування у цілому, а для страхових компаній позначилося зменшенням витрат на адміністрування страхових випадків. Після впровадження цифрових полісів, зростання випадків оформлення ДТП за допомогою європротоколу є другим за значенням якісним проривом у сегменті.

Третім якісним проривом досягнутим за останні роки є зростання кількості врегульованих вимог (рис.2.14).

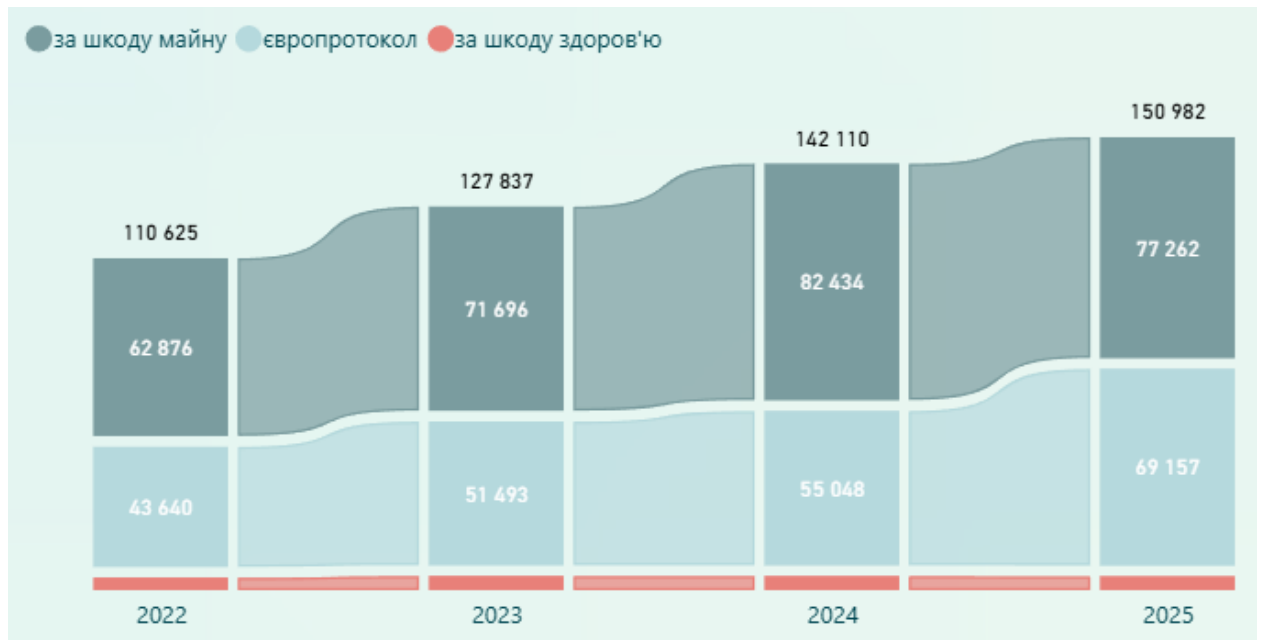

Рис. 2.14. Динаміка кількості врегульованих вимог з ОСЦПВ у 2022-2025 рр., шт.

Джерело: [33]

Ввід початку впровадження страхування цивільної відповідальності водіїв як обов'язкового виду страхування однією з головних проблем було

затягування страховиками виплат. В перші роки середній термін страхових виплат перевищував півроку. Згодом ситуація почала покращуватися і динаміка останніх років, вже під час широкомасштабної війни, прямо вказує на це. Зменшення фізичної кількості укладених договорів спостерігалось двічі, у 2022 та 2025 роках. При цьому кількість врегульованих збитків збільшувалася щороку. Зменшується середній термін врегулювання ДТП в Україні за договорами страхування цивільної відповідальності водіїв і зараз він становить від 15 до 45 днів для стандартних випадків. З 2025 року, завдяки обов'язковому прямому врегулюванню збитків, цей процес прискорився, а максимальний законодавчий строк прийняття рішення страховиком скорочено з 90 до 60 днів.

Отже, четвертим якісним проривом у сегменті стало впровадження в обов'язковому порядку прямого врегулювання збитків у 2025 році.

Пряме врегулювання збитків стало важливою інституційною зміною у сфері обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Суть даного механізму полягає у наданні потерпілій стороні права отримувати страхове відшкодування безпосередньо у власній страховій компанії, з якою укладено договір ОСЦПВ, а не звертатися до страховика винуватця дорожньо-транспортної пригоди.

Починаючи з 2025 року, механізм прямого врегулювання набув обов'язкового характеру для всіх страховиків, що здійснюють діяльність у сфері ОСЦПВ. Це суттєво спрощує процедуру отримання страхового відшкодування для страхувальників, оскільки після настання страхового випадку потерпілий взаємодіє виключно зі своєю страховою компанією, яка здійснює врегулювання збитку та організовує виплату.

Додатково до системи прямого врегулювання було інтегровано діяльність Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ), що розширило можливості застосування даного механізму. Зокрема, потерпіла сторона може отримати страхове відшкодування через власного страховика навіть у випадках, коли винуватець дорожньо-транспортної

пригоди не мав чинного договору ОСЦПВ або в інших передбачених законодавством ситуаціях.

Запровадження прямого врегулювання сприяло підвищенню ефективності страхового менеджменту, зменшенню адміністративного навантаження та скороченню часу врегулювання страхових випадків. За статистичними даними 2025 року, середній строк врегулювання збитків за цією процедурою був приблизно вдвічі меншим порівняно зі стандартним порядком.

Таким чином, попри складну ситуацію викликану тривалою війною, трансформація страхового ринку України, його наближення до стандартів страхування у ЄС триває і важливим фактором стабільності тут є сегмент страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. У 2025 році цей сегмент у значній мірі обумовив зростання обсягів страхового ринку. Негативним моментом при цьому є підсилення залежності страхового ринку від сегменту автострахування.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз сучасного стану страхового ринку України дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на складні умови функціонування, пов'язані з воєнним станом, економічною нестабільністю та високим рівнем невизначеності, страховий ринок продовжує демонструвати позитивну динаміку розвитку. У 2025 році спостерігалось зростання обсягів страхових премій, збільшення кількості укладених договорів страхування та розширення клієнтської бази, що свідчить про поступове відновлення ділової активності та зростання попиту на страхові послуги.

Структурний аналіз ринку показав домінування ризикових видів страхування, частка яких перевищує 90% загального обсягу страхових премій. Найбільший вплив на розвиток ринку продовжує здійснювати

транспортне страхування, насамперед ОСЦПВ та КАСКО, які формують понад половину всіх страхових надходжень. Водночас сегмент страхування життя залишається недостатньо розвиненим та демонструє негативну динаміку як за кількістю договорів, так і за кількістю застрахованих осіб, що є одним із ключових структурних дисбалансів вітчизняного страхового ринку. Проблема страхування життя в Україні з'явилася не після широкомасштабного вторгнення у 2022 році. Її зародки були ще на початку отримання незалежності Україною, а згодом негативні фактори тільки розросталися і ми маємо тут справу з тотальною фінансовою нестабільністю, що підсилена факторами низького рівня платоспроможності економічних суб'єктів та низьким рівнем страхової культури у суспільстві.

Проведений аналіз страхових премій, страхових виплат, активів та фінансових результатів найбільших страховиків України засвідчив високий рівень фінансової стійкості провідних учасників ринку. Незважаючи на суттєве скорочення кількості страхових компаній у результаті регуляторних змін та очищення ринку, страхова система загалом зберігає стабільність і здатність виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками.

Для оцінки рівня конкуренції на страховому ринку було використано індекс Герфіндаля–Гіршмана. Результати розрахунків за показниками страхових премій, активів та фінансових результатів свідчать про низький рівень концентрації ринку та відсутність монопольного становища окремих страхових компаній. Водночас спостерігається поступове посилення позицій найбільших страховиків, що є закономірним наслідком підвищення регуляторних вимог до капіталу, платоспроможності та корпоративного управління.

Окрему увагу було приділено аналізу ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Встановлено, що ОСЦПВ залишається одним із найважливіших сегментів страхового ринку, який забезпечує стабільні надходження страхових премій, підтримує ліквідність страховиків та сприяє підвищенню рівня страхового

захисту населення. Запровадження вільного ціноутворення у 2025 році стало важливим кроком у напрямку підвищення ефективності функціонування цього сегмента та розвитку конкуренції між страховими компаніями.

У періоді дослідження також зростали показники добровільного медичного страхування. Даний вид страхування має великий потенціал для розвитку. При високому рівні збитковості страхової суми і виплат він здатен забезпечувати позитивний грошовий потік у тривалій перспективі.

Загалом результати проведеного аналізу свідчать про поступову адаптацію страхового ринку України до нових економічних умов, підвищення його фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Подальший розвиток ринку повинен бути пов'язаний із розширенням сегментів страхування життя, медичного страхування, страхування майна та воєнних ризиків, активним впровадженням цифрових технологій, удосконаленням системи державного регулювання та підвищенням рівня страхової культури населення і бізнесу.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ ЯК ІНСТРУМЕНТА ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

3.1 Формування гіпотези розвитку страхового ринку України з врахуванням фактору тривалої війни

Гіпотеза — це припущення або, можливо, попереднє пояснення конкретного процесу чи явища, яке спостерігалось під час дослідження. Дуже часто гіпотеза і припущення трактуються однаково. Однак гіпотеза — це розраховане та обґрунтоване припущення, підтверджене або спростоване методами дослідження [34].

З позицій статистичного аналізу висувається одночасно нульова і альтернативна гіпотези.

Нульова гіпотеза — це фундаментальне статистичне припущення про те, що між досліджуваними змінними немає значущого зв'язку, різниці або ефекту. Нульова гіпотеза це бездоказове припущення здійсненне до проведення дослідження. Альтернативна гіпотеза протиставляється нульовій і вказує на наявність значущого суттєвого зв'язку між досліджуваними змінними.

Проведене попереднє дослідження вказує на те, що страховий ринок перебуває у стадії трансформації, яка обумовлена зміною страхового законодавства і глобальними процесами (зокрема, цифровізацією на базі вже нових технологій штучного інтелекту) та роботою в умовах широкомасштабної війни. Після початку військової операції США і Ізраїлю проти Ірану фактор війни глобалізується, процеси прискорюються і зростає глобальна невизначеність. Проведений аналіз показує, що фактор зміни страхового законодавства вже відпрацював і мало впливатиме на ринкову ситуацію надалі. Фактор цифровізації є явищем об'єктивним, глобальним і

незалежним від війни. Фактор війни залишається і його вплив на усі суспільно-економічні процеси є домінуючим на сьогодні. Саме це буде нашою базовою (альтернативною) гіпотезою.

Метод проведення досліджень через формування і перевірку гіпотез є універсальним і при цьому слід враховувати їх характеристики.

Характеристики гіпотез:

- гіпотеза дослідження має бути простою, але зрозумілою, щоб виглядати достатньо надійною та виправданою;
- дослідницьку гіпотезу слід написати у формі, яка сама пояснюється, при цьому її значимість залишається незмінною;
- якщо розробляється реляційна гіпотеза, то потрібно включити змінні та встановити відповідний зв'язок між ними;
- гіпотеза повинна зберігати і відображати простір для подальших досліджень і експериментів [35]

Застосуємо метод гіпотез для оцінки страхового ринку України в умовах тривалої війни.

Нульова гіпотеза (H_0) - Тривала війна не має статистично значущого впливу на розвиток страхового ринку України (обсяги премій, кількість договорів, активи страхових компаній, страхові виплати тощо). Якщо коротко – війна не впливає на страховий ринок.

Альтернативна гіпотеза (H_1) - Тривала війна має статистично значущий вплив на розвиток страхового ринку України і є визначальним фактором.

Відповідно до методології нульова гіпотеза, H_0 (війна не впливає на страховий ринок) є бездоказовою. Альтернативна гіпотеза, H_1 (війна суттєво впливає на страховий ринок) потребує доказів.

Перш ніж почати формувати докази для доказу альтернативної гіпотези проведемо її через оцінку характеристик (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Характеристика альтернативної гіпотези для страхового ринку України

Характеристика	Зміст у контексті дослідження страхового ринку
Гіпотеза має бути простою і зрозумілою	Гіпотеза повинна формуватися чітко, без складних конструкцій, щоб можна було однозначно зрозуміти її зміст і перевірити статистично. Тривала війна впливає на розвиток страхового ринку України, зокрема на обсяги страхових премій, страхових виплат та активи страхових компаній. Це проста, зрозуміла і перевіряється за статистичними даними.
Гіпотеза має бути самопояснювальною	Гіпотеза повинна містити такі змінні, щоб було зрозуміло: що є причиною, що є наслідком, який зв'язок між ними. Тривала війна призводить до зменшення обсягів страхових премій та зміни структури страхового ринку України. Головним фактором є війна, а результатом втрати страхового ринку.
Реляційна гіпотеза показує зв'язок між змінами	В нашому випадку змінними є: X — тривалість війни / військові ризики / економічна нестабільність; Y — показники страхового ринку (премії, виплати, активи, кількість договорів). Існує залежність між тривалістю війни та обсягом страхових премій на страховому ринку України або чим довше триває війна, тим більше змінюється структура страхового ринку України.
Гіпотеза повинна залишати простір для подальших досліджень	Гіпотеза не повинна бути занадто вузькою або остаточною — вона має відкривати можливість: перевірки різними методами; аналізу різних показників; побудови моделей; прогнозування. Тривала війна суттєво впливає на розвиток страхового ринку України, змінюючи його обсяги, структуру та інвестиційну діяльність страхових компаній. Тут можна досліджувати: премії; виплати; активи; резерви; структуру страхування; інвестиції; перестрахування; платоспроможність.

Складено автором

Основна гіпотеза нашого дослідження (H_1) - тривала війна є суттєвим фактором впливу на розвиток страхового ринку України та призводить до зміни обсягів страхових премій, страхових виплат, активів страхових компаній і структури страхових послуг. Також війна практично унеможлиблює інвестування ззовні коштів для збільшення капіталізації страхових компаній і їх розвитку.

Відповідно до визначеного раніше змінними дослідження будуть: факторна змінна — військові дії, тривалість війни, економічна

нестабільність; результативні змінні — страхові премії, страхові виплати, активи страхових компаній, кількість договорів страхування.

В логіці наших доказів – страхові премії знаходяться під впливом загальних інфляційних процесів, а саме війна породжує основну інфляцію. Тому оперуватимемо показниками номінальних страхових премій і реальних – скоригованих на фактор інфляції. Базова формула для проведення обчислень має вигляд:

$$\text{Реальні страхові премії} = \text{Номінальні страхові премії} / (1 + 100 / \text{Інфляція})$$

, (3.1)

Результати обчислення представимо так (табл.3.2).

Таблиця 3.2

**Номінальні і реальні страхові премії на страховому ринку України
у 2018-2024 роках**

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Інфляція, %	9,8	4,1	5,0	10,0	26,6	5,1	8,0
Валові премії (номінальні), млн. грн.	49367	53001	45176	49708	39616	34141	36281
Валові премії з врахуванням інфляції (реальні премії), млн. грн.	44961	50916	43025	45189	31293	32475	33594

Обчислено автором за [23], [24]

Після коригування показників на інфляцію стає очевидним, що реальні обсяги страхових премій є суттєво нижчими за їх номінальні значення, особливо у періоди високого інфляційного тиску. Найбільший розрив між номінальними та реальними показниками спостерігався у 2022 році, коли українська економіка зазнала значного впливу повномасштабної війни, девальваційних процесів та різкого прискорення інфляції. У результаті навіть ті страховики, які формально демонстрували зростання або незначне скорочення надходжень страхових премій, фактично втрачали частину реальних доходів через знецінення грошових коштів.

Найбільше падіння реальних обсягів страхових премій відбулося саме у 2022 році, коли інфляційний шок значною мірою нівелював результати діяльності страхових компаній. Зменшення платоспроможності населення та бізнесу, скорочення економічної активності, міграційні процеси та зростання воєнних ризиків призвели до зниження попиту на значну частину страхових послуг. Внаслідок цього страховий ринок втратив не лише частину клієнтської бази, а й суттєву частину реального страхового портфеля.

У 2023–2024 роках спостерігається поступове відновлення ринку.

Реальні обсяги страхових премій почали зростати завдяки адаптації економіки до умов воєнного стану, відновленню окремих секторів бізнесу та поступовому підвищенню ділової активності. Проте темпи цього відновлення залишаються відносно помірними. Навіть у 2024 році реальні показники страхових премій ще не досягли рівня 2019–2021 років, що свідчить про

неповне відновлення страхового ринку після кризових подій.

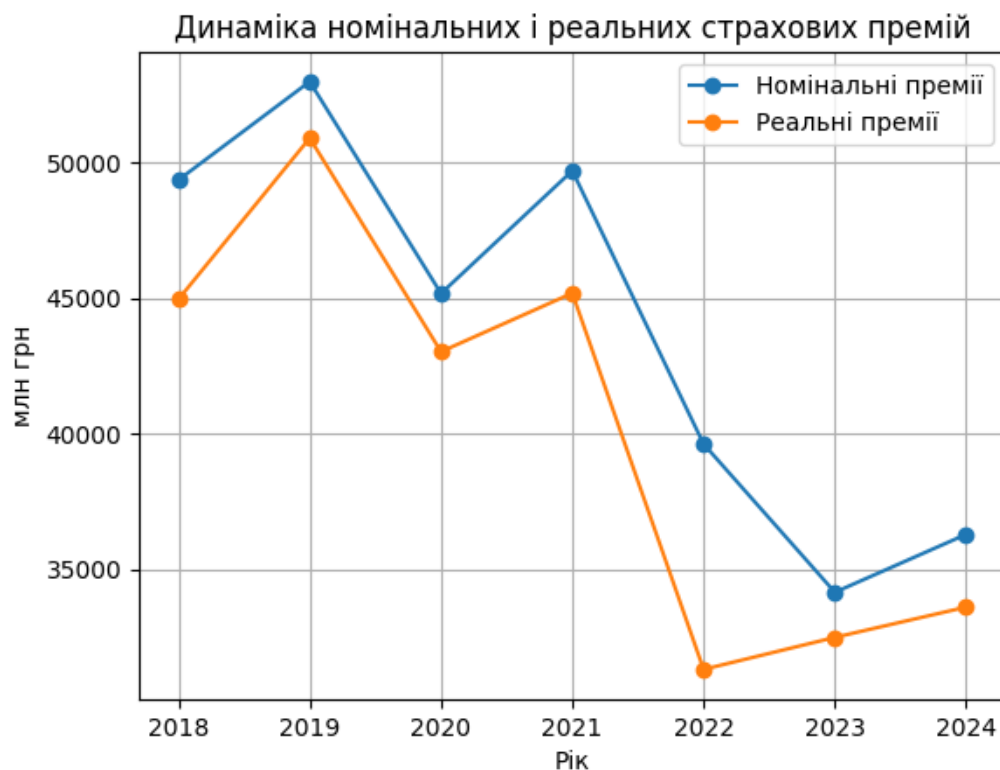

Рис. 3.1. Динаміка номінальних і реальних страхових премій у 2018-2024 роках

Складено автором

З представлених даних видно, що ринок не відновився навіть після падіння пов'язаного з пандемією коронавірусу. Найвищі показники і номінальних, і реальних страхових премій були саме у 2019 році – до початку пандемії. У 2021 році страховий ринок почав відновлюватися, але вже у 2022 році отримав надсильний шок від початку війни. Відновлення ринку від найнижчих показників почалося вже у 2023 році, але воно є повільним. Показник кореляції Пірсона (r) між номінальними і реальними страховими преміями практично дорівнює 1 і визначальним є саме рівень інфляції, який через війну досяг історичних максимумів (26,6%). Другим визначальним фактором впливу на страховий ринок є кількість укладених договорів страхування (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Співвідношення між кількістю укладених договорів страхування та реальними страховими преміями у 2018-2024 роках

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Кількість договорів страхування, тис. шт.	77495	80271	120577	131562	88102	73353	72361
Валові премії з врахуванням інфляції, млн. грн.	44961	50916	43025	45189	31293	32475	33594

Обчислено автором

Візуально це співвідношення виглядає так (рис. 3.2).

Аналіз даних таблиці 3.3 дозволяє оцінити не лише загальну динаміку страхового ринку України, але й зміну середньої вартості страхового договору в реальному вимірі. Протягом досліджуваного періоду кількість укладених договорів страхування та обсяги реальних страхових премій змінювалися нерівномірно, що свідчить про вплив як економічних, так і інституційних факторів на розвиток страхового бізнесу.

У 2018–2019 роках спостерігалось помірне зростання ринку. Кількість укладених договорів збільшилася з 77,5 млн. до 80,3 млн. одиниць, або на 3,6 %, тоді як реальні страхові премії зросли з 44,96 млрд. грн. до 50,92 млрд.

грн., або на 13,3 %. Це свідчить про підвищення середньої вартості страхового договору та розширення попиту на більш дорогі страхові продукти.

Особливо стрімке зростання кількості договорів відбулося у 2020–2021 роках. У 2020 році їх кількість збільшилася до 120,6 млн., а у 2021 році – до 131,6 млн договорів. Порівняно з 2019 роком приріст склав понад 63 %. Однак реальні страхові премії в цей період не демонстрували аналогічної динаміки: у 2020 році вони навіть зменшилися до 43,0 млрд. грн, а у 2021 році лише незначно відновилися до 45,2 млрд. грн. Це може свідчити про активне поширення масових низьковартісних страхових продуктів, зокрема електронних полісів ОСЦПВ, туристичного та короткострокового страхування.

Найбільш суттєві негативні зміни відбулися у 2022 році під впливом повномасштабної війни. Кількість укладених договорів скоротилася до 88,1 млн одиниць, тобто на 33,0 % порівняно з 2021 роком. Водночас реальні страхові премії зменшилися до 31,3 млрд. грн, що на 30,7 % менше за попередній рік. Таке скорочення стало наслідком падіння економічної активності, втрати частини клієнтської бази, міграції населення та загального зростання невизначеності.

У 2023–2024 роках ринок почав поступово адаптуватися до нових умов. Реальні страхові премії зросли з 32,5 млрд. грн. до 33,6 млрд. грн., тобто на 3,4 %, що свідчить про певне відновлення фінансових можливостей страховиків. Водночас кількість договорів продовжувала скорочуватися і у 2024 році становила лише 72,4 млн. одиниць, що є найнижчим показником за весь досліджуваний період.

Особливий інтерес становить аналіз середньої реальної премії на один договір страхування. Якщо у 2018 році вона становила близько 580 грн., то у 2024 році зросла до майже 464 грн. Пік кількості договорів у 2021 році супроводжувався найнижчим рівнем середньої премії на договір, що підтверджує домінування масових та відносно дешевих страхових продуктів.

Після 2022 року відбулося скорочення кількості договорів, але середня вартість одного договору почала зростати, що свідчить про концентрацію ринку навколо більш дорогих та фінансово значущих видів страхування.

Рис. 3.2. Співвідношення між кількістю договорів і реальними страховими преміями у 2018-2024 роках

Складено автором

Показник кореляції Пірсона (r) між укладеними договорами страхування і реальними страховими преміями дорівнює $r = 0,84$, що вказує на сильний позитивний зв'язок. Збільшення кількості договорів супроводжується зростанням реальних премій, але залежність не ідеальна (впливають ціни, структура страхування, інфляція, ризики). З 2023 року кількість договорів страхування зменшується, а сума страхових премій зростає і проведений раніше аналіз показує, що це відбулося здебільшого через фактор страхування відповідальності водіїв. Особливо зрозумілим це стало після введення вільного ціноутворення на даний вид страхування у 2025 році.

На основі проведеного аналізу ключових показників страхового ринку України (динаміки кількості договорів, валових і реальних страхових премій, страхових виплат, а також кореляційних залежностей) можна сформулювати обґрунтований висновок щодо впливу воєнного фактору.

Отримані результати свідчать про наявність чітких структурних змін у функціонуванні страхового ринку, починаючи з 2022 року. Зокрема, спостерігається різке скорочення кількості укладених договорів, суттєве падіння як номінальних, так і особливо реальних страхових премій, а також зміна характеру взаємозв'язків між основними показниками. Графічний аналіз демонструє синхронне падіння показників у 2022 році з подальшим частковим відновленням, що є типовою реакцією ринку на зовнішній шок.

Кореляційний аналіз підтвердив наявність тісного зв'язку між кількістю договорів і страховими преміями ($r \approx 0,84$), що свідчить про залежність обсягів ринку від активності страхувальників. Водночас відмінності у динаміці показників після 2022 року вказують на вплив додаткових факторів, таких як інфляція, зміна структури попиту та підвищення тарифів. Особливо показовим є значне зниження реальних премій у 2022 році, що відображає глибший негативний ефект, ніж це видно з номінальних даних.

Таким чином, нульова гіпотеза про відсутність впливу війни на страховий ринок України не підтверджується. Натомість отримані результати дають підстави прийняти базову гіпотезу, відповідно до якої війна виступає ключовим і визначальним фактором впливу на розвиток страхового ринку у досліджуваній період.

Війна спричинила зниження ділової активності, скорочення попиту на страхові послуги, підвищення ризиків та зміну поведінки споживачів, що безпосередньо відобразилося на кількісних і фінансових показниках ринку. Попри це, часткове відновлення у 2023–2024 роках свідчить про адаптаційний потенціал страхового сектору, однак його подальший розвиток

і стабільність залишаються значною мірою залежними від тривалості та наслідків воєнних дій.

Виходячи з проведеного дослідження представимо особливості сьогоденішнього страхового ринку і можливих змін у рамках альтернативної гіпотези його розвитку (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Особливості страхового ринку України і можливі зміни у рамках
альтернативної гіпотези розвитку (з врахуванням цілей ESG)**

Фактор сьогодення	Ситуація на ринку	Можливості для змін і удосконалень
1	2	3
Війна, 2026 рік	Ринок адаптувався, але багато у чому завдяки ОСАЦПВ	Ринок потребує диверсифікації і розвитку нових видів страхування за усією лінійкою (окрім ОСАЦПВ і КАСКО). З'явилася можливість розвитку страхування воєнних ризиків. Саме цей сегмент може стати критично важливим для інвестицій, іпотеки, логістики, промисловості та відбудови інфраструктури.
Євроінтеграція	Імплементація Solvency II та суміжних норм ЄС. Суттєво удосконалене регулювання. Зменшилася кількість страховиків	Посилює вимоги до капіталу, управління ризиками, прозорості структури власності та якості розкриття інформації. Це вже підвищило надійність страховиків, довіру споживачів і привабливість ринку для інвесторів. Потреба у терміновому збільшенні капіталу ззовні. Можливості для серйозного розвитку без докапіталізації вичерпано.
Цифровізація страхових послуг	Досягнення є суттєвими, але є потенціал для подальшого зростання	Електронні поліси, дистанційне врегулювання, швидкі виплати, автоматизація андеррайтингу та використання даних для персоналізації продуктів вже змінили ОСЦПВ і суміжні сегменти. Цифровізація скорочує транзакційні витрати, знижує шахрайство й підвищує доступність страхування для населення. Наступним кроком швидкої адаптації є медичне страхування і інша страхова телематика.
Соціальна роль страхування	Дуже обмежена	В умовах сталого розвитку важливо не лише збільшувати прибутковість компаній, а й підвищувати фінансову інклюзію, доступність страхового захисту для населення, малих підприємств, фермерів і громад. Страхування має працювати як механізм зменшення вразливості домогосподарств до шоків — від хвороб і ДТП до втрати майна чи доходу. Терміново необхідно розвивати страхування життя і приватне пенсійне страхування.

Продовж. табл. 3.4

1	2	3
Розвиток продуктів, пов'язаних із ESG і кліматичною адаптацією.	Дуже обмежений і за асортиментом і за впливом	Це страхування аграрних ризиків, майна від природних катастроф, енергетичних об'єктів, медичне страхування, а також продукти для малого й середнього бізнесу. Показово, що у 2026 році Мінекономіки вже затвердило стандартизований страховий продукт для страхування посівів озимих зернових із державною підтримкою, що свідчить про практичний рух до поєднання страхування, державної політики та кліматичної/аграрної стійкості.
Інвестиційна функція	Мінімальна	За умови стабілізації макросередовища страховики, особливо life-компанії, можуть стати важливими інституційними інвесторами в державні цінні папери, інфраструктурні проекти й повоєнну відбудову. Уже зараз НБУ фіксує зростання частки облігацій у структурі прийнятних активів страховиків.
Інституціоналізм	Перебуває у процесі, рухається	Ринок вийшов зі стану виживання і перейшов у фазу керованої модернізації. Його сильні сторони — зростання активів і премій, очищення від слабких гравців, нове законодавство, цифровізація та курс на стандарти ЄС. Його обмеження — війна, низьке проникнення страхування, вузька продуктова база в окремих сегментах і недостатня довіра населення. У перспективі саме поєднання регуляторної модернізації, ESG-підходу, цифровізації та розвитку воєнного й кліматичного страхування забезпечать стабільний сучасний розвиток.

Складено автором

В цілому можна зазначити, що адаптація страхового ринку до роботи в умовах воєнного стану пройшла. Значну підтримку ринку було отримано за рахунок впровадження вільного ціноутворення в сегменті страхування цивільної відповідальності водіїв, але на 2026 та подальші роки цей ресурс багато у чому вже є вичерпаним.

3.2 Концепція державно-приватного партнерства у сфері страхування та шляхи її реалізації

Концепція державно-приватного партнерства у сфері страхування не є новою і має фрагментарне використання у різні часи і у різних країнах. Але

теоретичні дослідження у даній сфері проводилися достатньо обмежено, а практичний потенціал тільки но почав реалізовуватися. Для українського страхового ринку реалізація подібної концепції багато у чому є можливим фактором інтенсивного зростання.

Державно-приватне партнерство у страховій сфері — це система, у якій:

приватні страхові компанії продають страхові поліси,

держава бере на себе частину ризиків,

великі катастрофічні ризики покриваються державними гарантіями або спеціальними фондами.

У парадигмі державно-приватного партнерства держава виділяє кошти, а від страхових компаній необхідні комплексні рішення щодо захисту важливих суспільних сфер від великих та катастрофічних ризиків. Є ряд ризиків, які страхові компанії не можуть покривати самотійно або через їх дуже велику вартість, або через специфіку їх прояву. На сучасному етапі це: військові ризики; катастрофи; землетруси; повені; тероризм; ядерні ризики; масове знищення майна; страхування інфраструктури; агрострахування; експортні кредити. Тому створюють спільні страхові системи держави і приватних страховиків.

Моделі державно-приватного партнерства у страхуванні можуть бути різними, але держава часто виступає у якості кінцевого бенефіціара та джерела додаткового фінансування.

На таких засадах у світі працюють програми: страхування від повеней (NFIP), США, страхування катастроф (Caisse Centrale de Réassurance), Франція, страхування землетрусів (TCIP), Туреччина, страхування від тероризму (Pool Re), Великобританія, агрострахування з державною підтримкою (Польща). Щодо останнього, то в Україні також передбачене дане страхування і прийнятий відповідний закон - Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою [36].

На сучасному етапі для України надзвичайно важливо страхувати різноманітні військові ризики, наприклад, ризики в зовнішньо-економічній діяльності при експорті-імпорті товарів у небезпечних зонах, агрострахування з елементом захисту від військових ризиків. На етапі відновлення країни перелік таких програм буде розширено і прив'язано до іноземних інвестицій для потреб відновлення.

Якщо розглядати державно-приватні програми страхування як систему, то елементами такої в різних комбінаціях можуть бути: державний перестраховальний фонд; гарантії держави; субсидування страхових премій; спільні страхові програми; обов'язкові види страхування; катастрофічні страхові пули; міжнародне перестраховування; страхування військових ризиків; страхування інвестицій; страхування експорту.

В Україні неодноразово розглядалася ідея створення державної перестрахової компанії. Механізм дії такої компанії – формується великий внесок шляхом передачі ризиків різними страховими компаніями до спеціалізованої державної української перестрахової компанії, а вона, маючи зв'язки з «твердими» ринками, перестраховує ризик за ретроцесією.

Мета реалізації такого підходу – забезпечення якісного перестрахового захисту всередині країни, а у випадку потребі сприяння перестраховуванню на «твердого» ринках, що забезпечуватиме потребу у цесії в таких видах страхування як: перевезення небезпечних вантажів; страхування ядерних ризиків; авіаційне і космічне перестраховування; сільськогосподарське страхування; інші види зі значними страховими сумами або з великою імовірністю кумуляції збитків.

Державна страхова компанія зможе акумулювати великі обсяги коштів (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Розрахунок фінансового потенціалу державної перестрахової компанії (за фінансовими показниками страховому ринку у 2025 році), тис. грн.

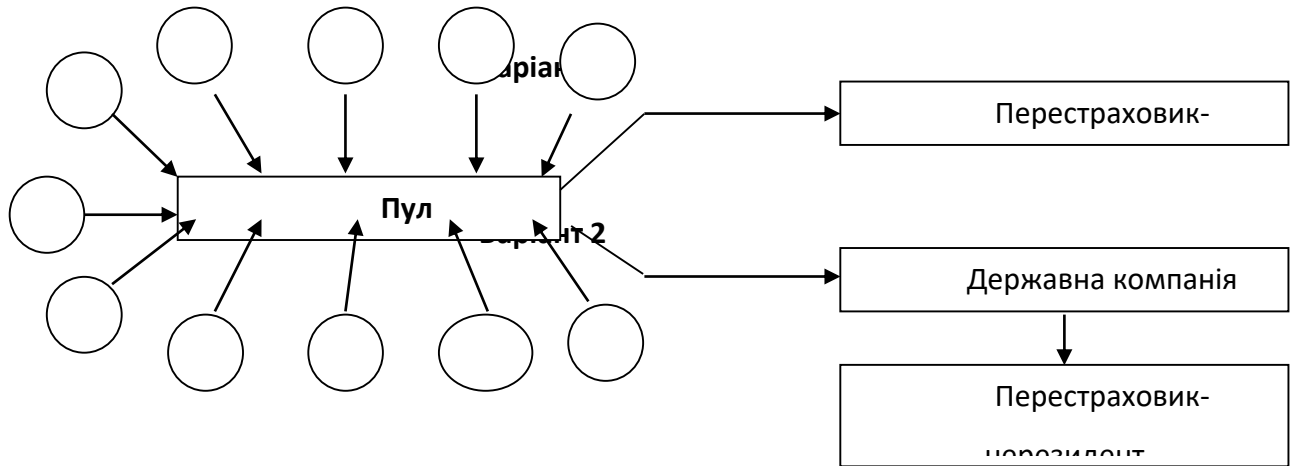
№	Показник	Значення
1	Валові страхові премії	72 300 000,0
2	Чисті страхові премії	52 056 000,0
3	Премії передані в перестраховування, всього (ряд.1 – ряд.2)	20 244 000,0
4	Премії передані в перестраховування до нерезидентів	9 312 240,0
5	Внутрішнє перестраховування (ряд.3 – ряд.4)	10 931 760,0
6	Питома вага державного перестраховування на внутрішньому напрямку 50% (ряд.5 * 0,5)	5 465 880,0
7	Питома вага державного перестраховування на зовнішньому напрямку 70% (ряд.4 * 0,7)	6 518 568,0
8	Всього фінансовий потенціал державної перестрахової компанії	11 984 448,0

Примітка. Обчислено автором

На сьогоднішньому етапі розвитку страхового ринку, з врахуванням страхування військових експортно-імпортних і ядерних ризиків потенціал державної перестрахової компанії складатиме до 12 млрд. грн. У випадку реалізації норм Закону України «Про страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» сума надходжень до такої компанії може збільшитися в разі упродовж одного року. Попри війну, українське збіжжя зростає у вартості упродовж останніх п'яти років, а початок і продовження війни з Іраном може підвищити вартість продовольства удвічі упродовж наступного року. Очікується, що будуть виділені гроші з бюджету і цей закон запрацює у повній мірі вже у 2026 році. Усі компанії, які працюватимуть за цим законом, мають увійти до складу Аграрного пулу, який окрім іншого займатиметься питаннями перестраховування і у нашому баченні згодом буде прив'язаний до державної перестрахової компанії. Схематично дію такого пулу можна представити так (рис. 3.3).

В першому варіанті, вказаному на схемі, компанії, що входять до пулу «співстрахування-перестраховування», збирають внески і формують єдиний

внесок, що перевищує встановлений перестраховиком-нерезидентом мінімум (від 10 тис. до 1 млн. євро в залежності від виду страхування).

1, 2, 3, ..., N – компанії учасники пулу (їх може бути від десяти до ста і більше)

Рис. 3.3. Схема дії пулу «співстрахування-перестрахування»

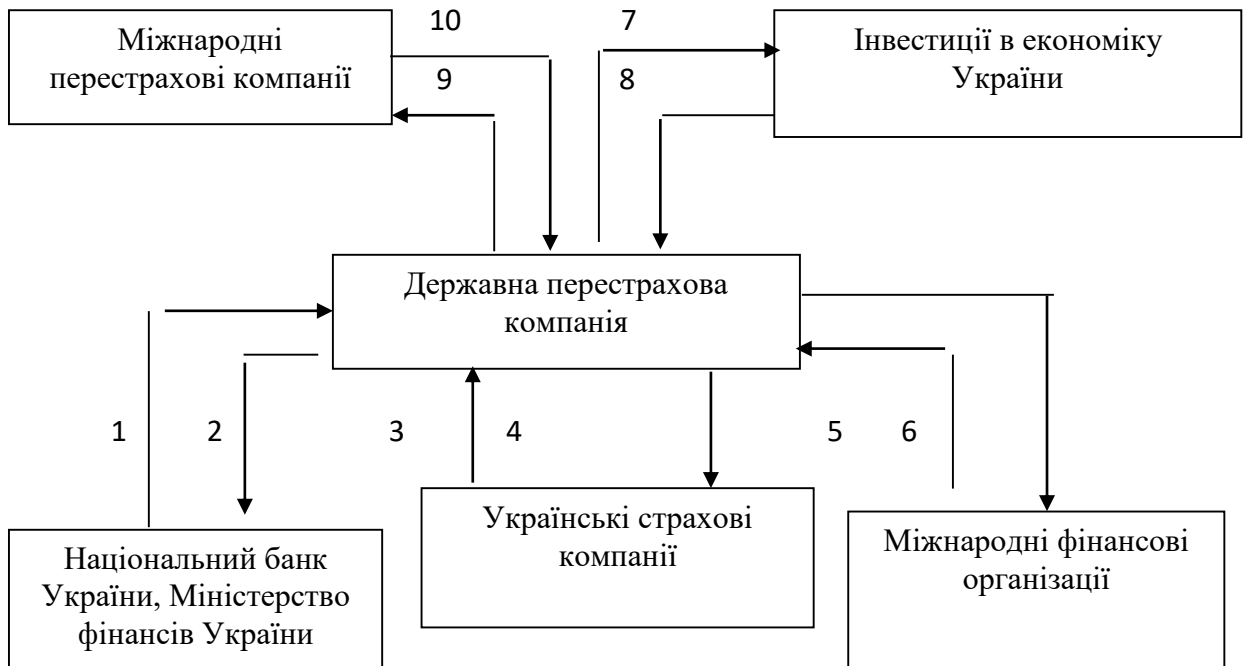
Примітка. Розроблено автором

Можна очікувати, що надійність такої компанії, і потенційно невисокий, порівняно з іншими ринками, перестраховий тариф здатний буде забезпечити їй до 50% від внутрішнього перестраховування і до 70% від зовнішнього.

Отже, фактично за рахунок впровадження державного перестраховування в економіку країни може бути інвестована сума в межах 12 млрд. грн., а в майбутньому ця сума може зростати, оскільки у випадку стабілізації економіки страховий ринок зростатиме на 20-30% щорічно. У випадку залучення компанії до проєктів відбудови України за рахунок іноземних інвестицій та додавання агропромислового комплексу йтиметься про інвестиції у сумі до 50 млрд. грн. щорічно. Страховики отримають доступ до ринків «твердого» перестраховування за суттєво нижчими тарифами.

Можна очікувати, що надійність такої компанії, і потенційно невисокий, порівняно з іншими ринками, перестраховий тариф здатний буде забезпечити їй до 50% від внутрішнього перестраховування і до 70% від зовнішнього.

Схема дії такої компанії на страховому ринку може мати наступний вигляд (рис. 3.4).

1, 2 – кореспондентські відносини з НБУ і урядом як співвласниками і фінансовими реципієнтами;

3, 4 - здійснення перестрахових внесків і отримання перестрахових компенсацій українськими компаніями, за встановленим переліком ризиків;

5, 6 – реалізація спільних програм у сфері страхування військових ризиків, інших катастрофічних ризиків;

7, 8 – інвестування коштів в економіку України за пріоритетними напрямками визначеними урядом України;

9, 10 – здійснення перестрахових платежів і отримання компенсацій за договорами ретроцесії з перестраховиками-нерезидентами на «твердих» ринках.

Рис. 3.4. Державно-приватне партнерство на базі державної перестрахової компанії

Примітка. Розроблено автором

Створення державної перестрахової компанії може відіграти важливу роль у вирішенні низки системних проблем інфраструктури страхового ринку України та посиленні його стійкості (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Опис економічного ефекту від створення державної перестрахової компанії

Напрямок	Реалізація, економічний ефект
Посилення аналітичної та дослідницької бази страхового ринку	Забезпечення регулярного моніторингу тенденцій розвитку, оцінка ризиків і формування обґрунтованих прогнозів. Економічний ефект: підвищення якості управлінських рішень, зниження рівня системних ризиків та оптимізація державної політики у фінансовому секторі.
Удосконалення взаємодії з міжнародними перестраховими ринками	Шляхом ефективнішого розподілу ризиків і передачі їх у ретроцесію; економічний ефект: зниження вартості перестрахування, підвищення конкурентоспроможності українських страховиків та розширення їх доступу до глобальних ринків.
Зменшення відтоку капіталу за кордон	Акумуляування значної частини перестрахових премій всередині країни; економічний ефект: збереження фінансових ресурсів у національній економіці, зростання внутрішніх інвестицій та зміцнення платіжного балансу.
Посилення фінансову стабільність ринку обов'язкового страхування,	Через підтримку діяльності Моторного (транспортного) страхового бюро України; економічний ефект: підвищення платоспроможності системи автострахування, зменшення ризику дефолтів страховиків та забезпечення своєчасності страхових виплат.
Підвищення довіри до страхового ринку	Державна перестрахова компанія виступатиме додатковим гарантом виконання зобов'язань. Економічний ефект: зростання попиту на страхові послуги, розширення страхового покриття економіки та збільшення обсягів страхових премій.
Сприяння розвитку стратегічних видів страхування	(військові, інфраструктурні, аграрні, енергетичні ризики); економічний ефект: активізація інвестицій у критичні галузі, зниження ризиків реалізації великих проєктів та прискорення післявоєнного відновлення економіки України.

Примітка. Складено автором

Отже, створення державної перестрахової компанії матиме не лише інституційний, але й значний мультиплікативний економічний ефект, сприяючи стабілізації фінансового сектору та довгостроковому економічному зростанню.

Далі розглянемо можливість створення в Україні державного Фонду захисту потерпілих від банкрутства з компаній зі страхування життя, без якого неможливо досягнути навіть першого поштовху у розвитку цього виду страхування. Свого часу ще Нацкомфінпослуг зафіксувало ідею створення такого Фонду, але потужне банківське лоббі не дало можливість реалізації

проєкту. Зараз вже зрозуміло, що в умовах невизначеності підсиленої дією воєнного стану розвивати сегмент страхування життя без встановлення додаткових державних гарантій неможливо.

Фонду гарантування страхових виплат за договорами страхування життя (далі — Фонд), та врегульовує такі питання:

- гарантії страхових виплат за договорами страхування життя;
- правовий статус фонду та його керівні органи;
- порядок формування майна фонду;
- право на отримання гарантійних виплат;
- порядок здійснення виплат за рахунок коштів Фонду.

Основною метою створення Фонду є забезпечення ефективного функціонування системи гарантування страхових виплат за договорами страхування життя. У разі визнання страховика неплатоспроможним Фонд гарантуватиме страхувальникам або вигодонабувачам відшкодування страхових виплат чи викупної суми, передбаченої договорами страхування життя, укладеними після набрання чинності відповідним законодавством, у межах встановленого граничного розміру.

Крім того, за рахунок ресурсів Фонду передбачається забезпечення покриття активами страхових резервів за такими договорами у випадку їх передачі від неплатоспроможного страховика до іншої страхової компанії. Це сприятиме безперервності виконання зобов'язань перед клієнтами та стабільності ринку.

Передбачається, що Фонд функціонуватиме у формі спеціалізованої державної установи, яка здійснює діяльність у сфері гарантування страхових виплат. Водночас він матиме статус економічно самостійної та неприбуткової організації.

Очікується, що запровадження такого механізму сприятиме посиленню захисту майнових прав страхувальників (вигодонабувачів), підвищенню довіри населення до страхування життя та створенню передумов для стабільного розвитку цього сегмента ринку.

За аналогією з банківською системою гарантування вкладів фізичних осіб, фінансування Фонду має здійснюватися за рахунок внесків учасників ринку. При цьому обсяг фінансових ресурсів Фонду безпосередньо залежатиме від можливостей страхових компаній формувати відповідні відрахування. Пропонується встановити розмір внесків на рівні 0,5% від обсягу страхових премій із щоквартальною сплатою, що дозволить уникнути надмірного фінансового навантаження на страховиків порівняно з річними платежами.

Попередній аналіз дозволяє оцінювати потенціал надходження страхових премій у 2026 році у сегменті накопичувального страхування життя у сумі 6,5 млрд. грн. Базовим нормативом, за міжнародною практикою і попередньо поданими законопроектами є відрахування до Фонду у розмірі 0,5% від суми страхових премій щоквартально. Отже, початково у Фонді за один рік накопичуватиметься 0,0325 млрд. грн., чого буде недостатньо. Отже, співзасновником Фонду упродовж перших років його існування має стати держава з формуванням додаткового резерву на рівні 0,05 від суми сукупних страхових резервів на початок роботи фонду. На кінець 2025 року страховими компаніями накопичено страхових резервів у сумі 15667550 тис. грн. Отже, внесок держави до Фонду при його заснуванні складатиме 0,8 млрд. грн. Сформованих страхових резервів для початкового етапу буде достатньо для забезпечення форс-мажорних виплат, адже у 2025 році загальна викупна сума за усім сегментом страхування життя дорівнювала 250 млн. грн. Згодом буде запущено стабільний механізм збільшення коштів Фонду і на певному етапі участь держави у його фінансуванні стане непотрібною.

Дуже перспективним напрямом державно-приватного партнерства є робота зі страхування воєнних ризиків. Донедавна страхування таких ризиків взагалі вважалося нездійсненим, але поява потужної статистики війни, моделювання військових ситуацій, у тому числі і з використанням штучного інтелекту робить це власне можливим саме з позицій актуарних обчислень.

Але безумовно великий розмір страхового тарифу має бути частково компенсований державою. До того ж держава має виступати в якості додаткового гаранта у формуванні страхових резервів та перестраховуванні (як це було показано у схемі роботи державної перестрахової компанії).

На сьогодні в Україні вже функціонують страхові продукти з покриттям воєнних ризиків. Загальна перестрахова місткість перевищує 1 млрд доларів США та сформована за підтримки міжнародних партнерів, зокрема Lloyd's, DFC та Європейський банк реконструкції та розвитку, а також завдяки розвитку внутрішнього страхового ринку. Зокрема, внесок становить: Lloyd's — близько 400 млн доларів, DFC — 200 млн доларів, ЄБРР — 110 млн євро, а український ринок забезпечує до 350 млн доларів. Це дозволяє покривати ризики щодо майна, вантажів, автотранспорту та залізничного рухомого складу.

Паралельно функціонує державна компенсаційна модель, яку реалізує Експортно-кредитне агентство України. Від початку року зацікавленість у ній проявили 19 компаній: 15 подали заявки на компенсацію збитків у прифронтових регіонах, ще 4 уклали договори страхування воєнних ризиків в інших областях. Уряд також розглядає можливість зниження страхових тарифів до 1% для окремих сегментів.

За результатами співпраці регуляторів і учасників ринку визначено, що подальший розвиток цього сегмента потребує системного підходу. У зв'язку з цим погоджено концепцію трирівневої моделі страхування воєнних ризиків, яка передбачає:

перший рівень — державні програми з мінімальною вартістю страхування для зон підвищеного ризику, де ринок не функціонує;

другий рівень — гібридні механізми зі співфінансуванням або державною компенсацією;

третій рівень — повністю комерційні страхові продукти для сегментів із достатнім рівнем ринкової зрілості.

Ключовим завданням є перехід від фрагментарних рішень до цілісної системи страхування, що забезпечить доступність страхових послуг для широкого кола підприємств та інвесторів. Наступним етапом має стати розробка комплексної стратегії з подальшим законодавчим закріпленням

Державно-приватне партнерство у сфері страхування забезпечує досягнення цілей сталого розвитку (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Відповідність функціоналу страхового ринку цілям сталого розвитку (SDG) з урахуванням державно-приватного партнерства

Цілі SDG	Відповідність
SDG 1 – Подолання бідності	Підціль 1.5. Зниження вразливості – державні програми страхування (наприклад, аграрного або медичного) у партнерстві з приватними страховиками зменшують фінансові втрати домогосподарств.
SDG 8 – Гідна праця та економічне зростання	Підціль 8.3. Підтримка підприємництва – страховий ринок забезпечує фінансовий захист бізнесу, а в умовах ДПП (наприклад, страхування воєнних ризиків) зменшує бар'єри для інвестицій і розвитку МСП. Підціль 8.10. Розвиток фінансових установ – через державно-приватні механізми підвищується доступність страхових продуктів, особливо для соціально вразливих груп. Підціль 8.5. Зайнятість – ДПП у страхуванні стимулює створення нових робочих місць у фінансовому секторі та суміжних галузях.
SDG 9 – Індустріалізація, інновації та інфраструктура	Підціль 9.3. Доступ до фінансування – через ДПП (гарантії, співстрахування) страхування знижує інвестиційні ризики та стимулює фінансування інфраструктурних проєктів. Підціль 9.1. Розвиток інфраструктури – страхування інфраструктурних об'єктів у партнерстві з державою підвищує їх стійкість та інвестиційну привабливість.
SDG 13 – Боротьба зі зміною клімату	Підціль 13.1. Адаптація до кліматичних ризиків – через ДПП впроваджуються програми страхування аграрних, катастрофічних та екологічних ризиків із державною підтримкою. Підціль 13.3. Підвищення обізнаності – страхові продукти стимулюють бізнес до врахування кліматичних ризиків.
SDG 11 – Сталий розвиток міст і громад	Підціль 11.5. Зменшення втрат від катастроф – ДПП у страхуванні житла, інфраструктури та муніципальних об'єктів дозволяє мінімізувати фінансові втрати від надзвичайних ситуацій і воєнних ризиків.
SDG 17 – Партнерство заради сталого розвитку	Підціль 17.17. Розвиток партнерств – страхування у форматі ДПП є прикладом ефективної взаємодії держави, бізнесу та міжнародних організацій для управління системними ризиками (зокрема воєнними).

Побудована автором

Отже, системним страховим компаніям обов'язково необхідно приймати участь у державно-приватному партнерстві, оскільки тут є перспектива нарощення обсягів страхування за різними напрямками як під час війни, так і під час відновлення України.

2.3. Об'єднання страховиків України та оцінка їх діяльності (на прикладі МТСБУ)

В умовах зростаючої складності страхового бізнесу, посилення конкуренції, підвищення регуляторних вимог та необхідності ефективного управління ризиками особливого значення набуває співпраця між учасниками страхового ринку. Окремі страхові компанії не завжди можуть самостійно вирішувати всі проблеми, пов'язані із захистом інтересів страхувальників, розвитком ринкової інфраструктури, удосконаленням законодавства та впровадженням сучасних стандартів діяльності. Саме тому важливим інструментом підвищення ефективності функціонування страхового ринку є створення професійних об'єднань страховиків.

Такі об'єднання дозволяють координувати діяльність учасників ринку, консолідувати фінансові, організаційні та інформаційні ресурси, формувати єдині підходи до вирішення галузевих проблем та представляти спільні інтереси страхової спільноти у взаємовідносинах з державними органами, міжнародними організаціями та споживачами страхових послуг. Крім того, діяльність професійних об'єднань сприяє підвищенню прозорості страхового ринку, розвитку добросовісної конкуренції, впровадженню сучасних технологій та стандартів страхування, а також зміцненню довіри населення і бізнесу до страхового сектору.

В Україні функціонує низка професійних об'єднань страховиків, які відіграють важливу роль у розвитку страхового ринку. До основних з них належать:

Найважливішими професійними об'єднаннями страховиків, які функціонують на страховому ринку України, є:

Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ) — спеціалізоване об'єднання страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Основними завданнями МТСБУ є забезпечення гарантій страхових виплат потерпілим у дорожньо-транспортних пригодах, адміністрування системи ОСЦПВ та контроль за виконанням страховиками своїх зобов'язань.

Ліга страхових організацій України (ЛСОУ) — одне з найстаріших професійних об'єднань страховиків, діяльність якого спрямована на представництво інтересів страхового ринку, розвиток страхової справи та участь у формуванні державної політики у сфері страхування.

Асоціація «Страховий бізнес» — професійне об'єднання страхових компаній, метою якого є захист інтересів учасників ринку, сприяння вдосконаленню законодавства та підвищення ефективності функціонування страхового сектору.

Ядерний страховий пул України — спеціалізоване об'єднання страховиків, створене для забезпечення страхового покриття ризиків, пов'язаних з використанням ядерної енергії та експлуатацією ядерних установок.

Авіаційний страховий пул України — об'єднання страховиків, яке забезпечує можливість страхування великих авіаційних ризиків шляхом консолідації фінансових ресурсів та розподілу відповідальності між учасниками пулу.

Аграрний страховий пул України — спеціалізоване об'єднання страховиків, які здійснюють страхування сільськогосподарських ризиків та

беруть участь у програмах страхування аграрного виробництва з державною підтримкою.

Національна асоціація страховиків України (НАСУ) — сучасне професійне об'єднання страховиків, діяльність якого спрямована на розвиток конкурентного та прозорого страхового ринку, впровадження європейських стандартів регулювання, захист інтересів страхових компаній та підвищення рівня довіри до страхування.

Наявність і розвиток таких інституцій свідчать про поступове формування зрілого інституційного середовища страхового ринку України та об'єктивну потребу у координації діяльності його учасників. Професійні об'єднання страховиків виконують низку важливих функцій, серед яких провідне місце займають координаційна, представницька, регуляторна, інформаційно-аналітична, контрольна та гарантійна (табл.3.8).

Таблиця 3.8

Функції об'єднань страховиків

Функція	Зміст
Координаційна	Полягає в узгодженні діяльності учасників ринку, виробленні єдиних підходів до ведення страхової діяльності та формуванні професійних стандартів..
Представницька	Забезпечує захист інтересів страховиків у взаємовідносинах із державними органами влади, міжнародними організаціями та іншими учасниками фінансового ринку
Регуляторна	Проявляється через участь професійних об'єднань у підготовці нормативно-правових актів, методичних рекомендацій та стандартів функціонування страхового сектору.

Складено автором за [31]

Реалізація зазначених функцій сприяє підвищенню рівня прозорості, надійності та ефективності функціонування страхового ринку. Вплив об'єднань страховиків на розвиток галузі має комплексний характер і охоплює економічні, організаційні, правові та регуляторні аспекти діяльності.

Насамперед професійні об'єднання сприяють зміцненню фінансової стабільності страхового ринку через формування механізмів колективної відповідальності, гарантування страхових виплат, обмін інформацією між

учасниками ринку та мінімізацію ризиків неплатоспроможності окремих страховиків. Важливим результатом їх діяльності є підвищення довіри населення та суб'єктів господарювання до страхових послуг, що виступає однією з ключових передумов зростання рівня проникнення страхування в економіку та розширення страхового захисту.

Водночас об'єднання страховиків активно беруть участь у формуванні державної політики у сфері страхування, виступаючи важливою ланкою взаємодії між страховим бізнесом і органами державної влади. Через професійні асоціації страховики мають можливість консолідовано представляти свої інтереси, брати участь у розробці законодавчих ініціатив, удосконаленні нормативно-правової бази та адаптації національного законодавства до європейських і міжнародних стандартів регулювання страхового ринку.

Важливою є також роль об'єднань у процесах інтеграції українського страхового ринку до світового фінансового простору. Вони сприяють впровадженню сучасних стандартів корпоративного управління, ризик-менеджменту, платоспроможності, фінансового моніторингу та розкриття інформації, що підвищує інвестиційну привабливість страхового сектору та його конкурентоспроможність на міжнародному рівні.

Таким чином, об'єднання страховиків виступають важливим елементом інфраструктури страхового ринку, забезпечуючи координацію діяльності його учасників, захист професійних інтересів, підвищення фінансової стійкості системи та її адаптацію до сучасних економічних викликів.

Система об'єднань страховиків, що функціонує в Україні, умовно поділяється на три основні групи. До першої належать професійні об'єднання, основною метою яких є представництво та захист інтересів страховиків (ЛСОУ, НАСУ та інші асоціації). Другу групу формують спеціалізовані об'єднання, діяльність яких пов'язана із забезпеченням страхового покриття окремих специфічних ризиків, зокрема Ядерний та Авіаційний страхові пули. Третю групу становлять гарантійні об'єднання, які

забезпечують виконання страхових зобов'язань та захист прав страхувальників, найважливішим серед яких є Моторне (транспортне) страхове бюро України.

Така багаторівнева система дозволяє поєднати механізми саморегулювання, професійної координації та фінансового захисту учасників ринку. Особливого значення діяльність об'єднань страховиків набуває в умовах воєнного стану, економічної нестабільності та підвищених ризиків, коли виникає необхідність консолідації зусиль учасників ринку для забезпечення його фінансової стійкості та подальшого розвитку.

Така багаторівнева структура дозволяє поєднати функції координації, спеціалізації та фінансового захисту, що забезпечує більш ефективне функціонування страхового ринку та підвищує його стійкість до внутрішніх і зовнішніх ризиків.

Особливого значення в сучасних умовах набуває співпраця професійних об'єднань страховиків із Національним банком України як регулятором страхового ринку. Саме через механізми професійного самоврядування та галузевого представництва формується конструктивний діалог між державою та страховим бізнесом, що сприяє підвищенню якості регулювання, удосконаленню наглядових механізмів та розвитку сучасних фінансових інструментів на страховому ринку України.

Крім того, об'єднання страховиків відіграють важливу роль у розвитку механізмів саморегулювання страхового ринку. Вони беруть участь у формуванні професійних стандартів діяльності, розробці етичних норм, правил взаємодії між страховими компаніями та рекомендацій щодо ведення страхового бізнесу. Це сприяє підвищенню прозорості функціонування ринку, зміцненню довіри з боку споживачів страхових послуг та формуванню цивілізованого конкурентного середовища.

Найважливішим спеціалізованим об'єднанням страховиків в Україні на сьогодні є Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ). Дана організація здійснює координацію діяльності страховиків у сфері

обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ), забезпечуючи єдині правила функціонування цього сегмента страхового ринку.

Створення МТСБУ було обумовлене вимогами законодавства України та міжнародною практикою організації системи обов'язкового автострахування. Членство у Бюро є обов'язковою умовою для страхових компаній, які отримали ліцензію на здійснення ОСЦПВ. Завдяки цьому забезпечується централізований контроль за діяльністю учасників ринку, моніторинг їх фінансової стійкості та дотримання встановлених стандартів обслуговування страхувальників.

МТСБУ функціонує як неприбуткова саморегулювальна організація, основною метою якої є захист прав потерпілих у дорожньо-транспортних пригодах та забезпечення безперервності страхового захисту. Однією з найважливіших функцій Бюро є гарантування здійснення страхових виплат у випадках, коли страховик втрачає платоспроможність або не може виконати свої зобов'язання перед клієнтами. Крім того, МТСБУ здійснює регламентні виплати потерпілим у разі відсутності чинного страхового полісу у винуватця дорожньо-транспортної пригоди, що забезпечує додатковий рівень соціального захисту учасників дорожнього руху.

Важливе значення має також діяльність МТСБУ щодо ведення централізованих баз даних договорів ОСЦПВ, адміністрування міжнародної системи страхування «Зелена картка», контролю за врегулюванням страхових випадків та впровадження сучасних цифрових технологій у сфері автострахування. Завдяки цьому МТСБУ виступає не лише гарантійною інституцією, а й одним із ключових елементів інфраструктури страхового ринку України, що забезпечує його стабільність, прозорість та ефективність функціонування.

Діяльність МТСБУ охоплює широкий спектр функцій (табл.3.9).

Таблиця 3.9

Функції МТСБУ

Функції	Зміст
Гарантійна	Здійснення страхових виплат потерпілим у разі відсутності страхового покриття або банкрутства страховика
Координаційна	Узгодження діяльності страхових компаній у сфері ОСЦПВ
Контрольна	Моніторинг діяльності страховиків, що входять до складу бюро
Регуляторна	Участь у розробці правил страхування та вдосконаленні законодавства
Інформаційна	Ведення єдиної централізованої бази даних страхових договорів та страхових випадків
Міжнародна	Забезпечення функціонування системи «Зелена карта» та взаємодії з міжнародними страховими організаціями

Джерело [33]

Особливістю діяльності Моторного (транспортного) страхового бюро України є наявність системи централізованих страхових фондів, які формуються за рахунок внесків страховиків — членів Бюро та використовуються для виконання гарантійних функцій, передбачених законодавством. Створення таких фондів забезпечує додатковий рівень фінансової безпеки системи обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів та підвищує рівень захисту потерпілих осіб.

До основних централізованих фондів МТСБУ належать фонд захисту потерпілих, гарантійний фонд та інші резервні фонди, які формуються для забезпечення стабільного функціонування системи ОСЦПВ. Фонд захисту потерпілих використовується для здійснення регламентних виплат у випадках, коли винуватець дорожньо-транспортної пригоди не має чинного договору страхування або коли особу винуватця неможливо встановити. Гарантійний фонд призначений для виконання зобов'язань страховиків у разі їх неплатоспроможності, банкрутства або відкликання ліцензії на здійснення страхування. Крім того, система резервних фондів забезпечує додатковий запас фінансової стійкості та дозволяє своєчасно виконувати страхові зобов'язання навіть у кризових ситуаціях.

Наявність централізованих фондів є важливим елементом фінансової архітектури страхового ринку, оскільки дозволяє мінімізувати ризики невиконання страхових зобов'язань та підвищує довіру населення до системи обов'язкового автострахування.

Таблиця 3.10

Основні показники діяльності МТСБУ у 2021-2024 роках

Показник	2021	2022	2023	2024
Кількість укладених договорів ОСЦПВ, млн.	7,9	6,8	7,5	7,8
Загальний обсяг страхових премій, млрд. грн.	6,1	5,4	7,2	8,5
Кількість врегульованих страхових випадків, тис.	142	118	135	148
Сума страхових виплат, млрд. грн.	3,2	2,9	3,8	4,6
Середня виплата, тис. грн.	22,5	24,6	28,1	31,0

Джерело [33]

Аналіз показників розвитку ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів (ОСЦПВ) у 2021–2024 роках свідчить про поступове відновлення та подальше зростання цього сегмента страхового ринку після негативного впливу повномасштабної війни у 2022 році.

Найбільш помітні зміни спостерігаються у динаміці кількості укладених договорів ОСЦПВ. Якщо у 2021 році було укладено 7,9 млн договорів, то у 2022 році їх кількість скоротилася до 6,8 млн, або на 13,9%. Основними причинами такого зниження стали воєнні дії, скорочення обсягів використання транспортних засобів, міграція населення та загальне зниження економічної активності. Проте вже у 2023 році ринок почав відновлюватися, а кількість договорів зросла до 7,5 млн. У 2024 році цей показник досяг 7,8 млн договорів, практично повернувшись до довоєнного рівня.

Подібна тенденція спостерігається і щодо страхових премій. У 2022 році їх обсяг зменшився з 6,1 млрд. грн до 5,4 млрд грн, що становить скорочення на 11,5%. Водночас уже у 2023 році премії зросли до 7,2 млрд. грн, а у 2024 році досягли 8,5 млрд. грн. Таким чином, за два роки обсяг

премій зріс на 57,4% порівняно з кризовим 2022 роком та на 39,3% порівняно з 2021 роком. Це свідчить не лише про відновлення попиту на страхові послуги, але й про поступове підвищення страхових тарифів та збільшення середньої вартості страхового полісу.

Кількість врегульованих страхових випадків також демонструє тенденцію до відновлення. У 2022 році цей показник скоротився до 118 тис. випадків проти 142 тис. у 2021 році, що пояснюється зменшенням інтенсивності дорожнього руху в перші місяці війни. Надалі кількість врегульованих збитків збільшилася до 135 тис. у 2023 році та 148 тис. у 2024 році, перевищивши рівень 2021 року.

Надзвичайно важливим аспектом діяльності МТСБУ є здійснення виплат з централізованих фондів на користь потерпілих у ДТП у передбачених законом випадках (табл. 3.11.)

Таблиця 3.11

Діяльність фондів МТСБУ у 2021-2024 роках

Показник	2021	2022	2023	2024
Виплати з фонду захисту потерпілих, млн грн	420	510	680	820
Кількість виплат з фонду, тис.	9,8	11,5	13,2	14,7
Виплати через банкрутство страховиків, млн грн	210	260	310	350
Частка виплат МТСБУ у загальному обсязі, %	13	18	19	20

Джерело [33]

Особливої уваги заслуговує динаміка страхових виплат. Їх загальний обсяг зріс з 3,2 млрд грн у 2021 році до 4,6 млрд грн у 2024 році, тобто майже на 44%. При цьому темпи зростання виплат перевищували темпи зростання кількості страхових випадків, що свідчить про збільшення вартості врегулювання збитків.

Підтвердженням цього є динаміка середньої страхової виплати. У 2021 році вона становила 22,5 тис. грн, у 2022 році зросла до 24,6 тис. грн, у 2023 році — до 28,1 тис. грн, а у 2024 році досягла 31,0 тис. грн. За чотири роки середній розмір виплати збільшився майже на 38%. Основними факторами такого зростання стали інфляційні процеси, подорожчання запасних частин,

ремонтних робіт, медичних послуг та загальне підвищення вартості відшкодування збитків.

Якщо у 2021 році обсяг виплат становив 420 млн грн, то у 2024 році він досяг 820 млн. грн. Таким чином, за чотири роки обсяг виплат майже подвоївся, збільшившись на 95,2%. Така динаміка свідчить як про зростання кількості випадків, у яких МТСБУ виконує гарантійні функції, так і про підвищення середньої вартості врегулювання збитків.

Аналогічна тенденція спостерігається щодо кількості виплат із Фонду захисту потерпілих. У 2021 році було здійснено 9,8 тис. виплат, тоді як у 2024 році їх кількість досягла 14,7 тис. Зростання становило 50%, що свідчить про збільшення навантаження на гарантійні механізми Бюро та підвищення його значення у системі захисту потерпілих осіб.

Важливим напрямом діяльності МТСБУ залишається здійснення виплат у випадках банкрутства або неплатоспроможності страхових компаній. Протягом аналізованого періоду обсяг таких виплат зріс з 210 млн грн у 2021 році до 350 млн грн у 2024 році, або на 66,7%. Незважаючи на посилення регуляторних вимог до платоспроможності страховиків та скорочення кількості учасників ринку, проблема виконання зобов'язань окремими страховими компаніями залишається актуальною. У таких умовах гарантійна функція МТСБУ набуває особливого значення для підтримання довіри до системи автострахування.

Показовим є також зростання частки виплат МТСБУ у загальному обсязі страхових виплат на ринку ОСЦПВ. Якщо у 2021 році цей показник становив 13%, то у 2024 році він досяг 20%. Це означає, що кожна п'ята гривня виплат у системі ОСЦПВ прямо або опосередковано забезпечувалася за участю МТСБУ. Така тенденція свідчить про посилення ролі Бюро як гарантійного механізму функціонування ринку та додаткового інструменту захисту прав потерпілих. У наступні роки ситуація поступово стабілізується, однак рівень покриття все ще не досягає довоєнного рівня. Це створює

додаткове навантаження на МТСБУ, оскільки саме воно компенсує збитки у випадках відсутності страхового полісу.

Рис. 3.5. Структура страхових виплат в 2024 р.

Джерело: [33]

Найбільшу частку становлять виплати за матеріальні збитки. Частка виплат за шкоду здоров'ю зростає, що підкреслює соціальну значущість страхування. Частка компенсацій МТСБУ залишається відносно невеликою, але стабільною.

Проведений аналіз діяльності Моторного (транспортного) страхового бюро України дозволяє зробити висновок про високий рівень ефективності функціонування даної інституції та її вагомий внесок у забезпечення стабільності страхового ринку України. МТСБУ успішно поєднує функції професійного об'єднання страховиків, гарантійного фонду, координаційного центру та елемента ринкового саморегулювання. Завдяки діяльності Бюро забезпечується безперервність страхових виплат, захист прав потерпілих у дорожньо-транспортних пригодах, контроль за діяльністю страховиків та підтримання фінансової стійкості сегмента ОСЦПВ.

Особливо важливим є те, що механізм централізованих фондів, єдиної інформаційної системи та колективної відповідальності учасників ринку продемонстрував свою ефективність навіть в умовах воєнного стану,

економічної нестабільності та підвищених ризиків. Це дозволило забезпечити високий рівень довіри до системи обов'язкового автострахування та мінімізувати негативні наслідки банкрутства окремих страхових компаній для страхувальників.

У зв'язку з цим доцільним є поширення окремих елементів досвіду МТСБУ на інші професійні об'єднання страховиків. Насамперед це стосується розвитку централізованих гарантійних механізмів, створення галузевих компенсаційних фондів, удосконалення системи обміну інформацією між учасниками ринку та посилення механізмів саморегулювання. Використання таких підходів може сприяти підвищенню фінансової стійкості страхового ринку в цілому, покращенню захисту прав страхувальників та подальшій інтеграції українського страхового сектору до європейського фінансового простору.

Висновки до розділу 3

У результаті проведеного дослідження встановлено, що страховий ринок України функціонує в умовах глибокої трансформації під впливом воєнного фактору, макроекономічної нестабільності, євроінтеграційних процесів та цифровізації. Проведений аналіз підтвердив альтернативну гіпотезу про визначальний вплив війни, що проявляється у скороченні кількості договорів, зниженні реальних страхових премій саме під час дії воєнного стану. Обчислено, що без впровадження радикальних змін до довоєнних показників ринок повернеться не раніше, ніж за 5 років.

Зміни мають стосуватися як сфери державного впливу на ринок, так і моделі бізнесу самих страхових компаній. Принципово щоб в Україні була реалізована концепція державно-приватного партнерства. Концепція державно-приватного партнерства у страховій сфері — це система співпраці

держави та страхових компаній, спрямована на страхування катастрофічних, військових, системних та соціально значущих ризиків шляхом розподілу відповідальності, створення гарантійних фондів, субсидування страхових премій та організації державного перестрахування.

По-перше, запропоновано диверсифікацію страхового портфеля шляхом розвитку нових видів страхування, зокрема страхування воєнних, інфраструктурних, аграрних та катастрофічних ризиків. Це дозволить зменшити залежність ринку від окремих сегментів (насамперед автострахування) та підвищити його стійкість. По-друге, важливим напрямом є розвиток цифрових каналів продажу та сервісів, включаючи створення окремих платформ інтернет-страхування та інтеграцію зі сферою фінансових технологій. Використання сучасних рішень (Big Data, автоматизація, дистанційне врегулювання) сприятиме підвищенню доступності страхових послуг і зниженню операційних витрат. По-третє, обґрунтовано доцільність створення державної перестрахової компанії, що дозволить акумулювати частину фінансових ресурсів всередині країни, зменшити відтік капіталу за кордон та підвищити фінансову стійкість страхового ринку. По-четверте, запропоновано формування фонду гарантування страхових виплат, який забезпечить захист прав страхувальників, підвищить довіру населення до страхування життя та сприятиме розвитку цього сегмента. По-п'яте, важливим напрямом є розвиток державно-приватного партнерства у страхуванні, зокрема у сфері воєнних ризиків, що дозволить забезпечити доступ до страхових продуктів для бізнесу та інвесторів у високоризикових умовах. По-шосте, значну увагу приділено розвитку людського капіталу, зокрема через створення корпоративного університету, який забезпечить підготовку кваліфікованих кадрів, підвищення їх цифрових компетенцій та адаптацію до сучасних умов ринку.

В рамках державного удосконалення розглянуто створення державної перестрахової компанії та фонду гарантування вкладів страхування життя.

Проведено оцінку діяльності МТСБУ і результати проведеного аналізу свідчать, що Моторне (транспортне) страхове бюро України є одним із найбільш ефективних інституційних елементів вітчизняного страхового ринку. Діяльність МТСБУ забезпечує фінансову стабільність системи ОСЦПВ, захист прав страхувальників і потерпілих осіб, а також сприяє підвищенню довіри до страхового сектору в цілому.

Практика функціонування МТСБУ підтверджує ефективність використання централізованих гарантійних фондів, єдиних інформаційних систем та механізмів ринкового саморегулювання. У зв'язку з цим доцільним є поширення окремих елементів його діяльності на інші сегменти страхового ринку, що сприятиме підвищенню фінансової стійкості страховиків, посиленню захисту прав споживачів страхових послуг та подальшому розвитку страхового ринку України.

ВИСНОВКИ

Страховий ринок доцільно розглядати як складну систему економічних відносин між страховиками, страхувальниками та іншими учасниками, у межах якої формується попит і пропозиція на страхові послуги та забезпечується фінансовий захист від ризиків через управління страховими фондами.

Трансформація страхового ринку України, зокрема його адаптація до європейських вимог у сфері корпоративного управління, платоспроможності та прозорості, відбувалася в умовах воєнного стану і в основному є завершеною. Співпраця регулятора та страховиків у формуванні сучасної системи корпоративного управління має вагоме значення для розвитку ринку.

Важливим напрямом розвитку страхового сектору є впровадження принципів ESG (Environmental, Social, Governance), що передбачає врахування екологічних, соціальних і управлінських факторів поряд із фінансовими ризиками для забезпечення довгострокової стійкості.

Значну роль відіграє інвестиційна діяльність страховиків, оскільки страхові резерви можуть бути джерелом фінансування довгострокових проєктів у різних галузях економіки. У світовій практиці страхові компанії виступають важливими інвесторами економічного розвитку.

Для України розвиток страхового ринку є особливо актуальним у контексті післявоєнного відновлення, модернізації інфраструктури та євроінтеграції. Страхові механізми сприяють фінансовій стабільності інвестицій, підтримці бізнесу та ефективному управлінню ризиками.

Загалом розвиток страхового сектору підвищує економічну стійкість країни, сприяє зайнятості та стабільності підприємств. Через страхування, інвестиції та інновації страховий ринок може стати важливим чинником економічного зростання та досягнення цілей сталого розвитку.

Проведений аналіз сучасного стану страхового ринку України дозволяє зробити висновок, що, незважаючи на складні умови функціонування, пов'язані з воєнним станом, макроекономічною нестабільністю та високим рівнем невизначеності, страховий сектор зберігає здатність до адаптації та поступового розвитку. У 2025 році спостерігалось збільшення обсягів страхових премій, зростання кількості укладених договорів страхування та розширення клієнтської бази страховиків. Це свідчить про поступове відновлення економічної активності, підвищення попиту на страхові послуги та зміцнення ролі страхування як важливого елемента фінансової системи держави.

Структурний аналіз ринку показав стійке домінування ризикових видів страхування, частка яких перевищує 90 % загального обсягу страхових премій. Провідне місце продовжує займати транспортне страхування, насамперед ОСЦПВ та КАСКО, які формують понад половину страхових надходжень ринку. Водночас сегмент страхування життя залишається найменш розвиненим компонентом національної страхової системи та демонструє негативну динаміку як за кількістю договорів, так і за чисельністю застрахованих осіб. Слід зазначити, що проблеми розвитку страхування життя виникли задовго до початку повномасштабної війни. Їх формування розпочалося ще на початкових етапах становлення українського страхового ринку та було пов'язане з хронічною фінансовою нестабільністю, періодичними економічними кризами, низьким рівнем доходів населення, недостатньою довірою до фінансових інститутів і слабким розвитком страхової культури. Воєнні події лише посилили існуючі структурні дисбаланси та стримали розвиток довгострокових накопичувальних страхових програм.

Аналіз страхових премій, страхових виплат, активів і фінансових результатів провідних страхових компаній України підтвердив достатньо високий рівень фінансової стійкості найбільших учасників ринку. Незважаючи на суттєве скорочення кількості страховиків унаслідок

посилення регуляторних вимог та процесів очищення ринку, страхова система загалом зберігає здатність виконувати свої зобов'язання перед страхувальниками та забезпечувати безперервність надання страхових послуг.

Для оцінки рівня конкуренції на страховому ринку було використано індекс Герфіндаля–Гіршмана. Результати розрахунків за показниками страхових премій, активів та фінансових результатів свідчать про відносно низький рівень концентрації ринку та відсутність монопольного становища окремих страхових компаній. Разом із тим простежується тенденція до поступового посилення ринкових позицій найбільших страховиків, що є закономірним наслідком підвищення вимог до капіталізації, платоспроможності, якості корпоративного управління та систем ризик-менеджменту.

Окрему увагу в дослідженні приділено ринку обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів. Встановлено, що ОСЦПВ залишається одним із найбільш значущих сегментів страхового ринку України, забезпечуючи стабільні надходження страхових премій, підтримуючи ліквідність страховиків та виконуючи важливу соціальну функцію захисту потерпілих у дорожньо-транспортних пригодах. Запровадження механізму вільного ціноутворення у 2025 році стало важливим етапом ринкових реформ та створило додаткові стимули для розвитку конкуренції, удосконалення тарифної політики й підвищення якості страхових послуг.

Позитивна динаміка у досліджуваному періоді також спостерігалася на ринку добровільного медичного страхування. Незважаючи на відносно високий рівень збитковості цього виду страхування, він має значний потенціал подальшого розвитку завдяки стабільному попиту з боку населення та корпоративних клієнтів. Добровільне медичне страхування поступово стає одним із найбільш перспективних сегментів ринку, оскільки забезпечує страховикам довгострокові грошові потоки, сприяє формуванню

стійких відносин із клієнтами та відповідає загальній тенденції зростання попиту на якісні медичні послуги.

Загалом результати проведеного аналізу свідчать про поступову адаптацію страхового ринку України до нових економічних та соціальних умов. Незважаючи на значні виклики воєнного часу, страховий сектор демонструє здатність до відновлення, збереження фінансової стійкості та розвитку конкурентного середовища. Подальший розвиток ринку доцільно пов'язувати з розширенням сегментів страхування життя, добровільного медичного страхування, страхування майна, аграрних і воєнних ризиків, активним впровадженням цифрових технологій, удосконаленням системи державного регулювання та підвищенням рівня страхової культури населення і суб'єктів господарювання.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що страховий ринок України перебуває у стані глибокої трансформації під впливом воєнних ризиків, макроекономічної нестабільності, процесів європейської інтеграції та цифровізації фінансового сектору. Проведений аналіз підтвердив альтернативну гіпотезу дослідження щодо визначального впливу воєнного фактору на розвиток страхового ринку. Наслідками цього впливу стали скорочення кількості укладених договорів страхування, зниження реальних обсягів страхових премій та загальне уповільнення розвитку галузі в період дії воєнного стану. Результати прогнозних розрахунків свідчать, що за відсутності системних реформ повернення ринку до довоєнних показників можливе не раніше ніж через п'ять років.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що подальший розвиток страхового ринку потребує одночасних змін як на рівні державної політики, так і на рівні бізнес-моделей страхових компаній. Одним із ключових напрямів модернізації визначено впровадження механізмів державно-приватного партнерства у страховій сфері. Така модель передбачає спільну участь держави та страховиків у покритті катастрофічних, воєнних, системних і соціально значущих ризиків через механізми гарантійних фондів,

державного перестраховування, субсидування страхових премій та розподілу відповідальності між учасниками ринку.

Серед основних напрямів удосконалення страхового ринку запропоновано диверсифікацію страхових портфелів шляхом розвитку страхування воєнних, інфраструктурних, аграрних та катастрофічних ризиків. Реалізація цього підходу дозволить знизити надмірну залежність ринку від окремих видів страхування, насамперед автострахування, та підвищити його стійкість до зовнішніх шоків. Важливим напрямом розвитку визначено подальшу цифровізацію страхового бізнесу, зокрема створення сучасних платформ інтернет-страхування, інтеграцію страхових послуг із фінансовими технологіями, використання інструментів Big Data, автоматизацію бізнес-процесів та впровадження дистанційного врегулювання страхових випадків. Це сприятиме розширенню доступності страхових послуг та зниженню операційних витрат страховиків.

Особливу увагу приділено питанням зміцнення фінансової стійкості страхового ринку. У роботі обґрунтовано доцільність створення державної перестрахової компанії, яка дозволить акумулювати частину перестраховувальних ресурсів усередині країни, скоротити відтік капіталу за кордон та підвищити фінансову безпеку страхового сектору. Також запропоновано створення фонду гарантування страхових виплат у сфері страхування життя, що сприятиме підвищенню довіри населення до довгострокових страхових продуктів та стимулюватиме розвиток цього сегмента ринку.

Окремим напрямом реформування визначено розвиток державно-приватного партнерства у страхуванні воєнних ризиків. Реалізація такого механізму дозволить забезпечити доступність страхового захисту для бізнесу та інвесторів навіть в умовах високої невизначеності та підвищених ризиків. Важливою умовою довгострокового розвитку ринку також є інвестування у людський капітал, зокрема через створення корпоративних освітніх центрів і

програм підготовки кадрів, спрямованих на підвищення цифрових компетенцій та професійної адаптації працівників до нових вимог ринку.

У рамках дослідження було проведено оцінку діяльності Моторного (транспортного) страхового бюро України. Результати аналізу свідчать, що МТСБУ є одним із найбільш ефективних інституційних механізмів функціонування вітчизняного страхового ринку. Його діяльність забезпечує стабільність системи обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, гарантує захист прав потерпілих та страхувальників, а також підвищує загальний рівень довіри до страхового сектору.

Практика функціонування МТСБУ підтверджує ефективність використання централізованих гарантійних фондів, єдиних інформаційних баз даних та механізмів професійного саморегулювання. У зв'язку з цим доцільним є поширення окремих елементів моделі МТСБУ на інші сегменти страхового ринку України. Це сприятиме підвищенню фінансової стійкості страховиків, посиленню захисту прав споживачів страхових послуг та формуванню більш ефективної системи функціонування страхового ринку в умовах післявоєнного відновлення економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Страхові послуги: Підручник / С.С. Осадець, Т.М. Артюх, О.О. Гаманкова та ін. К.: КНЕУ, 2007. 464 с.
2. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. 2-ге видання., перероб. і доп. К.: Товариство “Знання”, КОО, 2002. 203 с.
3. Вітлінський В.В., Наконечний С.І., Шарапов О.Д. Економічний ризик і методи його вимірювання. К.: ІЗМН, 1996. 400 с.
4. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. 4-те вид., випр. та доп. К.: Т-во «Знання», КОО; Л.: Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. 566 с.
5. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія. К.: КНЕУ, 2009. 283 с.
6. Shirinian A., Shirinian L. The Insurance Market, Market of Insurance and Market of Insurance Services: Scientific Views, New Understanding and Definition. *Oblik i finansi*. 2024. №1. С. 93–101.
7. Гаманкова О. О. Сутність категорії страхування. *Фінанси, облік і аудит: 3б. наук. праць / Відп. ред. А.М. Мороз*. К: КНЕУ, 2003. Вип: 1, С. 29-30.
8. Fras M. Determinants of the Behaviour of Entities on the Insurance Market. — Springer, 2024. — URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10603-024-09572-z> (дата звернення: 13.02.2026)
9. Bekhzodovna N. Insurance market as a sphere of economic relations. — *Economic Annals*, 2023. — URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10603-024-09572-z> (дата звернення: 15.02.2026)
10. Залетов О.М. Убезпечення життя: Монографія. К: Міжнародна агенція "БІЗОН", 2006. 688 с.

11. Залетов О.М. Страхування. Навчальний посібник / За редакцією д. е. н. О.О.Слісаренко. К.: Міжнародна агенція "BeeZone", 2003. 320 с.
12. Дробязко С.І. Сутність та особливості функціонування страхового ринку. // Економіка. Фінанси. Право. – 2018. – URL: <https://elar.navs.edu.ua/bitstreams/6bd16218-17c4-4022-bc50-7967f2ff6ca4/download> (дата звернення 18.02.2026)
13. Закон України «Про страхування». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 16.02.2026)
14. Yaneva T. Digital Transformation of Insurance Sector. 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/358988778_Digital_Transformation_of_Insurance_Sector (дата звернення 29.02.2026)
15. Сосновська О. О. Інноватизація страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки. БізнесІнформ. 2021. №7. С.62-69
16. How to Implement Digital Transformation in Insurance Companies. 2024 URL: <https://kissflow.com/solutions/insurance/digital-transformation-insurance/> (дата звернення 7.03.2026)
17. Global InsurTech Report. Gallagher Re, 2022. URL: <https://www.ajg.com/gallagherre/-/media/files/gallagher/gallagherre/gallagher-re-insurtech-report-q4-2022.pdf> (дата звернення 8.03.2026)
18. Johnston A. Global InsurTech Data Highlights 2023: VC Investments, Deal Size & Funding Rounds. URL: <https://beinsure.com/global-insurtech-highlights-2023/> (дата звернення 10.03.2026)
19. Осадець С. С. Страхування : підручник. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К. : КНЕУ, 2002. 599 с.
20. United Nations. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. United Nations, 2015. <https://sdgs.un.org/2030agenda> (дата звернення 12.03.2026)
21. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України №722/2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 12.03.2026)

22. Ліга страхових організацій України. Основні тенденції страхового ринку у 2025 році <https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-strakhovoho-rynku-u-2025-rotsi/> (дата звернення 13.03.2026)

23. Національний банк України. Офіційний сайт. <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 14.03.2026)

24. Страховий ринок України у 2025 році. Insurance TOP підвів підсумки та визначив страховиків-лідерів. <https://forinsurer.com/news/26/04/10/45611> (дата звернення 14.03.2026)

25. Ринок ОСЦПВ в Україні у січні-квітні 2026 зріс на 16% до 7,4 млрд. грн, виплати +100% до 3,8 млрд. грн. <https://forinsurer.com/news/26/05/20/45691> (дата звернення 14.03.2026)

26. Сайт Ліги страхових організацій України. URL : <http://www.uainsur.com> (дата звернення: 14.03.2026 р.)

27. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-20#Text> (дата звернення: 17.04.2026 р.)

28. Національна асоціація страховиків України. Офіційний сайт. <https://nasu.com.ua/> (дата звернення 14.03.2026)

29. Супрун А. А. Концепція цифрових фінансів та можливості її застосування в Україні. Інтеграція освіти, науки та бізнесу в сучасному середовищі: літні диспути : тези доп. І Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Дніпро, 1-2 серпня 2019 р. Дніпро, 2019. 874 с. С. 699-704. URL : <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2019/08/Zbirnik-1-mizhnarodna-nauk-prakt-int-konf-Summer-Debates.pdf> (дата звернення 15.03.2026)

30. Супрун А.А. Вплив нових цифрових технологій на страхову галузь (можливості і ризики). Страховий ринок України на шляху євроінтеграції : збірник матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. конф. (17-18

квітня 2018 р., м. Київ). К. : КТ «Забєліна-Фільковська Т.С. і компанія Київська нотна фабрика», 2018. 294 с. С. 92-94

31. Супрун А.А., Зайвенко Т.О. Страхові послуги. Навчальний посібник. Львів: “Магнолія 2006”, 2009. 248 с.

32. Супрун А.А., Супрун Н.В., Петрішина Т.О. Удосконалення діяльності сегменту автострахування в умовах глибинної кризи на страховому ринку. Фундаментальні основи формування механізмів управління фінансовою системою України в умовах кризи : колективна монографія / За заг. ред. Т.Д.Косової. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2016. 320 с. С. 201-214

33. Моторне (транспортне) страхове бюро України. Офіційний сайт. <https://mtsbu.ua/> (дата звернення 5.05.2026)

34. Абрамов В.І. Методологія системного підходу та наукових досліджень : навчально-методичний посібник. Київ : КНЕУ, 2005. 178 с. Шелехов К.В., Бігдаш В.Д. Страхування: Навч. посібник. К.: МАУП, 1998. 424 с.

35. Deeptanshu D. How to Write a Good Research Hypothesis. URL: <https://typeset.io/resources/how-to-write-research-hypothesis-definition-types-examples-and-quick-tips/> (дата звернення: 28.03.2026)

36. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. Закон України від 9.02.2012, № 4391-VI <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>. (дата звернення: 4.04.2026)

(дата)

(підпис)

Додаток А

МОТОРНЕ (ТРАНСПОРТНЕ)
СТРАХОВЕ БЮРО УКРАЇНИ

Русакивський Бувалар, 8, м. Київ
07653, Ukraine
tel. +380 44 234-20-30
call-center: 0 (800) 608-800
e-mail: info@mtsbu.ua
web: https://mtsbu.ua
Код ЄДРПОУ 21647131

MOTOR (TRANSPORT)
INSURANCE BUREAU OF UKRAINE

Rusakivskyi Boulevard, 8, Kyiv
07653, Ukraine
tel. +380 44 234-20-30
call-center: 0 (800) 608-800
e-mail: info@mtsbu.ua
web: https://mtsbu.ua
ЄДРПОУ code 21647131

Information on claims history
under compulsory civil liability insurance contracts and traffic accidents involving vehicles

№ 1370 from 04.09.2024

Identity and contact information of the policyholder

Name and surname(s) or legal name	LEONID YAHUPOV	Email	leonyagupov1961@gmail.com
Date of birth	23.08.1961	Phone	+380 (50) 396 58 10
Identification number	2254719935		

Vehicle insured 1

Category of vehicle	Make / Model of vehicle	Vehicle identification number	Vehicle registration number or other identifier of the vehicle
B3	NISSAN ROGUE	5N1AT2MV6FC86711	BT8169CK

Insurance contract(s)						Claim(s)		
Policyholder	Insurance undertaking	Address insurance undertaking	Policy series/ number	Start date of cover	End date of cover	Date (s) of the accident(s)	Number of Claims	Number of Settled Claims
Ринок Походів Івано-Франківська області	JS KRAVNA IC	29 A Dekrykiv str., Kiev, 04176, Ukraine	AP 4709602	12.08.2020	11.08.2021	-	-	-
РІУПОВ ПОВНІД, ІВАНОВИЧ	PSC UUSIC "ASKU"	17, Golosivska str., Kiev, 03039, Ukraine	EP 204126690	24.08.2021	23.08.2022	-	-	-

Page 1 of

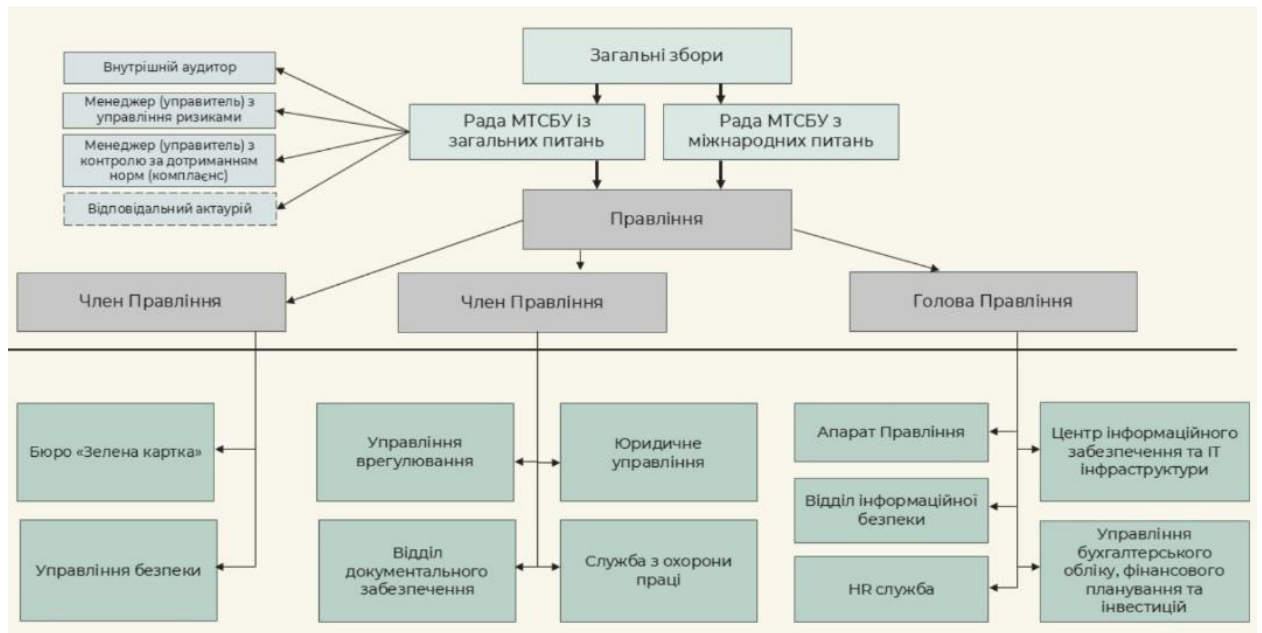
Insurance contract(s)						Claim(s)		
Policyholder	Insurance undertaking	Address insurance undertaking	Policy series/ number	Start date of cover	End date of cover	Date (s) of the accident(s)	Number of Claims	Number of Settled Claims
РІУПОВ ПОВНІД, ІВАНОВИЧ	"CREDIT"	34, Motorobudynikiv str., Zaporizhzhya, 61068, Ukraine	EP 211119979	24.08.2022	23.08.2023	-	-	-

Vehicle insured 2

Category of vehicle	Make / Model of vehicle	Vehicle identification number	Vehicle registration number or other identifier of the vehicle
B1	Volvo S40	YV1MS204292456408	BT7803BK

Insurance contract(s)						Claim(s)		
Policyholder	Insurance undertaking	Address insurance undertaking	Policy series/ number	Start date of cover	End date of cover	Date (s) of the accident(s)	Number of Claims	Number of Settled Claims
РІУПОВ ПОВНІД, ІВАНОВИЧ	PSC UUSIC "ASKU"	17, Golosivska str., Kiev, 03039, Ukraine	AM 6038331	25.05.2018	24.05.2019	-	-	-
РІУПОВ ПОВНІД, ІВАНОВИЧ	"ASKO-Golfbass Severny"	27, Soborna str., Druzhkivka, Dnipro region, 84215, Ukraine	EP 144951400	25.05.2019	24.05.2020	-	-	-
Ринок Походів Івано-Франківська області	PRUSC "C" VUSO"	31, Katymyri Malevycha str., Kiev, 03156, Ukraine	EP 200507635	07.06.2020	26.06.2021	-	-	-

Додаток Б

ЗГОДА здобувача освіти Державного університету економіки і технологій
про перевірку кваліфікаційної роботи на прояви академічного плагіату
та розміщення в Репозитарії ДУЕТ

Я, Луговий Данило Сергійович, підтримую політику Державного університету економіки і технологій з академічної доброчесності і відкритого доступу. Стверджую, що кваліфікаційна бакалаврська робота ***«Страховий ринок України на сучасному етапі та перспективи його розвитку в умовах сталого розвитку»*** виконана самостійно та не містить академічного плагіату. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Державного університету економіки і технологій ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення норм академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований, що відповідно до пункту 5.8 «Положення про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету економіки і технологій» згадана робота буде розміщена в Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ) та ознайомлений з умовами такого розміщення.

(підпис)

Данило ЛУГОВИЙ
(Ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

09.06.2026
(дата)